

PROVINCIAAL
ONDERWIJS
VLAANDEREN

De Centra voor Leerlingenbegeleiding in cijfers

Schooljaar 2014 - 2015

Inhoudstabel

Inhoudstabel.....	2
Voorbeschouwing en inleiding	3
Overzicht	4
Leeswijzer	5
Dataverzameling	6
 DEEL I : LEERLINGGEBONDEN AANBOD	
Wie kwam in contact met het CLB?	8
Medische interventies: de leerling op medisch onderzoek	10
De vraaggestuurde begeleiding: met welke vragen komen leerlingen naar het CLB?	19
Vraaggestuurde werking o.b.v. de leeftijd	30
Wat doet het CLB met een zorgvraag?	32
CLB en het M-decreet	39
 DEEL II: SCHOOLONDERSTEUNING	
De schoolondersteunende werking van het CLB	51
 DEEL III: CLB & DE DRAAISCHIJFFUNCTIE	
Samenwerking met een netwerk.....	56
Met wie werkt het CLB samen?	58
De CLB's binnen het jeugdhulpverleningslandschap	62
 DEEL IV: ORGANISATIE EN STRUCTUUR	
De CLB-sector in een notendop	65
De Vlaamse schoolbevolking	73
 Nabeschouwing	76
Bijlage I: LARS-nomenclatuurlijst functies.....	77
Bijlage II: LARS-nomenclatuurlijst actoren	79

Voorbeschouwing en inleiding

Voor de derde keer op rij presenteert de CLB-sector zijn jaarverslag. CLB-medewerkers registreren hun activiteiten in het kader van leerlingenbegeleiding in een elektronisch multidisciplinair leerlingendossier "LARS". De CLB-sector ontwikkelt zelf het instrument en investeert in het uniform registreren van gegevens door professionalisering. Doorheen de jaren worden de cijfers die zo gegenereerd worden steeds meer betrouwbaar.

Het jaarverslag is voor de CLB's een belangrijk communicatie-instrument. Het maakt duidelijk voor leerlingen, ouders, scholen en stakeholders waarvoor ze beroep kunnen doen op de CLB's. Voor de CLB's zelf is LARS een belangrijke bron van informatie om hun beleid mee vorm te geven.

Bladerend door het jaarverslag merken we een paar tendensen op.

Leerlingen doen vooral op scharniermomenten in hun schoolloopbaan beroep op het CLB: bij overgang van kleuter- naar lager onderwijs, van lager onderwijs naar secundair onderwijs. Dit geldt zowel voor het verplicht als het vraaggestuurd aanbod over alle begeleidingsdomeinen heen.

Kinderen en jongeren stellen vooral vragen over leren en studeren en hun schoolloopbaan. Naarmate kinderen en jongeren opgroeien, verschuift het aantal vragen over leren en studeren naar begeleidingsvragen over de onderwijsloopbaan. Leerproblemen en diagnostiek in functie van leren zien we vooral op lagere schoolleeftijd, terwijl voor de adolescent het CLB vooral een partner is voor vragen over studie- en beroepskeuze. Het aantal vragen over preventieve gezondheidszorg of over psychosociaal functioneren blijft doorheen de schoolloopbaan vrij stabiel, met pieken die samenvallen met de momenten van de medische consulten. Hoewel het laatste medisch consult op 14-15 jaar valt, treedt een piek op met vragen van leerlingen binnen het domein van de preventieve gezondheidszorg rond de leeftijd van 17 jaar.

Het aantal vragen naar ondersteuning in het kader van pesten daalde tijdens het schooljaar 2014-2015 van 6.272 geregistreerde vragen in het schooljaar 2013-2014 naar 5.033.

Het stijgend aantal begeleidingen van leerlingen die tijdelijk worden geschorst of definitief worden verwijderd op school is voor de CLB's zorgwekkend.

Dankzij de CLB's bereikt Vlaanderen de zeer hoge vaccinatiegraad van meer dan 90%.

De CLB's blijven verder investeren in het optimaliseren van LARS zodat leerlingen kunnen beschikken over een zorgvuldig bijgehouden multidisciplinair dossier en de CLB's beroep kunnen doen op betrouwbare gegevens over het welbevinden, de ontwikkeling en de schoolloopbaan van alle leerlingen die schoollopen in Vlaanderen.

Overzicht

De derde jaargang van het sectoraal CLB-jaarverslag onderging enkele wijzigingen wat betreft de structuur. Dit jaarverslag wordt opgedeeld in vier grote hoofdstukken:

In **Deel I: leerlinggebonden CLB-aanbod** worden enkele cijfers gepresenteerd waarbij de leerling centraal staat. Het contact met de leerling, zowel medisch, verplicht als vraaggestuurd, komt hierbij uitgebreid aan bod. Het eerste deel wordt afgesloten met een bespreking van het nieuw ingevoerde M-decreet.

Vervolgens wordt in **Deel II: schoolondersteuning** de focus van de CLB-werking verlegd van de leerling naar de school. Aan de hand van enkele goede praktijkvoorbeelden wordt aangetoond hoe het CLB zijn rol als schoolondersteuner invult.

In **Deel III: CLB & de draaischijffunctie** wordt vertrokken vanuit de samenwerking. De draaischijffunctie zorgt ervoor dat het CLB leerlingen, ouders en scholen gepast kunnen toeleiden naar de meest gepaste hulpverlening. De mate waarin het CLB dit netwerk benut, komt eveneens aan bod.

Tot slot wordt in **Deel IV: organisatie en structuur** stilgestaan bij enkele organisatorische aspecten van de CLB-sector en het bredere onderwijslandschap. Dit laatste deel stelt de lezer in staat een beeld te vormen van de omstandigheden waarin de CLB's anno schooljaar 2014-2015 dienden te functioneren.

Leeswijzer

De CLB-sector hanteert een specifiek begrippenkader. Deze leeswijzer geeft een overzicht van de belangrijkste begrippen uit dit jaarverslag die noodzakelijk zijn voor een goede interpretatie van deze gegevens.

Unieke leerling: in dit jaarverslag wordt vaak gesproken van ‘unieke leerlingen’. Dit betekent dat iedere leerling slechts eenmaal geregistreerd wordt in deze statistieken, ondanks het feit dat heel wat leerlingen meerdere malen in contact kwamen met het CLB tijdens hetzelfde schooljaar.

We illustreren dit even met een voorbeeld. Seppe kwam tijdens het schooljaar 2014-2015 driemaal in contact met het CLB: in september kwam hij naar het CLB voor een gesprek over de moeilijke scheiding van zijn ouders, in december stelde hij een vraag rond studiekeuze en in april kwam hij langs voor een medisch onderzoek. De CLB-medewerker noteerde hierbij 3 verschillende interventies in het elektronisch leerlingendossier van Seppe. Toch wordt Seppe slechts eenmaal meegeteld in deze statistieken, aangezien deze statistieken betrekking hebben op het aantal unieke leerlingen die in contact kwamen met het CLB.

Interventie: een interventie is een contact met de leerling of een contact over een leerling.

Vraaggestuurde werking: CLB-werking op vraag van de leerling, ouder(s) of school. De vraaggestuurde werking rond zorgvragen van leerlingen bestaat uit een logische aaneenschakeling van ‘kernactiviteiten’ die decretaal bepaald zijn. Deze aaneenschakeling van activiteiten wordt een **traject** genoemd.

Verplicht aanbod: door de overheid bepaalde CLB-opdrachten waarbij medewerking door de leerling, ouder(s) en school verplicht is. Dit is het geval voor de algemene en gerichte medische consulten, de profylactische maatregelen¹ en de begeleiding in het kader van leerplicht. Als we verder in de tekst spreken over *medische consulten*, dan verwijst dit naar de interventies in het kader van het verplicht aanbod.

Naast de vraaggestuurde en verplichte werking, biedt het CLB eveneens gratis vaccinaties aan. Hiervoor wordt het vaccinatieschema van de Vlaamse overheid gevolgd en beslissen de ouders of ze al dan niet willen ingaan op dit aanbod.

Deze vraaggestuurde en verplichte opdrachten vormen samen het CLB-aanbod naar leerlingen toe. Hiernaast vervult het CLB eveneens een taak binnen de **schoolondersteuning**.

Traject: een opeenvolging van kernactiviteiten (zie hoger) die worden ingezet bij de vraaggestuurde werking. Een traject start steeds met een onthaal en vraagverheldering. Nadien zijn verschillende opties mogelijk: informatieverstrekking, advisering, diagnose, kortdurende begeleiding en/of samenwerking met een netwerk.

¹ Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de operationele doelstellingen van de Centra voor Leerlingenbegeleiding (2009). Hoofdstuk V: Vaccinaties en profylactische maatregelen. Zie <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14124>

Dataverzameling

De data zoals opgenomen in dit jaarverslag, worden verzameld uit het elektronisch leerlingendossier LARS. Sinds 2011 werken alle CLB's met hetzelfde elektronische leerlingendossier, waar alle relevante gegevens m.b.t. de CLB-begeleiding van een leerling worden bijgehouden. Het gaat hierbij zowel over de conclusies van de medische consulten, de interventies in het kader van een verplichte begeleiding, als over de vraaggestuurde CLB-begeleiding. Het LARS-dossier vervangt sinds 2011 het vroegere papieren dossier.

Het leerlingendossier kreeg de naam LARS mee: Leerling Administratie en Registratie Systeem. Het grootste deel van de CLB-registratie in dit leerlingendossier, gebeurt a.d.h.v. gestandaardiseerde processen en procedures. Zo kent LARS een uitgebreide nomenclatuur van functies, onderwerpen, actoren enzovoort² die de uniformiteit van de CLB-registratie ondersteunen.

De invoering van dit gezamenlijk en gelijkgericht elektronisch dossier wordt door de CLB's aanschouwd als een groeiproces. Sinds 2011 zet de sector dan ook prioritair in op gelijkgerichte registratie en uniform gebruik van LARS. Een gevolg van dit groeiproces is dat dit jaarverslag over een aantal cijfers een betrouwbare tendens kan weergeven sinds de ingebruikname in het schooljaar 2010 – 2011, maar dit is nog niet het geval voor alle data.

Tenslotte dienen we te benadrukken dat de LARS-dossiers in de eerste plaats leerlingendossiers zijn. Het verwerken van statistieken o.b.v. deze leerlingendossiers is dan ook niet altijd even evident. Zo wordt de CLB-werking rond schoolondersteuning niet geregistreerd in LARS omdat deze op het niveau van de school gesitueerd dient te worden, en niet op niveau van de leerling.

² Zie in bijlage

Deel I: LEERLINGGEBONDEN CLB AANBOD

Wie kwam in contact met het CLB?

De CLB's, of Centra voor Leerlingenbegeleiding, begeleiden iedere leerling op school gedurende zijn of haar onderwijsloopbaan. Tijdens deze begeleiding staat de leerling altijd centraal, wat betekent dat de keuzes omtrent de begeleiding altijd samen met én in het belang van de leerling worden genomen. Het welbevinden van de leerling vormt dan ook de constante drijfveer in de CLB-begeleiding. Deze begeleiding wordt opgesplitst in twee verschillende soorten begeleiding. Enerzijds is er de **medische** begeleiding, waarbij de gezondheid van de leerling op systematische momenten wordt opgevolgd. Daarnaast is er eveneens een **vraaggestuurde** begeleiding, wat betekent dat een leerling, zijn/haar ouders of de school contact opneemt met het CLB i.v.m. een zorgvraag over het schools functioneren van een leerling. Later in dit jaarverslag wordt bekeken met welke vragen zij naar het CLB stappen.

Meer dan 6 leerlingen op 10 kwamen langs bij het CLB

Contact met leerlingen

Tijdens het schooljaar 2014-2015 hadden de CLB's contact met in totaal 704.334 unieke leerlingen³. Hiermee bereikten de CLB's tijdens dat schooljaar in totaal 62 % van alle Vlaamse leerlingen.

Dit aantal wordt hieronder opgesplitst in enerzijds de vraaggestuurde begeleiding, en anderzijds de medische begeleiding.

	Aantal interventies	Aantal unieke leerlingen
Vraaggestuurde activiteit	1.210.566	337.541
Medische activiteit	579.889	520.202
Totaal	1.790.455	704.334

Een leerling kan tijdens een schooljaar contact hebben met het CLB voor zowel een vraaggestuurde activiteit, als voor een medische activiteit. De som van het totaal aantal leerlingen blijft echter altijd hetzelfde.

³ Zoals uitgelegd op p. 5 wordt in dit jaarverslag gesproken van 'unieke leerlingen' wanneer men de leerlingenaantallen uit het vraaggestuurde en medische aanbod gaat optellen, wordt nl. een hoger totaal aantal leerlingen bekomen. Dit wordt verklaard door leerlingen die zowel op de vraaggestuurde als op de medische begeleiding een beroep deden. In het totaal aantal leerlingen werden deze leerlingen dan ook uitgezuiverd, waardoor er geen leerlingen worden dubbel geteld.

Leerlingen met een zorgvraag

De vraaggestuurde begeleiding van de CLB's bereikte in totaal 337.541 unieke leerlingen, of 30 % van de schoolpopulatie. Voor 1 leerling op 3 ontvingen de CLB's met andere woorden een zorgvraag van een leerling zelf, zijn/haar ouders of de school.

Voor een leerling met een zorgvraag voert het CLB gemiddeld 3,5 interventies of activiteiten uit. CLB's bekijken zorgvragen steeds vanuit een holistisch perspectief en hanteren hierbij de protocollen zoals die worden opgesteld door Prodia⁴ (zie verder). Prodia neemt hierbij een aantal algemene kaders als uitgangspunt, zijnde het zorgcontinuüm in de leerlingenbegeleiding, het handelingsgericht werken (HGW) en de handelingsgerichte diagnostiek (HGD), de Internationale Classificatie van het menselijke functioneren (ICF-CY), faire diagnostiek en rechtspositie en hulpverleningshouding.

Leerling op medisch consult

Via de medische consulten werden in totaal 520.202 unieke leerlingen bereikt, of meer dan 45 % van de totale schoolpopulatie. Voor deze leerlingen voeren de CLB's gemiddeld 1 interventie uit.

Verder in dit jaarverslag gaan we in op welke thema's er tijdens deze medische consulten aan bod komen.

Laagdrempelig?

De bovenstaande cijfers tonen aan dat de Centra voor Leerlingenbegeleiding gekend zijn bij de leerlingen, hun ouders en de school, en dat zij beroep doen op het CLB voor een zorgvraag. Het auditrapport van PwC⁵, dat tijdens het schooljaar 2014-2015 werd uitgevoerd, toont eveneens aan dat 90 % van de leerlingen het CLB kent en weet waarvoor je bij het CLB terecht kan. Hiernaast toont het rapport aan dat zowel ouders, leerlingen als de school tevreden tot zeer tevreden zijn over de CLB-begeleiding.

⁴ Prodia: Prodiagnostiek, zie www.prodiagnostiek.be

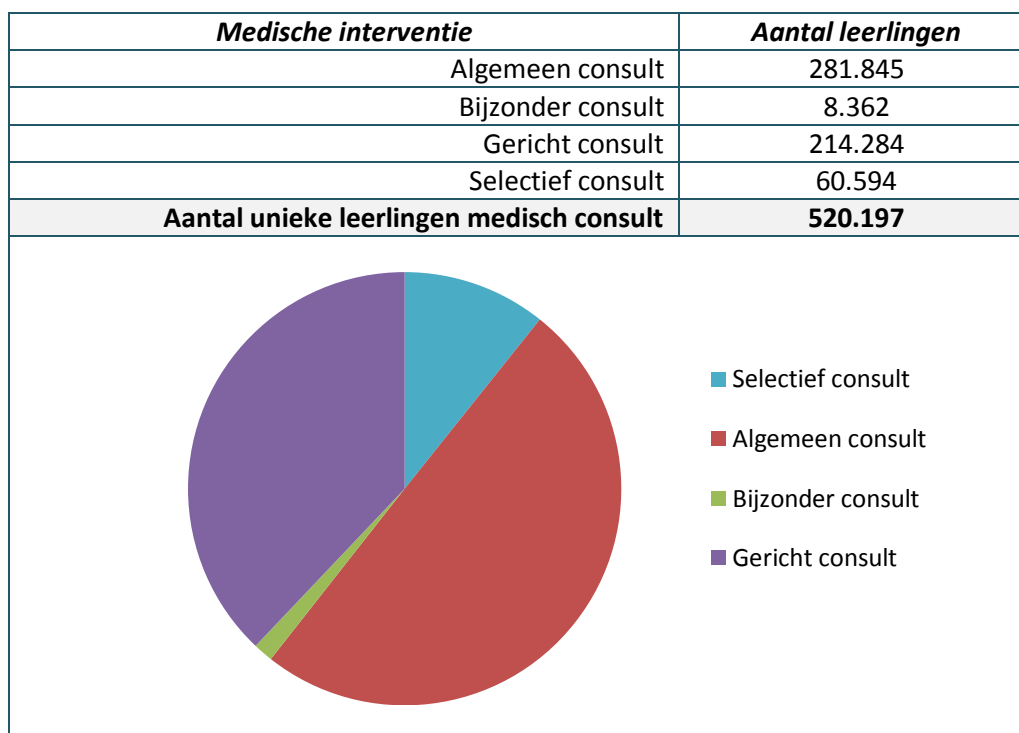
⁵ PriceWaterhouseCoopers, *Audit naar de werking van de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's)*, september 2015. Online raadpleegbaar via http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/rapporten/ER_PwC_CLB_290915.pdf

Medische interventies: de leerling op medisch onderzoek

Voor 520.202 unieke leerlingen vond een medische interventie of systematische opvolging van de gezondheid plaats. Hiermee bereikt het CLB meer dan 45 % van de schoolpopulatie, of ongeveer 1 leerling op 2. Dit betekent dat de gezondheid, groei en ontwikkeling van iedere leerling op tweejaarlijkse basis opgevolgd wordt a.d.h.v. een contactmoment met het CLB. Concreet gaat het over de leerlingen in de eerste en tweede kleuterklas, het derde en vijfde leerjaar, en het eerste en derde jaar van het secundair onderwijs.

Soorten medisch consult

Tijdens het schooljaar 2014-2015 werden vier verschillende soorten medische consulten uitgevoerd. De algemene, bijzondere en gerichte consulten vinden plaats op vastgelegde tijdstippen tijdens de onderwijsloopbaan van de leerling. Deze consulten richten zich op de ontwikkeling en evolutie van algemene of specifieke gezondheidskenmerken van de leerling. De selectieve consulten vinden plaats in het kader van opvolging van een vorig medisch consult, op vraag van de leerling, ouders of op initiatief van het CLB.

De bijzondere consulten werden tijdens het schooljaar 2014-2015 voor de laatste keer ingericht. Deze vinden sinds 1 september 2015, in het kader van de planlastvermindering in het onderwijs⁶, niet langer plaats en zullen in het volgend jaarverslag dan ook niet langer opgenomen zijn.

⁶ Kabinet Vlaams minister van Onderwijs Hilde Crevits, *Operatie Tarra voor minder planlast*, gepubliceerd op 24 maart 2015, zie <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2015/03-24-operatie-tarra.htm>

Leeftijd van de leerling

Aangezien de medische consulten plaatsvinden op vaste tijdstippen, is het logisch dat leerlingen op een bepaalde leeftijd meer kans hebben om met het CLB in contact te komen, dan op een andere leeftijd. Hierdoor vallen er, wat de medische activiteiten betreft, een aantal pieken te noteren op niveau van de leeftijd van de leerling.

Hiernaast zijn er eveneens leerlingen die wél op vaste tijdstippen op medisch onderzoek komen, maar hiervoor niet het gemiddelde leeftijdspatroon volgen (bv. leerlingen die overzitten, leerlingen uit het onthaalonderwijs (OKAN), vluchtelingen). Tenslotte zijn de selectieve consulten eveneens niet gebonden aan bepaalde leeftijden. Zij kunnen op ieder mogelijk tijdstip plaatsvinden.

 Algemene consulten - tweede kleuterklas - vijfde leerjaar - eerste secundair - derde secundair - eerste jaar deeltijds Voor het buitengewoon onderwijs is dit op de leeftijd van 5, 11, 13 en 15 jaar	 Gerichte consulten - eerste kleuterklas - eerste leerjaar - derde leerjaar Voor het buitengewoon onderwijs is dit op de leeftijd van 4, 7 en 9 jaar
--	--

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de leeftijd waarop leerlingen met het CLB in contact komen in kader van een medische activiteit.

Leeftijd leerling	Aantal leerlingen met medische activiteit
2	109
3	45.326
4	77.356
5	30.214
6	63.051
7	18.381
8	54.936
9	19.869
10	52.120
11	16.696
12	50.172
13	27.734
14	48.690
15	19.997
16	5.890
17	2.037
18	1.147
18 +	844

We zien het aantal leerlingen duidelijk afnemen vanaf de leeftijd van 15 jaar. Dit is niet verwonderlijk, aangezien het laatste (verplichte) medische consult plaatsvindt in het derde jaar secundair onderwijs (op de leeftijd van 14 jaar), of in het kalenderjaar waar de leerling 15 jaar wordt

in het buitengewoon onderwijs. Voor een beperkter aantal leerlingen vindt het laatste medisch onderzoek plaats in het eerste jaar deeltijds beroepssecundair onderwijs.

De volgende paragrafen bekijken meer in detail welke thema's en onderwerpen aan bod komen tijdens zo'n medisch consult. De CLB-arts en paramedisch werker houden zorgvuldig de verschillende conclusies van het medisch onderzoek bij, zodat de gezondheid van de leerling tijdens zijn of haar volledige onderwijsloopbaan van dichtbij kan worden opgevolgd.

Lengte en gewicht

De groei wordt opgevolgd aan de hand van de gestalte, het gewicht en de ontwikkeling van de puberteit tijdens de algemene, gerichte en bijzondere consulten.

De interpretatie van de groei gebeurt volgens Vlaamse richtlijnen waardoor een uniformiteit van werken wordt verzekerd. Uit de vergelijking van de geregistreerde cijfers van lengte en gewicht met de referentiewaarden van de Vlaamse Groeicurven 2004⁷, kan worden geconcludeerd dat de metingen zeer nauwkeurig en kwaliteitsvol worden uitgevoerd.

Aan de hand van de lengte- en gewichtscijfers wordt de Body Mass Index, of kortweg BMI, berekend.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de conclusies m.b.t. de BMI die de CLB's vaststellen o.b.v. alle onderzochte leerlingen tijdens het schooljaar 2014-2015. De derde kolom geeft het percentage weer die de gewichtstatus vertegenwoordigt ten opzichte van het totaal aantal leerlingen waarvoor een BMI-waarde werd ingevoerd.

Conclusie BMI	Aantal leerlingen	% van alle onderzochte leerlingen
Extreem ondergewicht	1.878	0,37
Ondergewicht	51.005	9,96
Normaal gewicht	371.579	72,60
Overgewicht	65.986	12,89
Obesitas	19.800	3,87
Ontbrekend of onbetrouwbaar	1.579	0,31

In totaal werd een BMI geregistreerd voor 511.827 leerlingen, of 45 % van de schoolpopulatie.

Conclusies worden als onbetrouwbaar of ontbrekend geregistreerd wanneer het bijvoorbeeld niet mogelijk is om een leerling te wegen bijvoorbeeld omdat een been in het gips zit. Zoals bepaald in de richtlijnen kan het CLB een leerling verwijzen naar de behandelende arts of zelf een opvolgingsonderzoek (een selectief consult) voorstellen. De tabel op de volgende bladzijde illustreert voor hoeveel leerling een doorverwijzing plaatsvond, en of dit een interne opvolging was d.m.v. het selectief consult binnen het CLB, of een externe doorverwijzing.

⁷ Bron: Groeicurven Vlaanderen 2004, Online raadpleegbaar via www.vub.ac.be/groeicurven

Doorverwijzing	Aantal leerlingen
Geen doorverwijzing	498.814
Interne opvolging (selectief consult)	5.862
Externe doorverwijzing	10.151

Na de doorverwijzing verwacht het CLB een schriftelijke terugkoppeling indien de doorverwijzing naar een externe gebeurde. Indien het CLB hiervan geen terugkoppeling ontving, stuurt het CLB een rappel om de leerling en zijn/haar ouders te herinneren aan de doorverwijzing. Voor doorverwijzingen m.b.t. gewicht werden in totaal 1.067 rappels gestuurd. Dit betekent dat er bij de overige 14.946 doorverwijzen sprake was van een constructieve samenwerking tussen het CLB en de netwerkpartner waarnaar werd doorverwezen.

De CLB's registreren niet enkel de conclusies van het medisch onderzoek, maar beschikken ook over een heleboel andere informatie over de leerling, zoals bv. de school, leeftijd en studierichting. Op basis van deze gegevens werd bekeken of het CLB een oorzakelijk verband kan vaststellen tussen de regio, studierichting en leeftijd van de leerling, en de conclusie van de BMI. Dit levert de volgende bevindingen op:

	% leerlingen van schoolpopulatie met een normale BMI	% leerlingen van schoolpopulatie met een afwijkende BMI: (extreem) ondergewicht	% leerlingen van schoolpopulatie met een afwijkende BMI: overgewicht of obesitas
Antwerpen	72,40 %	9,78 %	17,44 %
Brussel	69,29 %	8,40 %	21,93 %
Limburg	71,25 %	10,63 %	17,72 %
Oost-Vlaanderen	72,38 %	10,76 %	16,62 %
Vlaams-Brabant	74,34 %	10,43 %	15,06 %
West-Vlaanderen	73,65 %	10,88 %	15,16 %
Gemiddelde (alle regio's)	72,60 %	10,33 %	16,76 %

In de provincies Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen komen procentueel gezien meer leerlingen voor met een normale BMI. De regio waar de leerlingen het sterkst afwijken van de gemiddelde BMI-waarde, is Brussel.

Wanneer we de verdere conclusies bekijken, wordt dit verschil nog verder afgetekend zichtbaar: het aantal leerlingen met overgewicht of obesitas ligt in Brussel beduidend hoger dan in de andere provincies. De ontbrekende of onbetrouwbare gegevens werden in deze tabel niet verder opgenomen.

Ook o.b.v. de leeftijdscategorie van de leerling kunnen we dergelijke tabel opstellen. De leeftijdscategorie van de 18-plussers wordt hierbij niet langer opgenomen, aangezien deze categorie niet langer een representatief aantal van de Vlaamse (school)populatie vertegenwoordigt. De overige drie leeftijdscategorieën doen dat wel.

Leeftijdscategorie	% leerlingen van schoolpopulatie met een normale BMI	% leerlingen van schoolpopulatie met een afwijkende BMI: (extreem) ondergewicht	% leerlingen van schoolpopulatie met een afwijkende BMI: overgewicht of obesitas
2-5	75,87 %	9,79 %	14,18 %
6-12	72,34 %	10,23 %	17,23 %
13-18	68,47 %	11,48 %	19,43 %
Gemiddelde (alle leeftijden)	72,60 %	10,33 %	16,76 %

We stellen hierbij een duidelijke trend vast: hoe ouder de leerling wordt, hoe groter de kans is dat zijn of haar BMI af zal wijken van het gemiddelde. Zowel de lage als de hoge BMI-waarden stijgen met de leeftijd van de leerling. Deze stijging is sterker het geval voor de hoge BMI-waarden dan voor de lage.

Ook voor de onderwijsvorm tenslotte kunnen we een vergelijkende tabel opstellen. Het referentiegemiddelde voor deze tabel wordt gegenereerd uit de bovenstaande tabel voor de leeftijdscategorie 13- t.e.m. 18-jarigen, aangezien de tabel voor de onderwijsvormen enkel betrekking heeft op leerlingen van het secundair onderwijs.

	% leerlingen van schoolpopulatie met een normale BMI	% leerlingen van schoolpopulatie met een afwijkende BMI: (extreem) ondergewicht	% leerlingen van schoolpopulatie met een afwijkende BMI: overgewicht of obesitas
ASO	70,59 %	12,75 %	16,33 %
BSO	66,66 %	9,18 %	27,43 %
KSO	68,76 %	13 %	16,07 %
TSO	69,62 %	11,14 %	18,64 %
Gemiddelde (leeftijdscategorie 13-18)	68,47 %	11,48 %	19,43 %

We stellen vast dat (extreem) ondergewicht relatief vaker voorkomt in het ASO, terwijl overgewicht of obesitas vaker wordt genoteerd in het BSO.

Visus: gezichtsscherpte

De CLB's onderzoeken de visus van leerlingen op vier verschillende aspecten, nl. gezichtsscherpte op afstand, dieptezicht, oogstand en kleurzin. Het visusonderzoek wordt in alle CLB's op uniforme wijze afgenomen volgens vastgelegde richtlijnen die eveneens het aanbevolen verwijsbeleid beschrijven.

Het doel van het visusonderzoek bij kleuters is de vroege opsporing van amblyopie enerzijds, ook wel een lui oog genoemd, en amblyogene factoren anderzijds (dit zijn factoren die het ontwikkelen van amblyopie in de hand werken).

De onderstaande tabel geeft de mogelijke conclusies weer van het onderzoek naar de gezichtsscherpte op afstand.

Conclusie	Aantal leerlingen	% van alle onderzochte leerlingen
Normaal vergezicht	373.797	79,27
Afwijkend vergezicht	44.101	9,36
Regelmatige opvolging door oogarts	50.873	10,78
Andere conclusie	209	0,04
Geen conclusie	1.834	0,39
Ontbrekend of onbetrouwbaar	746	0,16

In totaal werd de gezichtsscherpte van 471.560 leerlingen getest of 42 % van de schoolpopulatie.

De leerling en zijn/haar ouders worden op regelmatige tijdstippen gevraagd om medische informatie aan te leveren voor de leerling op medisch onderzoek komt. Deze informatie is nodig om de juiste conclusies te trekken en een gepast (doorverwijzings-)beleid te voeren.

Onbetrouwbare of ontbrekende conclusies worden ingevoerd wanneer de leerling bv. zijn bril vergat mee te brengen, of wanneer de medewerking van de leerling tijdens het onderzoek niet voldoende was om een betrouwbaar resultaat te verkrijgen (bv. bij de afname van de test bij een kleuter).

Ook voor gezichtsscherpte worden leerlingen waar nodig doorverwezen. De onderstaande tabel illustreert de soort doorverwijzing na een onderzoek van de gezichtsscherpte. De overgrote meerderheid van de externe doorverwijzingen gebeurt naar een oogarts.

Doorverwijzing	Aantal leerlingen
Geen doorverwijzing	432.593
Interne opvolging (selectief consult)	2.957
Externe doorverwijzing	36.010

Wat betreft de externe doorverwijzing, werd een rappel gestuurd voor 5.007 leerlingen.

Visus: dieptezicht

Het dieptezicht (of binoculair stereozicht) van de leerling wordt enkel getest bij leerlingen van het 5de leerjaar lager onderwijs, of op expliciete vraag van de leerling en zijn/haar ouders. Het is niet zinvol om de test op een vroegere leeftijd af te nemen aangezien het dieptezicht pas volledig ontwikkeld is op de leeftijd van 11 jaar.

Het onderzoek naar het dieptezicht bij deze leerlingen leverde de volgende conclusies op:

Conclusie	Aantal leerlingen	% van alle onderzochte leerlingen
Normaal dieptezicht	61.136	87
Gestoord dieptezicht	8.494	12,07

Geen conclusie	567	0,81
Andere	65	0,09
Ontbrekend of onbetrouwbaar	92	0,13

Het dieptezicht werd getest voor 70.354 leerlingen of 6 % van de schoolpopulatie. Dit aantal ligt lager dan bij andere medische thema's aangezien dit standaard wordt nagekeken wordt bij de leerlingen van het 5de jaar lager onderwijs, of leeftijdsequivalent in het buitengewoon onderwijs.

Het CLB kan zelf geen verder onderzoek uitvoeren naar het dieptezicht. Dit betekent dat een doorverwijzing altijd naar een externe partner gebeurt.

Doorverwijzing	Aantal leerlingen
Externe doorverwijzing	1.040
Geen doorverwijzing	69.314

Bovenstaande tabel toont aan dat niet alle leerlingen met een gestoord dieptezicht worden doorverwezen. Dit wordt verklaard door het vastgelegde verwijsbeleid: enkel een gestoord dieptezicht zonder dat er sprake is van een gekende oogafwijking, vraagt verder onderzoek door een oogarts.

Het CLB stuurde 102 rappels ter herinnering van deze externe doorverwijzing.

Visus: kleurzin

De kleurzin wordt onderzocht in het 1^e leerjaar. Bij afwijkend resultaat wordt de kleurzin vervolgens opnieuw getest in het 5de leerjaar. Hiernaast kan het onderzoek naar de kleurzin eveneens plaatsvinden op een ander tijdstip, indien dat uitdrukkelijk gevraagd wordt door de ouders of de leerkracht.

Conclusie	Aantal leerlingen	% van alle onderzochte leerlingen
Normale kleurzin	80.252	95,10
Vermoeden van afwijkende kleurzin	2.952	3,50
Twijfelachtige kleurzin	760	0,90
Andere conclusie	26	0,03
Geen conclusie	312	0,37
Ontbrekend of onbetrouwbaar	83	0,10

De test naar de kleurzin werd afgenomen bij 84.385 leerlingen of 7 % van de schoolpopulatie.

Doorverwijzingen voor kleurzin gebeuren enkel naar gespecialiseerde diensten in ziekenhuizen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal doorverwijzingen voor kleurzin:

Doorverwijzing	Aantal leerlingen
Externe doorverwijzing	78
Geen doorverwijzing	84.307

Aangezien leerlingen met een twijfelachtige kleurzin, of vermoeden van een afwijkende kleurzin in het 5de leerjaar opnieuw getest worden, is het aantal leerlingen dat effectief wordt doorverwezen voor kleurzin, klein. Het CLB stuurde in totaal 1 rappel voor een externe doorverwijzing kleurzin.

Visus: oogstand

Scheel zien is een risicofactor voor de ontwikkeling van amblyopie of scheelziendheid. Daarom wordt de oogstand nagekeken in de 1^e en 2de kleuterklas, en in het 1^e leerjaar. De volgende conclusies m.b.t. de oogstand zijn mogelijk:

Conclusie	Aantal leerlingen	% van alle onderzochte leerlingen
Normale oogstand	205.560	94,64
Vermoeden van afwijkende oogstand	5.292	2,44
Andere conclusie	455	0,21
Geen conclusie	5.229	2,41
Ontbrekend of onbetrouwbaar	674	0,31

De oogstand werd gecontroleerd bij 217.210 leerlingen of 19 % van de schoolpopulatie.

De CLB's volgen bij een doorverwijzing rond oogstand de wetenschappelijke aanbeveling op om enkel naar externe partners door te verwijzen, en zelf geen verder onderzoek uit te voeren.

Doorverwijzing	Aantal leerlingen
Externe doorverwijzing	2.086
Geen doorverwijzing	215.124

Er werden in totaal 193 rappels verstuurd.

Puberteitsontwikkeling

Tenslotte wordt ook de pubertaire ontwikkeling van leerlingen doorheen de schoolloopbaan opgevolgd. Deze informatie is noodzakelijk om het groeipatroon correct te interpreteren. Een tweede doelstelling van het onderzoek is de tijdige detectie van een te vroege ontwikkeling van de puberteit of een uitblijven van de pubertaire ontwikkeling. De onderstaande tabel toont de conclusies wat betreft deze ontwikkeling aan, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen jongens en meisjes.

Conclusie	Aantal leerlingen (jongens)	% van alle onderzochte jongens	Aantal leerlingen (meisjes)	% van alle onderzochte meisjes
Normale ontwikkeling	106.931	99,35	101.275	99,67
Afwijkende ontwikkeling	489	0,45	127	0,13
Andere conclusie	56	0,05	16	0,01

In totaal werd de pubertaire ontwikkeling van 208.957 leerlingen onderzocht, wat een vertegenwoordiging van 18 % van de schoolpopulatie betekent. Zowel voor de jongens als voor de meisjes, stellen we vast dat de overgrote meerderheid (meer dan 99 %) van de onderzochte leerlingen, een normale puberteitsontwikkeling kennen.

Een doorverwijzing omtrent de pubertaire ontwikkeling kan zowel intern gebeuren (naar een selectief consult), als extern.

Doorverwijzing	Aantal leerlingen (jongens)	Aantal leerlingen (meisjes)
Geen doorverwijzing	106.449	100.968
Interne opvolging (selectief consult)	378	317
Externe doorverwijzing	677	168

Voor de meisjes werden in totaal 19 rappels verstuurd, voor de jongens 101.

Na het medisch onderzoek

De medische consulten zijn niet enkel een gelegenheid om problemen van groei en lichamelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling op te sporen, maar bieden ook de gelegenheid tot gesprek tussen de leerling en de arts of de paramedisch werker. Tijdens het gesprek kunnen bijvoorbeeld vragen over zelfvertrouwen, pesten of depressieve gedachten aan bod komen. In samenspraak met de leerling kan een vervolcontact worden gepland. In dat geval wordt de leerling verder begeleid binnen de vraaggestuurde CLB-begeleiding, waar eventueel andere disciplines zoals een maatschappelijk werker of een psycholoog worden betrokken.

De vraaggestuurde begeleiding: met welke vragen komen leerlingen naar het CLB?

Binnen de vraaggestuurde werking vertrekt het CLB altijd van een zorgvraag die betrekking heeft op het welbevinden van de leerling, nu of in de toekomst. Het vrijwaren of versterken van het leerproces of de onderwijsloopbaan vormt hierbij steeds het uitgangspunt.

Een zorgvraag heeft altijd betrekking op één of meerdere leerlingen. Zowel leerlingen, ouders als schoolpersoneel kunnen een beroep doen op het vraaggestuurde aanbod van de CLB's.

De vraaggestuurde werking van het CLB heeft betrekking op de vier onderstaande begeleidingsdomeinen:

LEREN EN STUDEREN	ONDERWIJSLOOPBAAN
PREVENTIEVE GEZONDHEID	PSYCHO-SOCIAAL FUNCTIONEREN

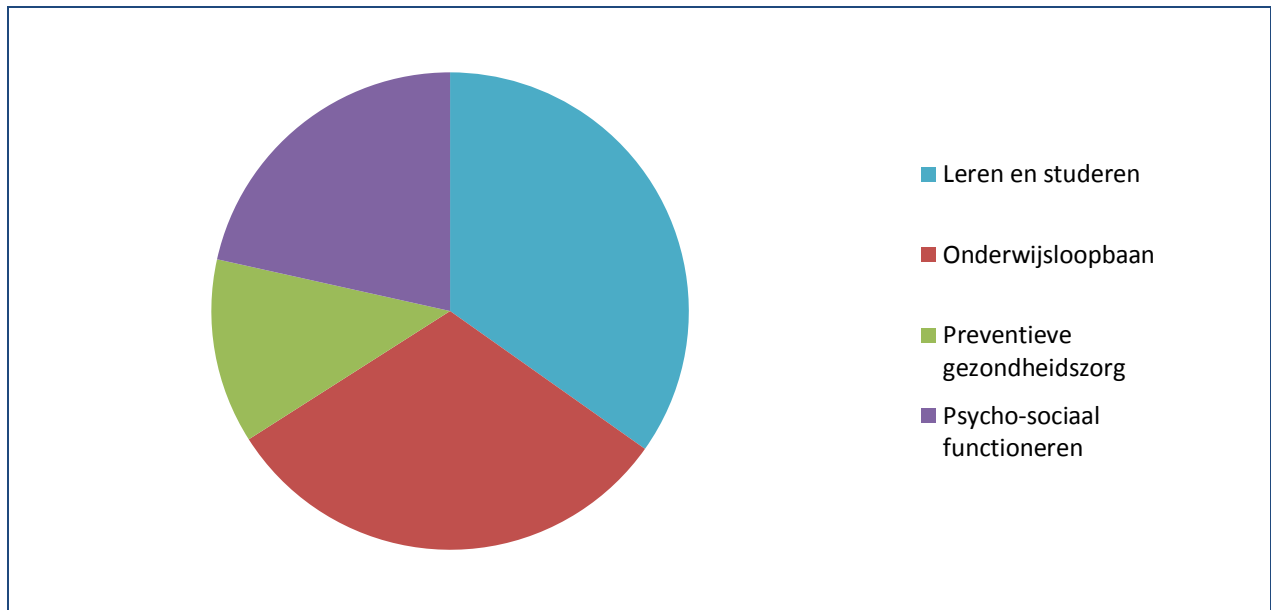
Ieder begeleidingsdomein wordt vervolgens opgedeeld in verschillende thema's, die op hun beurt verschillende onderwerpen omvatten. Dit geeft een gedetailleerd en overzichtelijk beeld van de CLB-begeleiding.

De medische consulten hebben betrekking op het begeleidingsdomein preventieve gezondheidszorg. Naast deze verplichte consulten, hebben de CLB's eveneens een vraaggestuurde werking binnen dit domein.

De vraaggestuurde CLB-werking binnen de 4 begeleidingsdomeinen

De onderstaande tabel geeft voor hoeveel leerlingen de CLB's een zorgvraag ontvingen, opgedeeld tussen de verschillende begeleidingsdomeinen.

	<i>Leren en studeren</i>	<i>Onderwijsloopbaan-begeleiding (OLB)</i>	<i>Preventieve gezondheidszorg (PGZ)</i>	<i>Psychosociaal functioneren (PSF)</i>
Aantal leerlingen die een beroep deden op het CLB voor dit domein	171.248	153.386	61.584	105.893
Aandeel ten opzichte van de schoolpopulatie	15,02 %	13,45 %	5,40 %	9,29 %

Het is mogelijk dat een leerling tijdens een schooljaar voor meerdere vragen met het CLB in contact kwam. Hiernaast bestaat er eveneens de mogelijkheid dat een zorgvraag of begeleiding voor een leerling betrekking heeft op verschillende begeleidingsdomeinen. Denk bv. aan een leerling die tijdens een gesprek met het CLB zowel over pesten praat (PSF), als over zijn studiekeuze (OLB). Per begeleidingsdomein wordt altijd het aantal unieke leerlingen weergegeven.

Het begeleidingsdomein waar het CLB het grootste aantal vragen registreert, is leren en studeren. Meer dan 15 % van de leerlingen of ongeveer 1 leerling op 6 heeft nood aan CLB-ondersteuning binnen dit begeleidingsdomein.

Vervolgens komt het domein onderwijsloopbaanbegeleiding (OLB) in zicht, waar voor 13 % van de leerlingen (of meer dan 1 leerling op 10) beroep werd gedaan op het CLB.

Het volgende begeleidingsdomein, psychosociaal functioneren (PSF), werd bevraagd voor 10 % van de leerlingen. Binnen het domein van de preventieve gezondheidszorg tenslotte, kortweg PGZ, werd voor meer dan 5 % van de leerlingen een zorgvraag gesteld. Dat is 1 leerling op 20.

Op de volgende bladzijden wordt ieder begeleidingsdomein gedetailleerd bekeken.

Domein leren en studeren

	Aantal leerlingen
Leren en studeren – niet nader gespecificeerd	76.450
Leren en cognitie	99.076
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	14.067
<i>Algemene ontwikkeling</i>	38.622
<i>Cognitieve ontwikkeling</i>	19.840
<i>Taal- en spraakontwikkeling (buiten medisch consult)</i>	19.096
<i>Dyslexie en dyscalculie</i>	35.878
Werkhouding en aandacht	30.177
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	12.055
<i>Werkhouding- en tempo</i>	3.460
<i>Leer- en studiemethode</i>	1.926
<i>Motivatie en uitstelgedrag</i>	4.142
<i>Concentratiestoornissen</i>	15.194
Erkenning stoornis/handicap	1.323
<i>Erkenning stoornis/handicap</i>	1.323

Legend:

- Leren en studeren (algemeen)
- Werkhouding en aandacht
- Leren en cognitie
- Erkenning stoornis/handicap

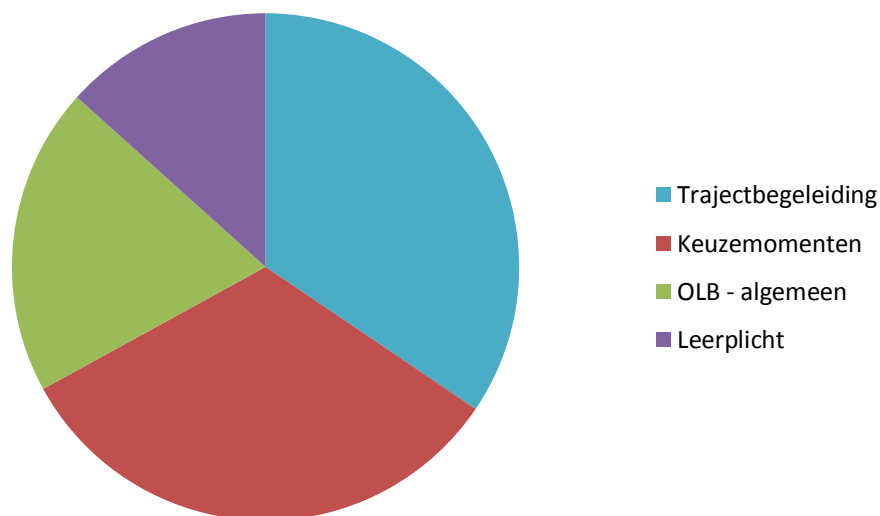
In het eerste deel kwam reeds aan bod dat zorgvragen steeds een link hebben met het schools functioneren van de leerling. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het onderwerp 'leren en studeren' het meest bevraagd is binnen de vraaggestuurde werking van het CLB.

De meeste vragen hebben betrekking op de algemene ontwikkeling van de leerling (schoolrijpheid, ontwikkelingsachterstand of –voorsprong) en vermoedens van dyscalculie of dyslexie.

Registraties voor 'erkenning stoornis/handicap' vinden enkel plaats wanneer er voor de leerling een multidisciplinair verslag wordt opgesteld voor toeleiding naar een voorziening van VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap), of in het kader van een aanvraag voor verhoogde kinderbijslag.

Domein onderwijsloopbaanbegeleiding

	Aantal leerlingen
OLB – niet nader gespecificeerd	35.562
Leerplicht	24.128
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	1.463
<i>(Problematische) afwezigheden</i>	20.794
<i>Tijdelijke schorsing i.k.v. tuchtdossier</i>	1.888
<i>Buitengezet op school (BOS)</i>	2.039
<i>Manifeste onwil</i>	29
Trajectbegeleiding	62.344
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	14.556
<i>Instap in kleuteronderwijs/andere instapmomenten</i>	87
<i>Instap in onderwijs en studiekeuze voor anderstalige nieuwkomers</i>	500
<i>Overstap naar/binnen buitengewoon onderwijs (en omgekeerd)</i>	19.998
<i>GON/ION</i>	17.687
<i>Moeilijke keuzes (overzitten etc.)</i>	8.610
<i>Thuisonderwijs, tijdelijk onderwijs aan huis, ziekenhuisscholen, gemeenschapsinstellingen</i>	801
<i>Overstap naar/binnen leren en werken (en omgekeerd)</i>	2.263
<i>Trajectverandering buiten scharniermomenten</i>	3.369
<i>Buitenschoolse begeleiding</i>	7.345
Keuzemomenten	58.876
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	1.439
<i>Overstap kleuter – lager onderwijs</i>	9.841
<i>Overstap lager – secundair onderwijs</i>	27.470
<i>Overstap naar 2e graad secundair</i>	7.106
<i>Overstap naar 3e graad secundair</i>	3.689
<i>Overstap secundair – hoger onderwijs</i>	8.230
<i>Overstap secundair – andere opleiding dan hoger onderwijs</i>	2.722
<i>Aansluiting arbeidsmarkt</i>	879

Zowel de trajectbegeleiding, als de begeleiding bij belangrijke keuzemomenten scoren beiden hoog wat betreft het aantal ontvangen zorgvragen. Het CLB blijkt een belangrijk aantal vragen te ontvangen in het kader van inclusief en buitengewoon onderwijs. Sinds 1 september 2014 zijn de CLB's nl. de enige gemachtigde instantie voor het verstrekken van een verslag buitengewoon onderwijs (sinds 1 september 2015 spreekt men over een verslag). De volledige werking van de CLB's in het kader van inclusief en buitengewoon onderwijs, komt verder uitgebreid aan bod.

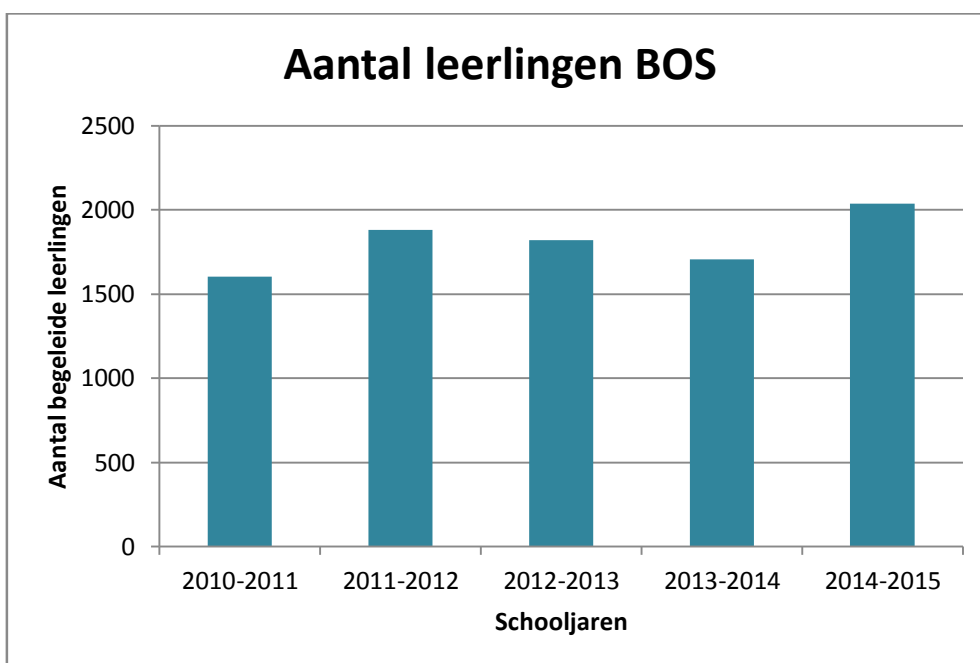
Leerplicht

De CLB's starten verplicht een begeleidingstraject met een leerling op in het kader van ernstige problematische afwezigheden op school. Het CLB wordt standaard ingeschakeld indien een leerling meer dan 10 halve schooldagen per schooljaar ongewettigd afwezig is. Hiernaast begeleidt het CLB verplicht leerlingen die afwezig zijn wegens een schorsing of tijdelijke uitsluiting op school. Voor leerlingen die definitief worden uitgesloten op school, gaat het CLB samen met de leerling en ouders op zoek naar een nieuwe school of onderwijsvorm.

Tijdens het schooljaar 2014-2015 werd meer dan 2 % of 24.072 unieke leerlingen begeleid in het kader van de leerplicht.

Het aantal leerlingen in begeleiding bij het CLB voor het onderwerp 'buitengezet op school' (BOS), stijgt jaar na jaar. Daar waar de CLB's in het schooljaar 2010-2011 nog 1.603 BOS-leerlingen begeleidde, is dit vorig schooljaar gestegen tot 2.038 (zie evolutie hieronder).

2010 – 2011	2011 – 2012	2012 – 2013	2013 – 2014	2014 - 2015
1.603	1.880	1.820	1.705	2.039

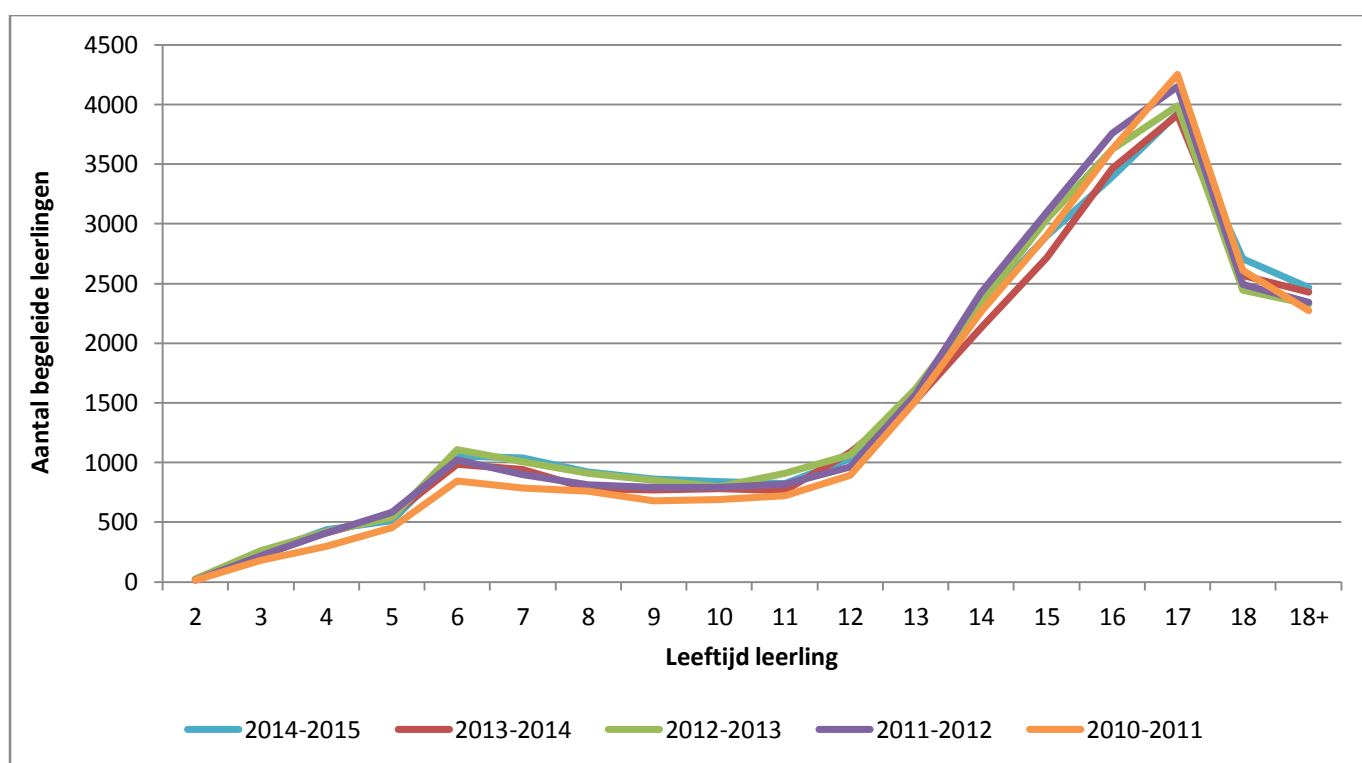
Sinds 1 september 2014 werd de opdracht van het CLB wat betreft de leerlingen die definitief worden uitgesloten op school, uitgebreid en versterkt d.m.v. het decreet over diverse maatregelen van de rechtspositie van leerlingen in het basis- en secundair onderwijs en van de participatie op

school. Voor de invoer van dit decreet werd het CLB voornamelijk betrokken wanneer de leerling reeds was buitengezet op school, en de zoektocht naar een nieuwe school werd aangevat. Sinds de invoer van het decreet dient de school het CLB vroeger te betrekken en dient het CLB aanwezig te zijn op de klassenraad voorafgaand aan de definitieve uitsluiting. Het CLB heeft hierbij een adviserende stem.

Gelijklopend aan deze evolutie, stelt de CLB-sector eveneens een stijging vast in de CLB-begeleiding m.b.t. het toekennen van tijdelijke schorsingen in het kader van een tuchtdossier. Tijdens het schooljaar 2010-2011 werden hiervoor 1.594 leerlingen begeleid, een aantal dat vorig schooljaar steeg tot 1.888 leerlingen.

2010 – 2011	2011 – 2012	2012 – 2013	2013 – 2014	2014 - 2015
1.594	1.447	1.514	1.409	1.888

Begeleidingen in het kader van leerplicht doen zich voornamelijk voor in het secundair onderwijs. Toch mag ook het aantal begeleidingen in (of bij aanvang van) het lager onderwijs niet onderschat worden. De onderstaande grafiek toont het aantal begeleidingen inzake leerplicht aan, vergeleken o.b.v. leeftijd van de leerling.

De begeleidingen inzake leerplicht voor 18-plussers hebben niet langer betrekking op het naleven van de leerplicht (aangezien zij niet langer leerplichtig zijn), maar wel op het stimuleren van deze leerlingen om hun schoolloopbaan te voltooien. Het kan eveneens gaan over het verder opvolgen van ex-spijbelers in hun traject naar een diploma of kwalificatie. In mindere mate zijn er begeleidingen m.b.t. (tijdelijke of definitieve) schorsingen op school.

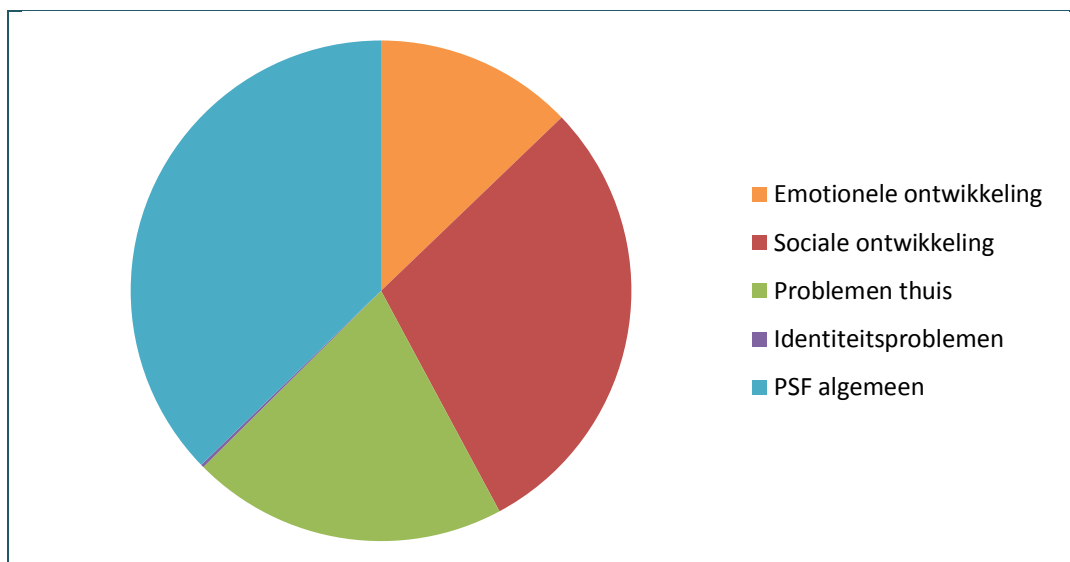
Voor de kleuters, die nog niet leerplichtig zijn, hebben de begeleidingen vnl. betrekking op het stimuleren van de kleuterparticipatie. Ook voor lagere schoolkinderen die geen plaats vinden op

school (denk maar aan de stedelijke capaciteitsproblemen), biedt het CLB begeleiding om samen met de ouders op zoek te gaan naar een school waar wel nog plaats vrij is. Toch stellen we vast dat ook uitsluitingen (zowel definitieve als tijdelijke) reeds in het lager en zelfs kleuteronderwijs voorkomen.

We stellen vast dat het aantal begeleidingen inzake leerplicht op jonge leeftijd de afgelopen jaren is toegenomen t.o.v. referentiejaar 2010-2011.

Domein Psychosociaal functioneren

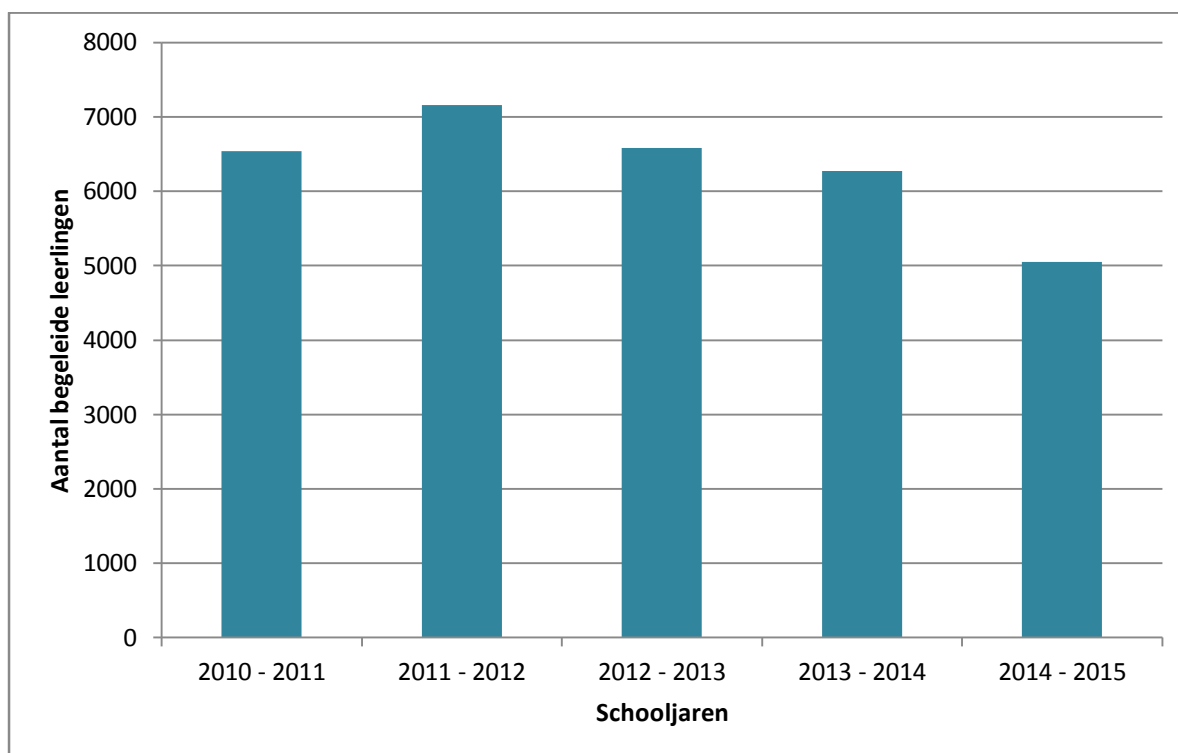
	Aantal leerlingen die een beroep deden op het CLB voor dit thema/onderwerp
PSF – niet nader gespecificeerd	53.006
Emotionele ontwikkeling	18.250
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	11.492
<i>Angstproblemen (vermoeden van stoornis)</i>	3.774
<i>Stemmingsproblemen (vermoeden van stoornis)</i>	3.688
<i>Persoonlijkheidsproblemen (vermoeden van stoornis)</i>	1.025
Sociale ontwikkeling	41.749
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	4.590
<i>Aanpassingsproblemen, sociale vaardigheden</i>	2.605
<i>Interactieproblemen met leerkracht(en)</i>	1.010
<i>Communicatie- en interactieproblemen (ASS)</i>	12.016
<i>Regelovertredend gedrag</i>	6.983
<i>Pesten en gepest worden</i>	5.053
<i>Gedragsproblemen (vermoeden van stoornis)</i>	17.546
Problemen thuis	29.047
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	22.520
<i>Opvoedingsaanpak en -vaardigheden</i>	4.360
<i>Verwaarlozing en mishandeling (fysisch en psychisch)</i>	2.205
<i>Interactieproblemen binnen het gezin</i>	4.553
<i>Financieel-materiële problemen binnen het gezin</i>	1.542
Identiteitsproblemen	279
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	69
<i>Seksuele geaardheid</i>	113
<i>Cultuur, religie</i>	91
<i>Jongerencultuur, subcultuur</i>	11

Net zoals de voorgaande schooljaren, vormt het aantal begeleidingen in het kader van identiteitsproblemen slechts een fractie van de vraaggestuurde CLB-begeleiding.

We stellen vast dat de CLB-begeleiding inzake pesten en gepest worden, in het schooljaar 2014-2015 een daling kende. De onderstaande tabel toont de evolutie van begeleidingen m.b.t. pesten voor het CLB.

Schooljaar	2010 – 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 – 2014	2014 - 2015
Aantal leerlingen	6.543	7.162	6.583	6.272	5.053

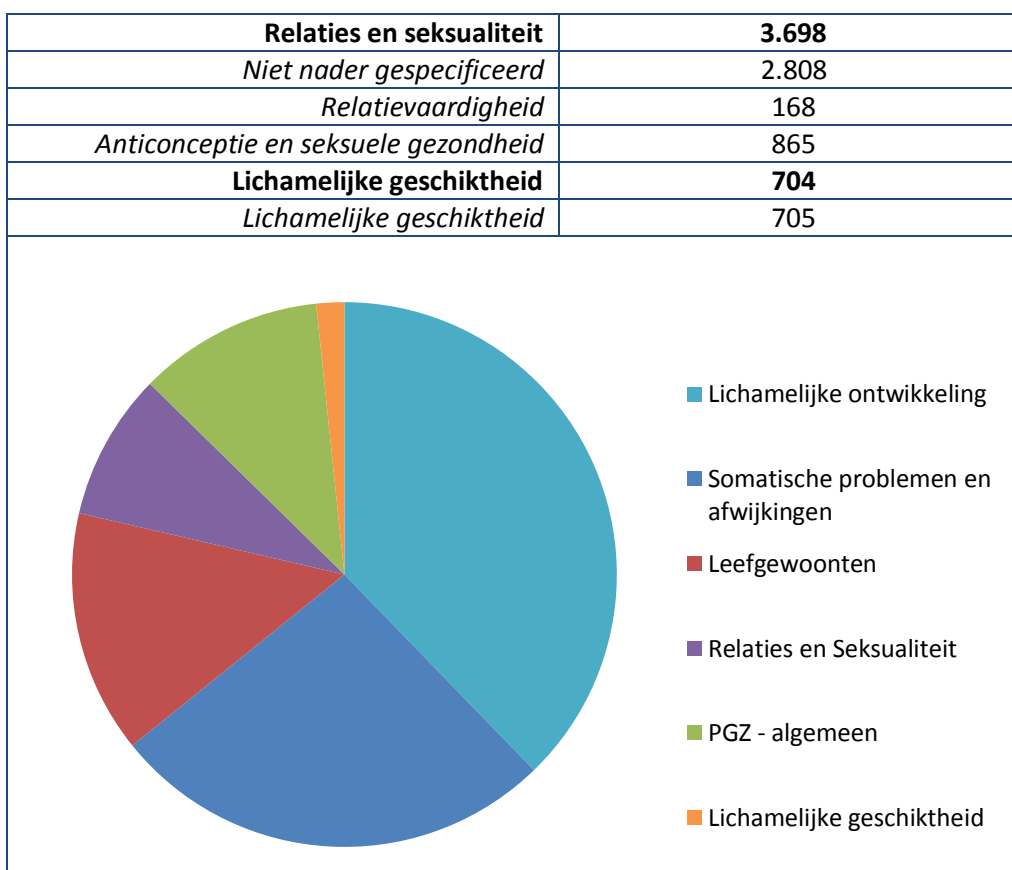

Deze daling inzake CLB-begeleidingen m.b.t. pesten hoeft echter niet te betekenen dat de aanwezigheid van pesten en pestgedrag op school ook effectief is verminderd. Dit kan mogelijks verklaard worden door het feit dat de rol van het CLB inzake de aanpak van pesten verminderd doordat de school zelf een beter antwoord kan bieden (bijvoorbeeld door het inschakelen van leerlingen als peer mediators). Het CLB neemt hier een schoolondersteunende rol op. Daarnaast lijken ook talrijke preventie- en sensibiliseringscampagnes (zie bv. de Move tegen pesten van Ketnet) hun vruchten af te werpen.

Domein preventieve gezondheidszorg (PGZ)

Zoals reeds herhaaldelijk aan bod kwam, bestaan de activiteiten binnen het domein PGZ voor het grootste deel uit medische consulten. Naast deze werking ontvangt het CLB echter ook heel wat vragen die betrekking hebben op de gezondheidszorg. Op de volgende bladzijde staat een overzicht van de overige activiteiten die het CLB organiseerde in het kader van de preventieve gezondheidszorg.

	Aantal leerlingen
PGZ – niet nader gespecificeerd	4.678
Lichamelijke ontwikkeling	16.089
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	1.353
<i>Groei en pubertaire ontwikkeling</i>	4.177
<i>Mond en tanden</i>	1.175
<i>Houding en bewegingsstelsel</i>	634
<i>Zindelijkheid</i>	862
<i>Psychomotoriek</i>	8.286
Somatische problemen en afwijkingen	11.280
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	2.014
<i>Neus-keel-oor</i>	121
<i>Gehoör</i>	2.382
<i>Visus</i>	4.930
<i>Hart en longen</i>	297
<i>Huid</i>	268
<i>Endocrinologie</i>	83
<i>Psychosomatische klachten</i>	740
<i>Neurologie</i>	882
Preventie verspreiding van sommige besmettelijke ziekten	22.971
<i>Preventie verspreiding van sommige besmettelijke ziekten</i>	1.155
<i>Besmettelijke ziekten</i>	1.376
<i>Luizen</i>	4.713
Leefgewoonten	6.137
<i>Niet nader gespecificeerd</i>	177
<i>Hygiëne</i>	1.774
<i>Slaapgewoonten</i>	357
<i>Voedings- en eetgewoonten</i>	1.803
<i>Verslaving</i>	2.058
<i>Beweging en sport</i>	165
<i>Fysieke conditie</i>	

Het grootste aantal vragen binnen PGZ wordt geregistreerd in het kader van lichamelijke ontwikkeling en somatische problemen en afwijkingen.

Vaccinaties

De CLB's staan in voor het vaccineren van alle schoolgaande kinderen. Hiervoor wordt het vaccinatieschema gehanteerd dat door de Vlaamse overheid wordt bepaald⁸. Dit bevat o.a. de inenting voor polio, kinkhoest, tetanus, mazelen-bof-rubella en baarmoederhalskanker. Enkel de basisvaccinatie tegen polio is wettelijk verplicht. De vaccinaties die binnen het basisvaccinatieschema vallen, worden gratis aangeboden door het CLB. Het CLB zet niet enkel in op de leeftijdsspecifieke vaccinaties, maar biedt hiernaast ook inhaalvaccinaties aan leerlingen en jongeren die, om welke reden ook, een vaccin op een specifieke leeftijd hebben gemist.

⁸ Voor meer info: zie Agentschap Zorg & Gezondheid, *Het basisvaccinatieschema Vlaanderen 2015*, te raadplegen via <https://www.zorg-en-gezondheid.be/basisvaccinatieschema/>

In de leeftijdscategorie 5- tot 18-jarigen zijn de CLB's de grootste vaccinator. Meer dan 90 % van de schoolgaande kinderen, wordt door het CLB gevaccineerd⁹. Mede hierdoor behoort de vaccinatiegraad in Vlaanderen tot de hoogste ter wereld.

Meer dan 90% van de leerlingen wordt door het CLB gevaccineerd

Het HPV-vaccin geraakt stilaan goed ingeburgerd. Uit cijfers van Zorg & Gezondheid¹⁰ blijkt dat meer dan 85 % van de meisjes geboren tussen 1997 en 2003 werd ingeënt tegen het humaan papillomavirus, in de volksmond baarmoederhalskanker genoemd. De overgrote meerderheid, maar liefst 95 %, van deze meisjes wordt door het CLB gevaccineerd.

In 2016 verschijnt een nieuwe vaccinatiegraadstudie. Deze bevat meer volledige cijfers over de inspanningen die de CLB's leveren in het kader van het vaccineren. De conclusies uit dit rapport worden geïntegreerd in het volgende jaarverslag.

Profylactische maatregelen

Tenslotte heeft het CLB eveneens een rol te vervullen in de bestrijding en preventie van besmettelijke ziekten. Hiervoor wordt het Draaiboek Infectieziekten gevolgd, een evidence based leidraad¹¹ die voortdurend wordt aangepast in functie van nieuwe wetenschappelijke inzichten en epidemiologische vereisten.

Indien er daadwerkelijk een besmettelijke ziekte werd gedetecteerd op school, moeten zowel de school als het CLB actie ondernemen. De CLB-arts speelt een belangrijke rol in de coördinatie van de profylactische maatregelen op school.

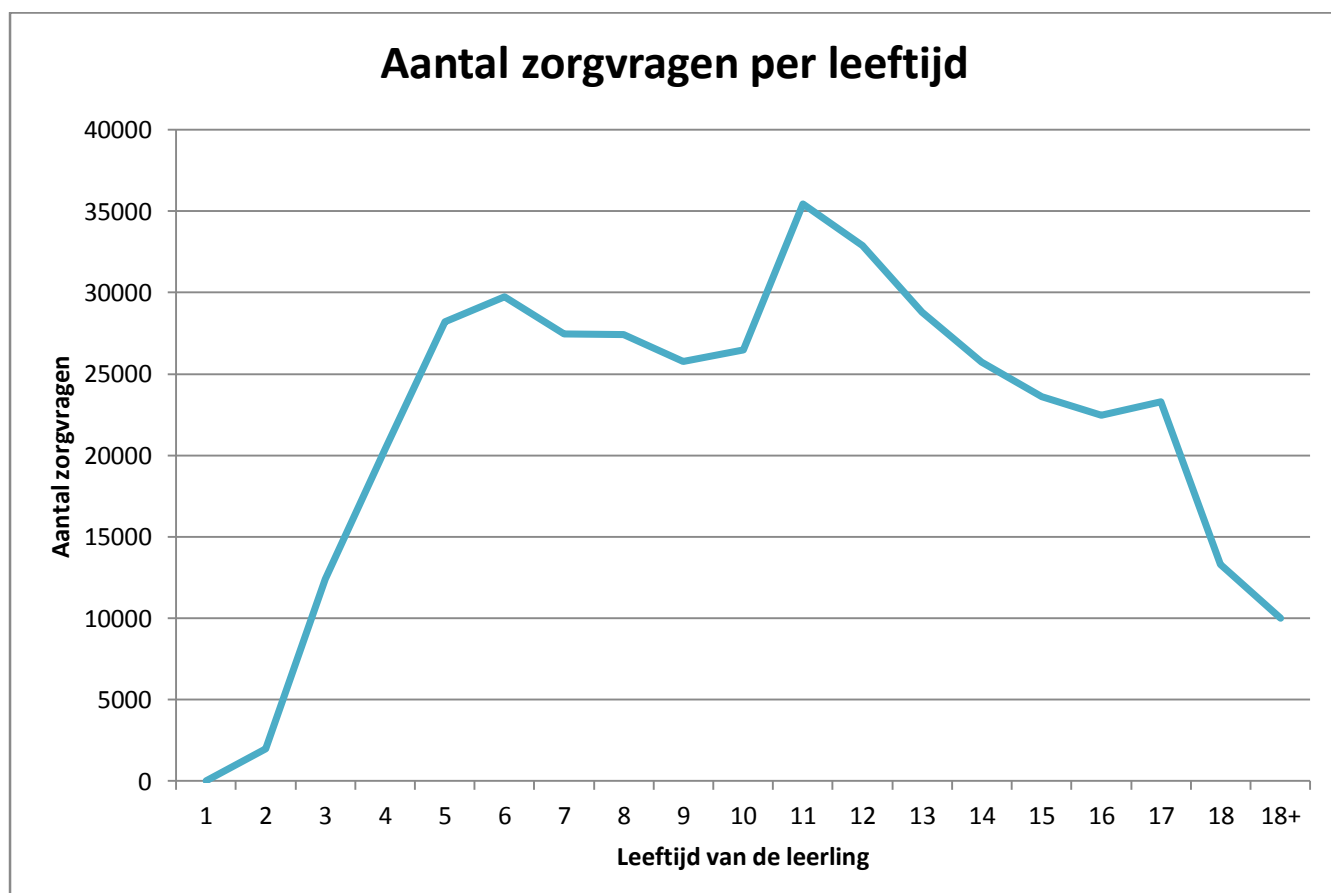
⁹ Zie: Zorg en Gezondheid, *Vaccinatiegraadstudie 2012*, online raadpleegbaar via <http://www.zorg-en-gezondheid.be/>

¹⁰ Zorg en Gezondheid, *Gratis HPV-vaccinatie goed ingeburgerd in Vlaanderen*, 5 februari 2016, online raadpleegbaar via <http://www.zorg-en-gezondheid.be/gratis-hpv-vaccinatie-goed-ingeburgerd-in-vlaanderen>

¹¹ Voor meer info: Draaiboek infectieziekten CLB 2010, *Evidente based voor professionelen*, versie 0.1. Online raadpleegbaar via <http://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/Draaiboek%20Infectieziekten%20CLB%20%282010%29%20-%20september%202010.pdf>

Vraaggestuurde werking o.b.v. de leeftijd

De onderstaande grafiek illustreert het aantal vragen die het CLB ontvangt, gerangschikt op leeftijd van de leerling.

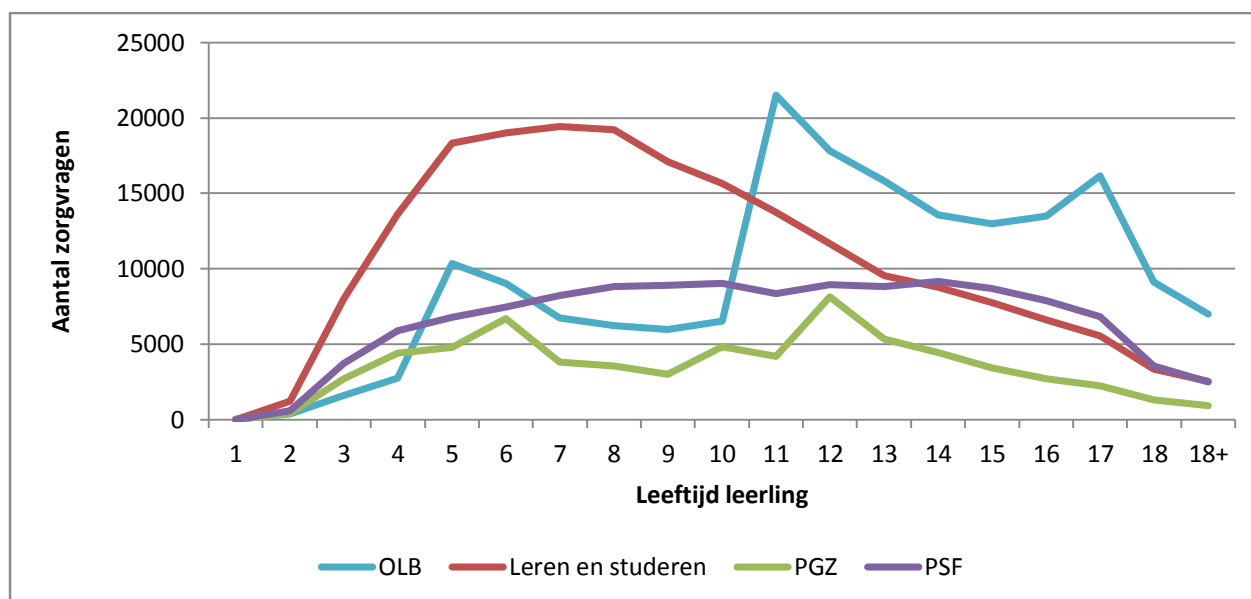

Bovenstaande grafiek illustreert een belangrijke piek op het einde van het lager onderwijs (op de leeftijd van 11 en 12 jaar). In het 5de leerjaar vindt eveneens een medisch consult plaats, wat aanleiding kan geven voor het stellen van vragen aan het CLB. Ook op het einde van het secundair zien we een kleine piek, ondanks een algemeen dalende trend met de toenemende leeftijd van leerlingen.

Het aantal zorgvragen stijgt enorm bij de aanvang van het lager onderwijs (start van de leerplicht), en daalt sterk aan het einde van het secundair onderwijs (einde van de leerplicht).

Leeftijdsgebonden vragen

De vorige tabellen concentreerden zich vnl. op de vraag met welke vragen leerlingen naar het CLB stappen. Een aantal van de onderwerpen die hierbij aan bod kwamen, komen echter uitdrukkelijker aan bod op bepaalde leeftijden. De grafiek op de volgende pagina illustreert het belangrijkste domein waarrond leerlingen (of hun ouders) zorgvragen hebben, opgedeeld per leeftijd van de leerling.

We stellen vast dat het aantal zorgvragen van leerlingen evolueert met de leeftijd. Vooral de leeftijd van 11 jaar (waar de overgang van het basis- naar het secundair onderwijs plaatsvindt) blijkt cruciaal te zijn. Vóór de leeftijd van 11 is leren en studeren het vaakst bevraagde begeleidingsdomein, hierna wordt dat onderwijsloopbaanbegeleiding. Dit wijst erop dat moeilijkheden en problemen m.b.t. leren en studeren in de eerste jaren van het lager onderwijs worden begeleid, en de klemtoon van de CLB-begeleiding in de verdere jaren verschuift naar de onderwijsloopbaan.

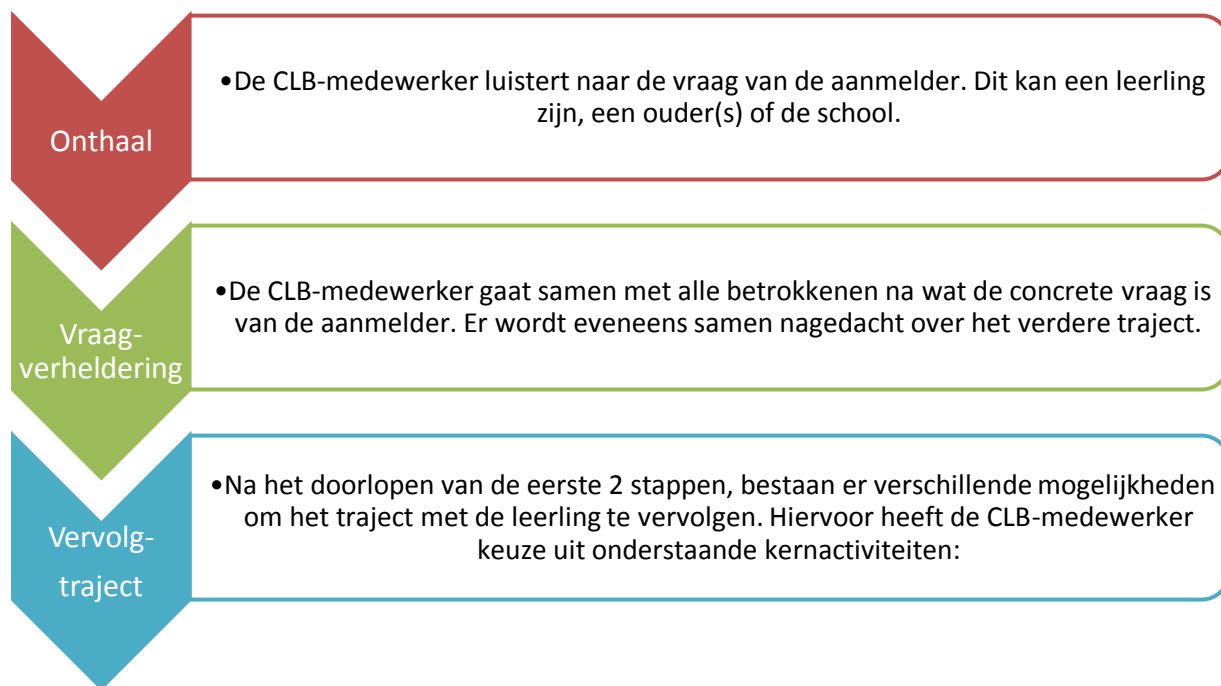
Voor OLB of onderwijsloopbaanbegeleiding worden drie pieken onderscheiden, die zich voordoen op de leeftijden waar leerlingen voor een belangrijk keuzemoment staan m.b.t. hun onderwijsloopbaan: op 5 jaar, 11 jaar en 17 jaar.

De bovenstaande grafiek geeft zorgvragen weer en heeft m.a.w. enkel betrekking op de vraaggestuurde werking van het CLB. Voor de preventieve gezondheidszorg (PGZ) stellen we niettemin ook een aantal pieken vast: op 6-jarige leeftijd en op 12-jarige leeftijd. Een meer bescheiden piek doet zich voor op de leeftijd van 10 jaar.

PSF toont de meest stabiele curve: dit begeleidingsdomein blijft bij benadering stabiel met een lichte stijging tussen de leeftijden van 7 jaar tot 17 jaar, om vervolgens sterk af te nemen.

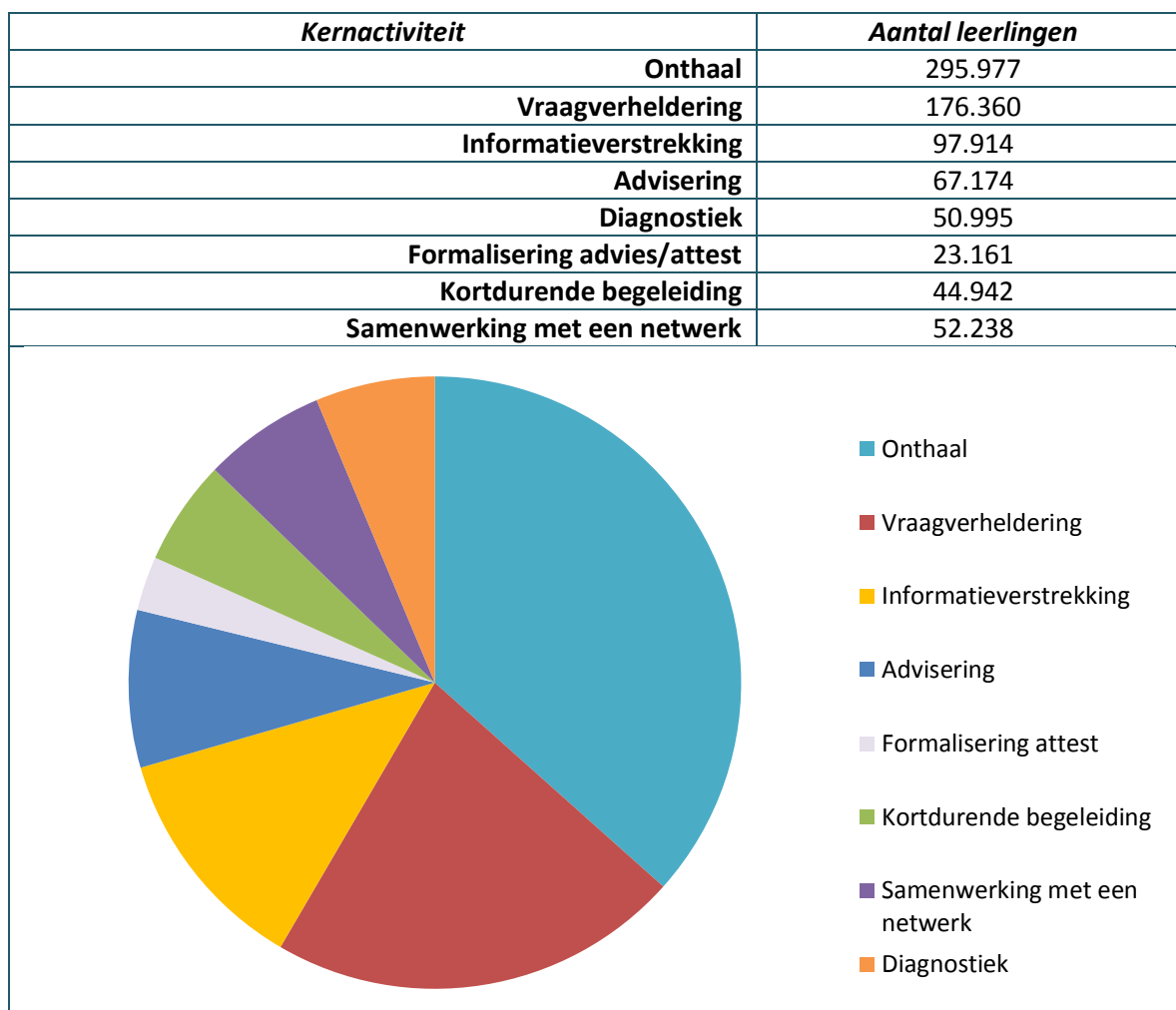
Wat doet het CLB met een zorgvraag?

Bij de begeleiding van een zorgvraag, handelt het CLB steeds vanuit een traject dat bestaat uit zogenaamde kernactiviteiten. Deze kernactiviteiten bestaan steeds uit een vast patroon waarbij het CLB de zorgvraag onthaalt en vervolgens verheldert. Afhankelijk van de aard van de zorgvraag, zijn vervolgens verschillende vervolgtrajecten mogelijk, gaande van informatieverstrekking tot begeleiding of doorverwijzing naar het netwerk. De onderstaande figuur stelt dit CLB-traject schematisch voor:

Informatieverstrekking	De CLB-medewerker verstrekt informatie, bv. over keuzemogelijkheden.
Advies	De CLB-medewerker geeft onafhankelijk advies.
Diagnostiek	Indien de onderwijsnoden van de leerling dit vereisen, kan het CLB diagnostiek afnemen. Hiervoor baseert het CLB zich op wetenschappelijk onderbouwde methodieken en op Prodia-protocollen (zie ook verder).
Formalisering advies/attest	In bepaalde situaties zal het CLB zijn advies formaliseren in een attest. Dit is bv. noodzakelijk om toegang te verlenen tot het buitengewoon onderwijs, de ondersteuning vanuit het geïntegreerd onderwijs of gespecialiseerde hulpverlening.
Kortdurende begeleiding	Het CLB begeleidt de leerling en ouders gedurende 2 tot 8 sessies. Er wordt samen gezocht naar mogelijke oplossingen en antwoorden voor de zorgvraag.
Samenwerking met een netwerk	Het CLB werkt actief samen met een uitgebreid netwerk binnen de onderwijs- en welzijnswereld. Waar nodig worden leerlingen toegeleid naar meer gepaste of gespecialiseerde hulpverlening.

De onderstaande tabel toont aan hoeveel leerlingen beroep deden op de kernactiviteiten van de CLB-begeleiding.

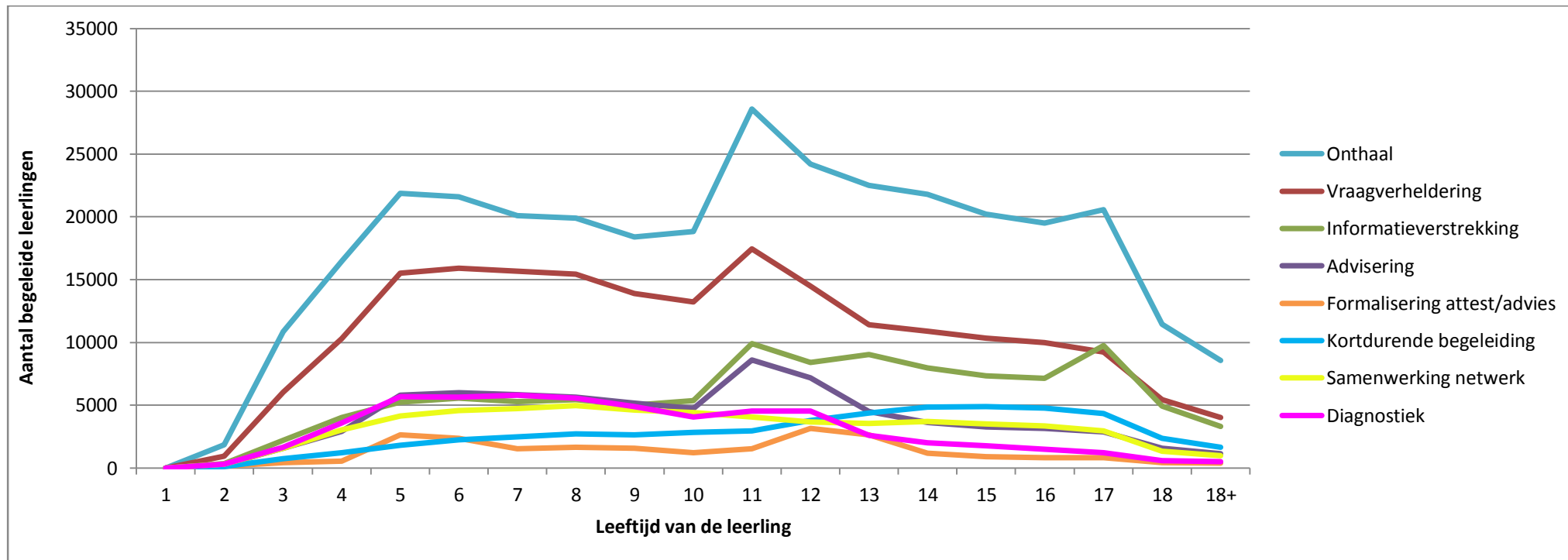
Het aantal begeleidingen in het kader van een functie *onthaal* wijst op het onthalen van nieuwe vragen van leerlingen, ouders of de school die tijdens het schooljaar 2014-2015 werden gesteld. Een leerling die reeds tijdens het schooljaar 2013-2014 in begeleiding was bij het CLB, en waarvoor geen nieuwe vraag werd gesteld tijdens het vorige schooljaar, telt dus niet mee in dit aantal. Zij kunnen daarentegen wel meetellen wanneer we spreken over bijvoorbeeld een kortdurende begeleiding of diagnostiek.

We kunnen vaststellen dat de meerderheid van de zorgvragen worden beantwoord door het doorlopen van de twee verplichte stappen (onthaal en vraagverheldering). Het vervolgtraject hierna bestaat in de meeste gevallen uit het verstrekken van informatie, het geven van een advies, een kortdurende begeleiding en/of een verdere verwijzing binnen het CLB-netwerk.

In vergelijking met de cijfergegevens van het vorige schooljaar, werd door de CLB's meer samengewerkt met het netwerk tijdens het schooljaar 2014-2015.

Leeftijd van de leerling

Uit voorgaande grafieken weten we al dat het soort zorgvragen van de leerlingen (binnen welk begeleidingsdomein situeert zich de zorgvraag) evolueert met de leeftijd van de kinderen, en dat we duidelijk pieken zien op bepaalde leeftijden. In deze grafiek geven we weer op welke kernactiviteiten het CLB inzet om een antwoord te formuleren op de zorgvraag van de leerling. We zetten dit eveneens uit in functie van de leeftijd van de leerling.

Over het algemeen kunnen we vaststellen dat er voor de meerderheid van de functies een eerste piek wordt gesitueerd bij de overgang van kleuter- naar lager onderwijs (op de leeftijd van 5 jaar). Een tweede piek doet zich daarna voor op het einde van het lager onderwijs (leeftijd van 11 jaar), waarbij de leerling vaak keuzes moet maken m.b.t. het secundair onderwijs.

De functie *informatieverstrekking* heeft, na een eerste piek op de leeftijd van 5 jaar, en een tweede, veel grotere piek op de leeftijd van 11 jaar, tevens een derde piek op de leeftijd van 17 jaar. Op die leeftijd werden bijna evenveel leerlingen (nl. 9.766) begeleid als op de leeftijd van 11 jaar. Vermoedelijk speelt het keuzeproces, waarbij de leerling op dat moment een keuze moet maken m.b.t. de studies hoger onderwijs, een belangrijke factor. Verder in dit jaarverslag wordt bekeken voor welke onderwerpen iedere functie bevraagd wordt. Dit zal uitsluitend geven over deze mogelijke hypothese.

De functie *diagnostiek* komt volop in beeld vanaf de leeftijd van 5 jaar, om dan vervolgens geleidelijk aan af te nemen vanaf de leeftijd van 12 à 13 jaar. Dit betekent dat de diagnostiek voor het grootste deel plaatsvindt aan het begin van het lager onderwijs, een moment waarop de leerling volop zijn eigen mogelijkheden en beperkingen ervaart rond leren en studeren.

De *kortdurende begeleiding* vertoont een stijgende trend tot de leeftijd van 14 jaar, waarna het aantal zich stabiliseert. Vanaf de leeftijd van 18 jaar neemt deze functie sterk af. We zien verder in dit jaarverslag voor welke onderwerpen het CLB een kortdurende begeleiding deed. De omgekeerde beweging kunnen we vaststellen voor de functie *samenwerking met het netwerk*: deze blijkt voornamelijk op de vroegere leeftijden hoog te liggen, en neemt geleidelijk aan af vanaf het secundair onderwijs. Wanneer de kortdurende begeleiding stijgt of stabiliseert, neemt de samenwerking met het netwerk af.

De categorie 18+ bevat alle leerlingen vanaf de leeftijd van 19 jaar t.e.m. 25 jaar. De aantallen voor deze leeftijdscategorie liggen steeds zeer laag, zeker wanneer men rekening houdt met het feit dat deze categorie, i.t.t. de andere leeftijden, is samengesteld uit verschillende leeftijden.

Op de volgende bladzijden worden meer gedetailleerde cijfers meegegeven m.b.t. het traject dat het CLB met de leerling loopt in het kader van een begeleiding.

Onthaal

De onderstaande tabel verschaft informatie over het aantal leerlingen die beroep doen op een onthaal, verdeeld over de verschillende begeleidingsdomeinen.

<i>Begeleidingsdomein</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Leren en studeren	136.024
Onderwijsloopbaanbegeleiding	116.117
Preventieve gezondheidszorg	35.701
Psychosociaal functioneren (PSF)	81.029

De domeinen *leren en studeren*, en *onderwijsloopbaanbegeleiding* blijken hierbij het vaakst gevraagd te worden. Dit komt overeen met de cijfers uit het vorige deel, waarbij we vaststelden dat leerlingen het vaakst beroep doen op deze twee domeinen binnen de vraaggestuurde CLB-begeleiding.

In totaal registreerden de CLB's een onthaal voor 26% van de leerlingen, of meer dan 1 op 4¹².

¹² Dit aantal is niet gelijk aan het totaal aantal leerlingen in begeleiding bij het CLB in het kader van de vraaggestuurde werking (nl. 1 leerling op 3). Dit verschil wordt verklaard dat een aantal leerlingen reeds bij het CLB in begeleiding zijn sinds het vorige schooljaar (of zelfs vorige schooljaren), waardoor in het schooljaar 2014 – 2015 voor deze leerlingen geen nieuw onthaal werd geregistreerd.

De cijfers voor vraagverheldering, de activiteit die volgt op de kernactiviteit onthaal, liggen in dezelfde lijn als de cijfers voor onthaal. Ook daar vormen *leren en studeren*, en *onderwijsloopbaan* de grootste domeinen wat betreft vraagverheldering.

Informatieverstrekking

Informatieverstrekking is de eerste mogelijkheid die het CLB kan aanbieden eens de vraag werd onthaald en verhelderd.

<i>Begeleidingsdomein</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Leren en studeren	30.485
Onderwijsloopbaanbegeleiding	50.764
Preventieve gezondheidszorg	13.476
Psychosociaal functioneren (PSF)	25.717

Onderwijsloopbaanbegeleiding vormt hierbij het grootste begeleidingsdomein. Binnen die onderwijsloopbaan blijken voornamelijk de onderwerpen trajectbegeleiding en keuzemomenten te worden bevraagd. Dit bevestigt dus de hypothese dat de toename van de informatieverstrekking op de leeftijd van 17 jaar, verklaard kan worden door de begeleiding van leerlingen m.b.t. hun studiekeuze voor het hoger onderwijs.

Het CLB deed aan informatieverstrekking voor 9 % van de leerlingen, of bijna 1 leerling op 10.

Advisering

Het geven van een advies is de volgende mogelijkheid in het begeleidingstraject. Dit advies wordt gegeven voor meer dan 5 % van de leerlingen.

<i>Begeleidingsdomein</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Leren en studeren	28.963
Onderwijsloopbaanbegeleiding	36.134
Preventieve gezondheidszorg	4.691
Psychosociaal functioneren (PSF)	18.632

Ook hier wordt het meest geadviseerd in het kader van de onderwijsloopbaan. Deze adviezen komen voornamelijk voor in het kader van het buitengewoon onderwijs, het inclusief onderwijs, GON/ION, moeilijke keuzes (bv. overzitten) en tot slot buitenschoolse begeleiding.

Diagnostiek

Zoals in de overzichtsgrafiek aan bod kwam, kunnen CLB's zelf een diagnostisch traject lopen in functie van onderwijsgerelateerde zorgvragen. Het logisch gevolg hiervan is dat de diagnostiek vnl. gesitueerd wordt binnen het domein *leren en studeren*.

<i>Begeleidingsdomein</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Leren en studeren	34.498
Onderwijsloopbaanbegeleiding	13.498

Preventieve gezondheidszorg	3.908
Psychosociaal functioneren (PSF)	15.254

Voor minder dan 5 % van de leerlingen wordt een diagnostisch traject gelopen. De diagnostiek binnen het domein *leren en studeren* wordt voor het grootste deel gelinkt aan de cognitieve ontwikkeling van de leerling. In mindere mate neemt het CLB eveneens diagnostiek af i.v.m. lezen, spelling en rekenen en de hieraan gekoppelde onderwijsbehoeften van de leerling.

Formalisering advies/attest

Het formaliseren van adviezen en attesten wordt zo goed als uitsluitend gedaan in het kader van de onderwijsloopbaan van de leerling:

<i>Begeleidingsdomein</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Leren en studeren	3.111
Onderwijsloopbaanbegeleiding	18.841
Preventieve gezondheidszorg	1.100
Psychosociaal functioneren (PSF)	1.313

Het grootste deel van deze adviezen en attesten wordt gegeven binnen de context van buitengewoon en inclusief onderwijs. Dit wordt uitgebreid behandeld in het gedeelte 'CLB en het M-decreet'. De overige adviezen en attesten binnen OLB worden gelinkt aan de overstap binnen leren en werken, waarbij het CLB een toelating kan geven tot een POT¹³, of aan adviezen i.v.m. revalidatie tijdens de lestijden.

Voor 2 % van de leerlingen werd een advies of attest geformaliseerd.

Kortdurende begeleiding

Onderstaande tabel geeft een idee rond welke begeleidingsdomeinen de kortdurende begeleidingen georganiseerd worden.

<i>Begeleidingsdomein</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Leren en studeren	14.603
Onderwijsloopbaanbegeleiding	15.806
Preventieve gezondheidszorg	3.572
Psychosociaal functioneren (PSF)	25.093

In tegenstelling tot de andere kernactiviteiten, concentreren de kortdurende begeleidingen zich binnen het domein PSF. Het grootste onderwerp hierbij wordt gevormd door problemen thuis, gevolgd door sociale ontwikkeling. Dit laatste onderwerp wordt dan gerelateerd met gedragsproblemen, pesten en gepest worden, communicatie en interactie en regelovertredend

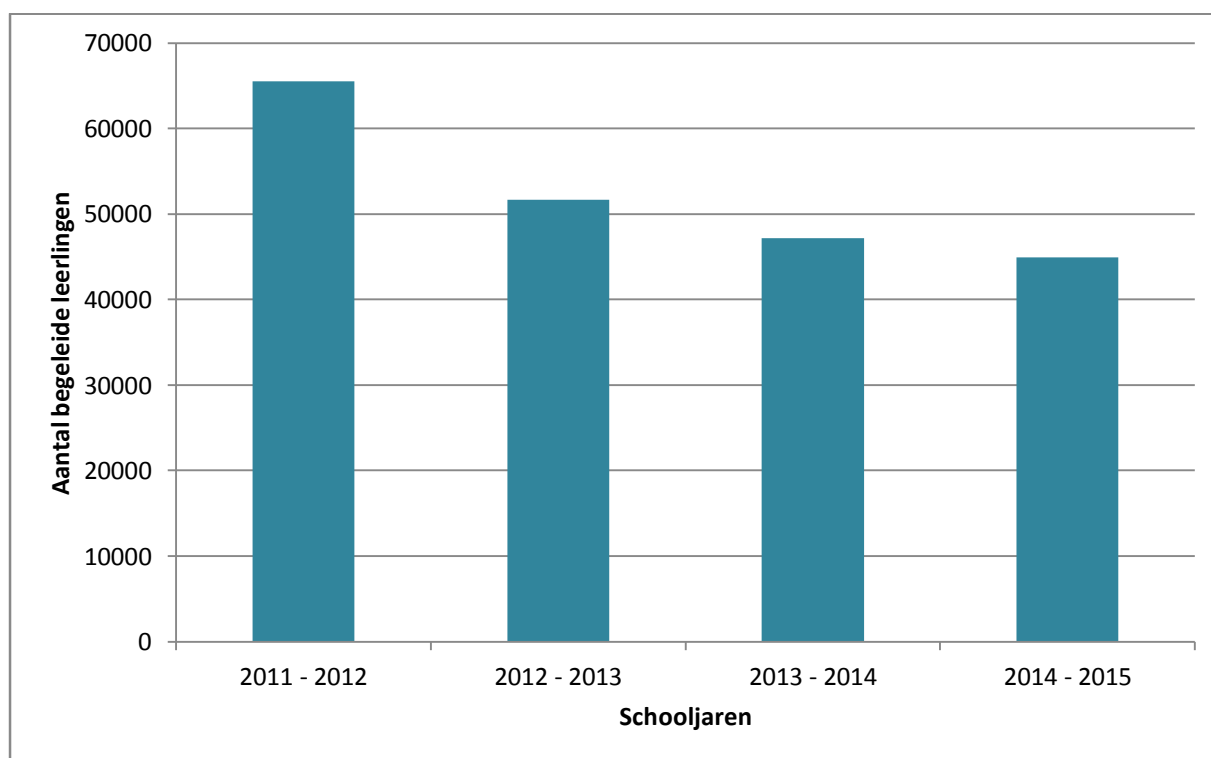
¹³ POT: Persoonlijk Ontwikkelingstraject. De doelgroep voor een POT zijn jongeren met een multi-complexe problematiek waar de klassieke onderwijs- of werkvormen geen optie bieden. POT hebben als doel om samen met de jongere op een zinvolle manier aan de slag te gaan en die jongere vervolgens voldoende handvaten aan te bieden om terug te stromen naar de arbeidsmarkt of een traject binnen het deeltijds onderwijs.

gedrag. Het derde onderwerp tenslotte binnen PSF waarvoor een groot deel van de kortdurende begeleidingen werden aangeboden, is emotionele ontwikkeling.

Een kortdurende begeleiding werd ingezet voor 4 % van de leerlingen. Dit betekent dat het CLB, door de inzet van andere kernactiviteiten, er in slaagt om de zaak terug op het spoor te krijgen.

We stellen, in navolging van de vorige schooljaren, een daling vast wat betreft het aantal geregistreerde kortdurende begeleidingen:

Schooljaar	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014 - 2015
Aantal leerlingen	65.518	51.683	47.181	44.942

Tijdens een kortdurende begeleiding gaat de CLB-medewerker aan de slag met de leerling en/of zijn/haar ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Hierbij wordt samen gezocht naar oplossingen al naargelang de gestelde vraag. Voor sommige leerlingen volstaat het hebben van een aantal gesprekken met een CLB-medewerker, in andere gevallen worden de gesprekken samen gevoerd met de ouders. Een CLB-medewerker kan eveneens bemiddelend optreden, bv. bij interactieproblemen in het gezin. Wat het CLB niet doet, is het verstrekken van therapie. Hiervoor wordt doorverwezen naar een externe netwerkpartner.

Samenwerking met een netwerk

Wanneer blijkt dat de aanwezige expertise binnen CLB niet of onvoldoende tegemoet kan komen aan de noden van de leerling, zal het CLB samenwerken met het netwerk om de jongere vervolgens warm toe te leiden naar een externe organisatie of partner die beter kan voorzien in de specifieke noden van deze leerling. Hierop zal verder worden ingegaan tijdens het derde deel van dit jaarverslag, nl. de draaischijffunctie van het CLB.

CLB en het M-decreet

Het M-decreet, een nieuw decreet ter ondersteuning van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, startte op 1 september 2015 voor de scholen. Voor de CLB's gingen een aantal maatregelen in voege in de loop van het schooljaar 2014-2015.

Een belangrijke rol werd toegekend aan de CLB's in het kader van de attestering. Vanaf 1 september 2014 is het CLB nl. de enige gemachtigde instantie die een (gemotiveerd) verslag kan opmaken. Een verslag geeft recht op een inschrijving in het buitengewoon onderwijs, of op studievoortgang o.b.v. een individueel aangepast curriculum (IAC) binnen het gewoon onderwijs. Een gemotiveerd verslag maakt bijkomende ondersteuning (Geïntegreerd Onderwijs of kortweg 'GON') in het gewoon onderwijs mogelijk. Voorheen konden ook andere instanties, waaronder bv. een Centrum voor Ontwikkelingsstoornis (COS) een inschrijvingsverslag opmaken i.f.v. een instap in het buitengewoon onderwijs.

Deze gemotiveerde verslagen en verslagen konden door de CLB's worden opgemaakt vanaf 1/1/15 i.f.v. inschrijvingen voor het schooljaar 2015-2016. Tussen 1/1/2015 en 30/6/2015 liepen bijgevolg twee regelgevingen parallel. Enerzijds de 'oude regelgeving' met opmaak van inschrijvingsverslagen voor leerlingen die in de loop van schooljaar 2014-2015 nood hadden aan buitengewoon onderwijs (of GON), anderzijds de nieuwe regelgeving voor trajecten die liepen i.f.v. een overgang naar het buitengewoon onderwijs op 1 september 2015.

Een tweede belangrijke wijziging als gevolg van het M-decreet ging voor de CLB's van start op 1 januari 2015. Vanaf die datum konden (gemotiveerde) verslagen opgemaakt worden *met het oog op inschrijving op 1 september 2015*, en dat betekende dat de CLB's vanaf dat moment rekening moesten houden met twee soorten verslagen:

- Verslagen 'oude stijl' voor overstappen naar/binnen BuO¹⁴ in de loop van schooljaar 2014-2015
- Verslagen 'nieuwe stijl' voor overstappen naar/binnen BuO vanaf 1 september 2015. In die verslagen 'nieuwe stijl' diende het CLB al rekening te houden met de nieuwe criteria van het M-decreet (fasen van zorgcontinuüm, redelijke aanpassingen enzovoort). Vanaf die datum moesten de CLB's ook rekening houden met de nieuwe typologie in het Buitengewoon Onderwijs, namelijk het type basisaanbod en het type 9.

¹⁴ BuO = Buitengewoon Onderwijs

De verschillende mogelijke types zijn:

Oude typologie BuO	
Type	Omschrijving
1	Licht mentale handicap
2	Matig of ernstig mentale handicap
3	Ernstige emotionele of gedragsproblemen
4	Lichamelijke handicap
5	Kinderen in een ziekenhuisschool of preventorium
6	Visuele handicap
7	Auditieve handicap
8	Ernstige leerstoornissen

Nieuwe typologie BuO	
Type	Omschrijving
Basis-aanbod	Voor kinderen voor wie de onderwijsbehoeften dermate zijn en voor wie al tijdens het gewone kleuter- of lager onderwijs aantoonbaar blijkt dat de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn om de leerling binnen het gemeenschappelijke curriculum te kunnen blijven meenemen in een school voor gewoon onderwijs
2	Verstandelijke beperking
3	Voor kinderen met ernstige emotionele of gedragsproblemen die geen verstandelijke beperking hebben zoals bepaald voor Type 2
4	Motorische beperking
5	Kinderen die opgenomen zijn in een ziekenhuis, een residentiële setting of verblijven in een preventorium
6	Visuele beperking
7	Auditieve beperking of een taal- of spraakstoornis
9	Voor kinderen met een autismespectrumstoornis die geen verstandelijke beperking hebben zoals bepaald voor Type 2

Het type basisaanbod (dat in de plaats komt van het vroegere type 1 en type 8) is bedoeld voor kinderen voor wie de onderwijsbehoeften dermate zijn, en voor wie aantoonbaar blijkt dat de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn om de leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum te kunnen blijven meenemen in een school voor gewoon onderwijs. Wanneer na verloop van tijd blijkt dat de redelijke aanpassingen wel proportioneel zullen zijn om de leerling het gemeenschappelijk curriculum te laten volgen in een school voor gewoon onderwijs, maakt de leerling de overstap naar het gewoon onderwijs. Een inschrijving in het type basisaanbod is maximaal twee schooljaren geldig. Aan het einde van deze periode volgt een evaluatie door de klassenraad en het CLB. De klassenraad en het CLB kunnen op basis van deze evaluatie beslissen dat de inschrijving in het basisaanbod al dan niet wordt verlengd met maximaal twee schooljaren.

Het type 9 wordt ingericht voor leerlingen met een autismespectrumstoornis (ASS) die niet voldoen aan de criteria voor type 2.

Zoals eerder beschreven, hadden de CLB's sinds 1 januari 2015 reeds de mogelijkheid om verslagen uit te schrijven in het kader van de nieuwe regelgeving. Het schooljaar 2014-2015 was voor de CLB's dan ook een belangrijk overgangsjaar in het kader van het M-decreet. Dit betekent dat de cijfers die hierna volgen, steeds een weergave zijn van zowel de oude regelgeving (voor 1 januari 2015), en de nieuwe regelgeving (na 1 januari 2015).

Omdat het M-decreet pas op 1 september 2015 zijn intrede kende, en waarschijnlijk de komende schooljaren een aantal gevolgen met zich zal meebrengen, is het op dit moment nog te vroeg om conclusies te trekken. In dit jaarverslag wil de CLB-sector wel al enkele voorzichtige trends schetsen.

Verslagen

Het M-decreet bracht eveneens een nieuwe vorm van verslaggeving met zich mee. Tot voorheen bestond de doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs uit een attest en verantwoordingsprotocol, geschreven en ondertekend door het CLB of andere gemachtigde instantie. Sinds en ter voorbereiding op de start van het M-decreet, hanteert de CLB-sector sedert 1 januari 2015 het verslag. Dit verslag bevat naast het attest een grondige beschrijving van de doorlopen fasen van het zorgcontinuüm en de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling gebaseerd op het integratief beeld aan de hand van het ICF-CY -kader. Dit kader is een internationaal classificatiesysteem om het menselijk functioneren op een interactionele manier in kaart te brengen. De omgeving en context van de leerling spelen hierin een cruciale rol. Het sjabloon van verslag is een product van netoverstijgende samenwerking en wordt door alle CLB's gehanteerd. CLB-medewerkers beschikken eveneens over een schrijfwijzer die hen bij de opmaak van een verslag kan helpen.

De onderstaande tabel illustreert hoeveel van deze verslagen werden opgemaakt tijdens het schooljaar 2014-2015. We maken hierbij het onderscheid tussen de situatie voor inwerkingtreding van het M-decreet voor de CLB's (1/9/14 t.e.m. 31/12/14) en na de inwerkingtreding van het M-decreet (1/1/15 t.e.m. 31/8/15). De onderstaande tabellen hebben enkel betrekking op de verslagen en dus niet op de gemotiveerde verslagen.

Voor het M-decreet (1/9/2014 t.e.m. 31/12/2014)

Soort attest	Aantal attesten	Verhouding t.o.v. totaal aantal attesten
Eerste attest	803	62,44 %
Attestwijziging	198	15,40 %
Opheffing attest	9	0,70 %
Wijziging van GON attest naar attest	276	21,46 %
Eindtotaal	1.286	100 %

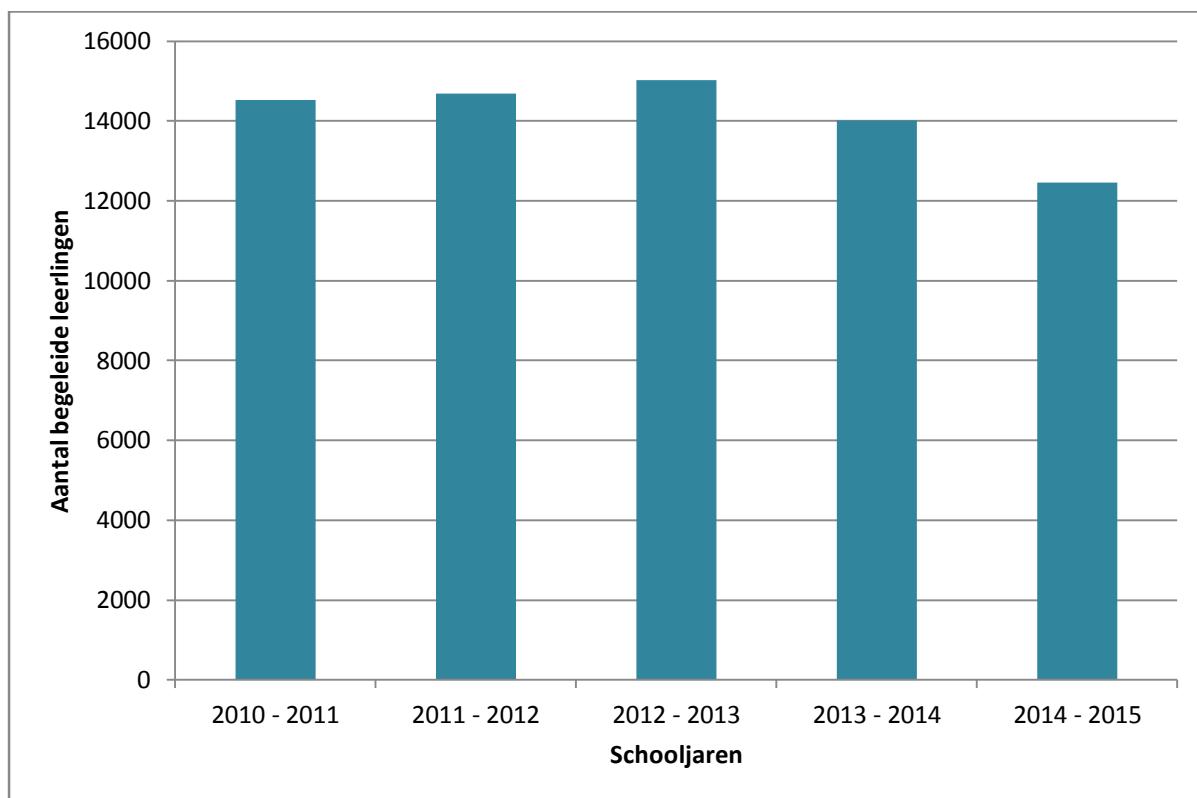
Sinds het M-decreet (1/1/2015 t.e.m. 31/8/2015)

Soort verslag	Aantal verslagen	Verhouding t.o.v. totaal aantal verslagen
Eerste verslag	3.911	50,95 %
Gewijzigd verslag	2.993	38,98 %
Opheffing (inschrijvings-) verslag	7	0,09 %
Wijziging van inschrijvingsverslag naar verslag	766	9,98 %
Eindtotaal	7.677	100 %

Attesten en verslagen over de laatste vijf schooljaren

De onderstaande tabel illustreert de evolutie van het aantal attesten over de laatste vier schooljaren, en vergelijkt deze met het opgetelde aantal attesten en verslagen uit het schooljaar 2014-2015.

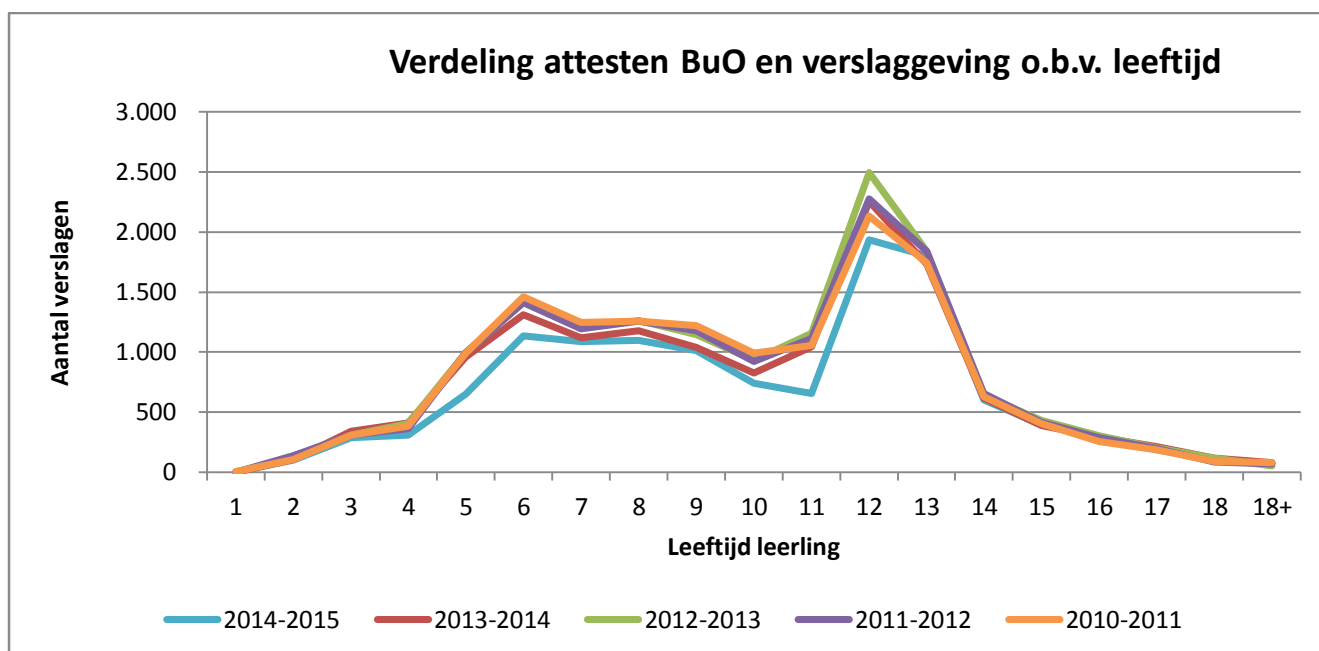
2010 – 2011	2011 – 2012	2012 – 2013	2013 – 2014	2014 - 2015
14.533	14.692	15.021	14.023	12.462

Zoals bovenstaande tabel en grafiek illustreren, stellen we een duidelijk dalende trend vast wat betreft attestering en verslaggeving buitengewoon onderwijs.

Leeftijd van de leerling: attestering en verslaggeving buitengewoon onderwijs

De grafiek op de volgende bladzijde toont de leeftijd van de leerling aan op het moment dat een inschrijvingsverslag of verslag wordt uitgeschreven, vergeleken over de voorbije vijf schooljaren.

Wanneer we de leeftijden waarop een inschrijvingsverslag/verslag wordt uitgeschreven bekijken over de voorbije vijf schooljaren, stellen we vast dat op de leeftijden van 4 t.e.m. 7 jaar (eerste helft basisonderwijs), en 10 t.e.m. 13 jaar (einde basisonderwijs en overstap secundair onderwijs) gepiekt wordt wat betreft het aantal uitgeschreven attesten en verslagen. De piek bij aanvang van het basisonderwijs heeft betrekking op leerlingen die dan de overstap maken naar het buitengewoon onderwijs, terwijl de piek aan het einde van het basisonderwijs betrekking heeft op leerlingen die dan reeds in het buitengewoon onderwijs school lopen, en vervolgens de overstap maken naar het buitengewoon secundair onderwijs (met de hieraan gekoppelde attestwijziging).

Gemotiveerde verslagen

Voor sommige leerlingen is het inzetten van ondersteuning in het kader van het geïntegreerd onderwijs, in combinatie met compenserende of dispenserende maatregelen, nodig en voldoende om de leerling het gemeenschappelijk curriculum binnen het gewoon onderwijs te laten volgen. In dat geval zijn de maatregelen uit zowel de brede basiszorg (fase 0 in het zorgcontinuüm) als die van de verhoogde zorg (fase 1) onvoldoende en/of onredelijk, en kan er gedacht worden aan ondersteuning vanuit GON om zo de noodzakelijke maatregelen redelijk te maken.

Voor het inzetten van deze ondersteuning in het kader van geïntegreerd onderwijs heeft de leerling nood aan een gemotiveerd verslag dat door het CLB wordt uitgeschreven. Dit gemotiveerd verslag bevat een beschrijving van de doorlopen fasen van het zorgcontinuüm, de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling gebaseerd op het integratief beeld aan de hand van het ICF-CY-kader, een analyse van de ondersteuningsbehoeften van ouders en het schoolteam, en een overzicht van de bijkomende maatregelen die nodig zijn om de leerling te laten participeren binnen het gemeenschappelijk curriculum.

Het gemotiveerd verslag wordt ondertekend door de CLB-directeur, de school voor gewoon onderwijs waar de leerling op dat moment school loopt, de begeleidende school voor buitengewoon onderwijs, en tot slot de ouders. Het mee ondertekenen van het verslag door deze partijen garandeert een gedragenheid onder de verschillende betrokkenen m.b.t. de uitgeschreven

onderwijsbehoeften. Het verzekert bovendien een grote mate van betrokkenheid, transparantie en engagement. Een nadeel hierbij is dat deze werkwijze de CLB's soms voor organisatorische problemen stelt wat betreft het verzamelen van de handtekeningen.

De onderstaande tabellen geven een overzicht van het aantal uitgeschreven gemotiveerde verslagen (sinds M-decreet) en GON-attest (voor M-decreet).

Voor het M-decreet (1/9/2014 t.e.m. 31/12/2014)

Soort GON-attest	Aantal GON-attesten	Verhouding t.o.v. totaal aantal GON-attesten
Eerste GON-attest	1.551	57,04 %
Gewijzigd GON-attest	1.168	42,96 %
Eindtotaal	2.719	100 %

Sinds het M-decreet (1/1/2015 t.e.m. 31/8/2015)

Soort gemotiveerd verslag	Aantal gemotiveerde verslagen	Verhouding t.o.v. totaal aantal gemotiveerde verslagen
Eerste gemotiveerd verslag	997	80,86 %
Gewijzigd gemotiveerd verslag	78	6,33 %
Wijziging van inschrijvingsverslag naar gemotiveerd verslag	158	12,81 %
Eindtotaal	1.233	100 %

Voor het huidige schooljaar, 2015-2016, werd een uitzonderingsmaatregel door de overheid toegestaan waarbij de gemotiveerde verslagen niet op 1 september 2015, maar pas na de herfstvakantie in orde dienden te zijn. Door deze twee extra maanden kreeg het onderwijsveld wat meer ruimte om de transitie naar het M-decreet gedegen te kunnen maken.

Hiernaast is het belangrijk om te duiden dat een gemotiveerd verslag van een leerling die van school verandert, pas na 1 september kan gefinaliseerd worden aangezien er in die situatie nood is aan een overleg met alle nieuwe betrokkenen. Dit betekent dat wanneer een leerling op 1 september start in een nieuwe school, het gemotiveerde verslag nooit voor die datum klaar kan opgemaakt worden. De situatie zoals hierboven beschreven, is een jaarlijks terugkomend fenomeen voor de maand september en is verantwoordelijk voor de grote meerderheid van de verslagen die werden uitgeschreven in de maand september.

De kolom op de volgende bladzijde vermeldt het aantal gemotiveerde verslagen voor de maanden september en oktober 2015:

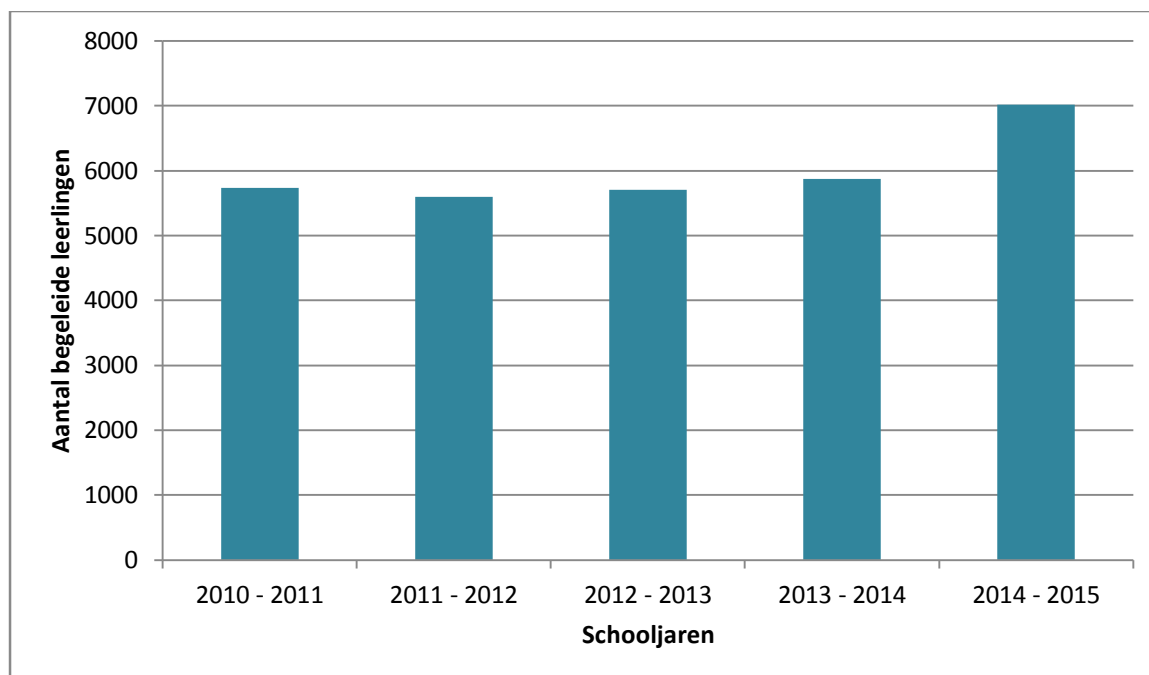
De centra voor leerlingenbegeleiding in cijfers: schooljaar 2014-2015

	September 2015	Oktober 2015	Totaal aantal gemotiveerde verslagen voor september en oktober 2015
Totaal aantal gemotiveerde verslagen	2.746	317	3.063

GON-attestering en gemotiveerde verslagen over de voorbije 5 schooljaren

Ook voor de uitgeschreven GON-attesten (voor 1 januari 2015) en gemotiveerde verslagen (sinds 1 januari 2015) bekijken we wat de evolutie is over de voorbije 5 schooljaren. Voor het schooljaar 2014-2015 werden opnieuw de GON-attesten en gemotiveerde verslagen opgeteld. Ook de gemotiveerde verslagen die pas in september en oktober 2015 werden geregistreerd, worden in dit overzicht opgenomen.

2010 – 2011	2011 – 2012	2012 – 2013	2013 – 2014	2014 - 2015
5.736	5.593	5.700	5.868	7.015

In vergelijking met de vorige schooljaren, stellen we een stijging vast in het aantal gemotiveerde verslagen. Zoals eerder aangehaald, dienen we echter zeer voorzichtig te zijn met de interpretatie van deze trend aangezien ook de maanden september en oktober werden opgenomen in de cijfers van het schooljaar 2014-2015. Een deel van de uitgeschreven gemotiveerde verslagen in de maand september hebben dus reeds betrekking op het nieuwe schooljaar 2015-2016.

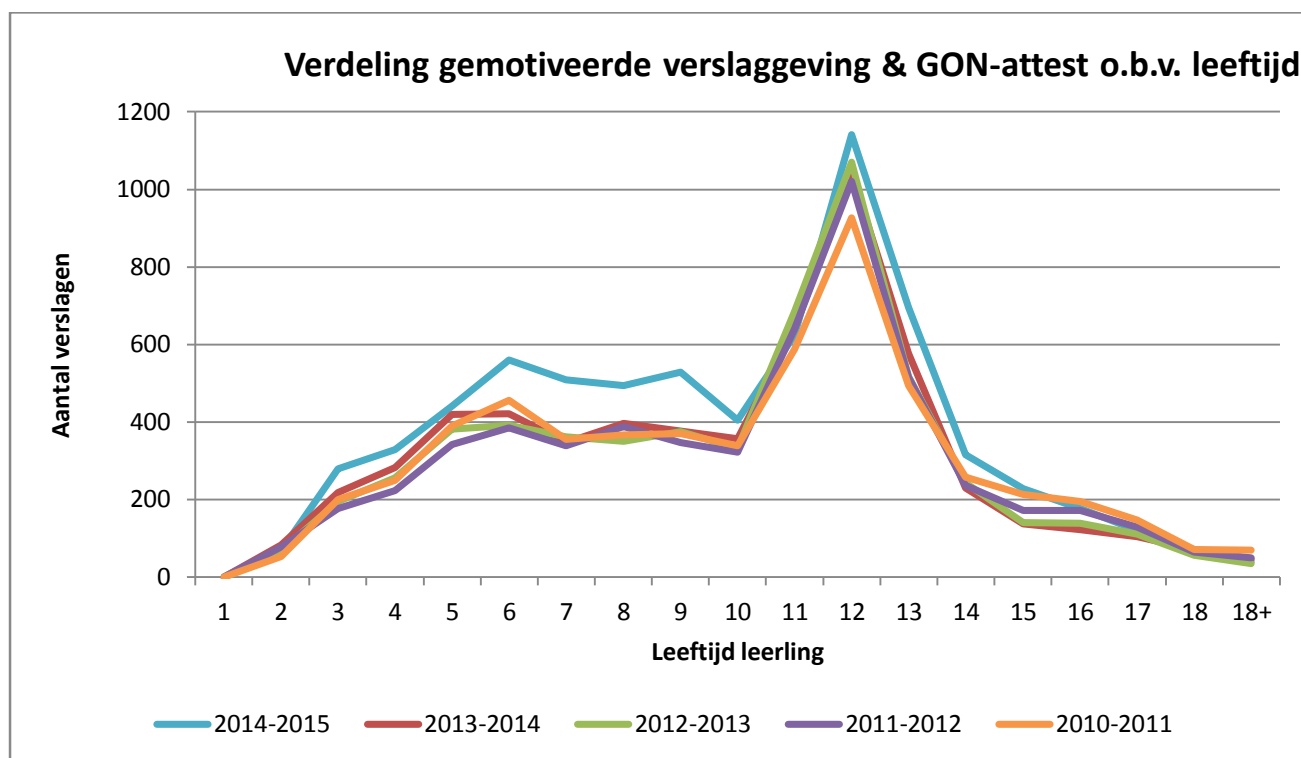
Een bijkomend aandachtspunt wordt gevormd door het feit dat bepaalde doelgroepen, die onder de vorige regelgeving zonder nieuwe verslaggeving toegang verkregen tot GON (nl. voor de re-integratie types 3 en 8), sinds dit schooljaar wel een nieuw gemotiveerd verslag dienden te krijgen.

Dit alles illustreert de nood aan een voorzichtige interpretatie van de cijfers voor het schooljaar 2014-2015.

Het aantal uitgeschreven GON-attesten of gemotiveerde verslagen heeft enkel betrekking op nieuwe leerlingen die de overstap maakten naar het geïntegreerd onderwijs. Het totaal aantal leerlingen die GON-ondersteuning genieten, is terug te vinden op p. 73. Voor het schooljaar 2014-2015 waren in totaal 13.382 leerlingen toegelaten tot GON.

Leeftijd van de leerling: GON-attestering en gemotiveerde verslagen

De grafiek hieronder illustreert de leeftijd van de leerling op het moment dat het gemotiveerd verslag of GON-attest wordt uitgeschreven.

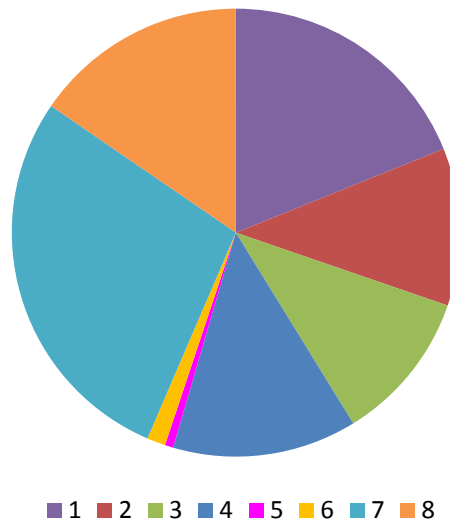
Zoals de vorige grafiek reeds aangeeft, stellen we een duidelijke stijging vast sinds het vorige schooljaar. Bovenstaande grafiek illustreert dat deze stijging zich voornamelijk voor doet in het basisonderwijs. Sinds de invoer van het M-decreet werden aanzienlijk meer situaties gecreëerd waar een nieuw gemotiveerd verslag dient te worden opgemaakt.

Verslaggeving o.b.v. de types

De tabellen en taartdiagrammen op de volgende bladzijde tonen de verdeling van het aantal uitgeschreven (gemotiveerde) verslagen o.b.v. de verschillende types buitengewoon onderwijs. Deze worden opgesplitst in de situatie voor het M-decreet en sinds het M-decreet. Deze grafieken bevatten zowel de gemotiveerde verslagen als de verslagen.

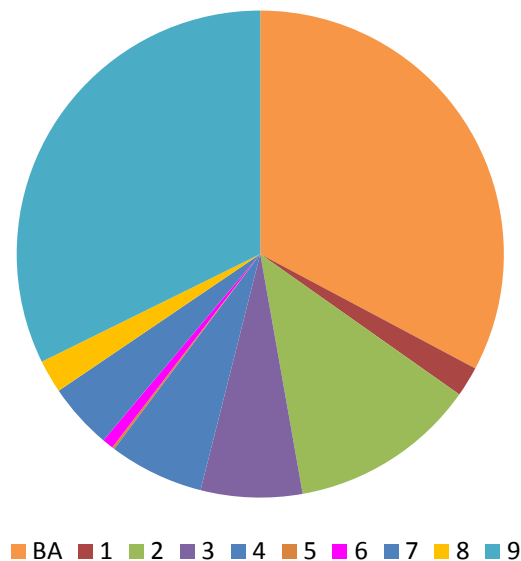
Type	Aantal inschrijvingsverslagen
1	909
2	547
3	526
4	640
5	29
6	64
7	1.352
8	742

Aantal inschrijvingsverslagen per type: voor M-decreet

Type	Aantal verslagen
Basisaanbod	2.921
1	178
2	1.108
3	600
4	561
5	14
6	66
7	390
8	196
9	2.877

Aantal verslagen per type: sinds M-decreet

We stellen vast dat de types 4 en 7 sinds 1 januari 2015 een daling kennen, dit ten voordele van het nieuwe type 9. Dit is logisch gezien de historie waarbij leerlingen met ASS voordien vaak in de types 4 en 7 werden ingeschreven wegens afwezigheid van een type voor leerlingen met ASS.

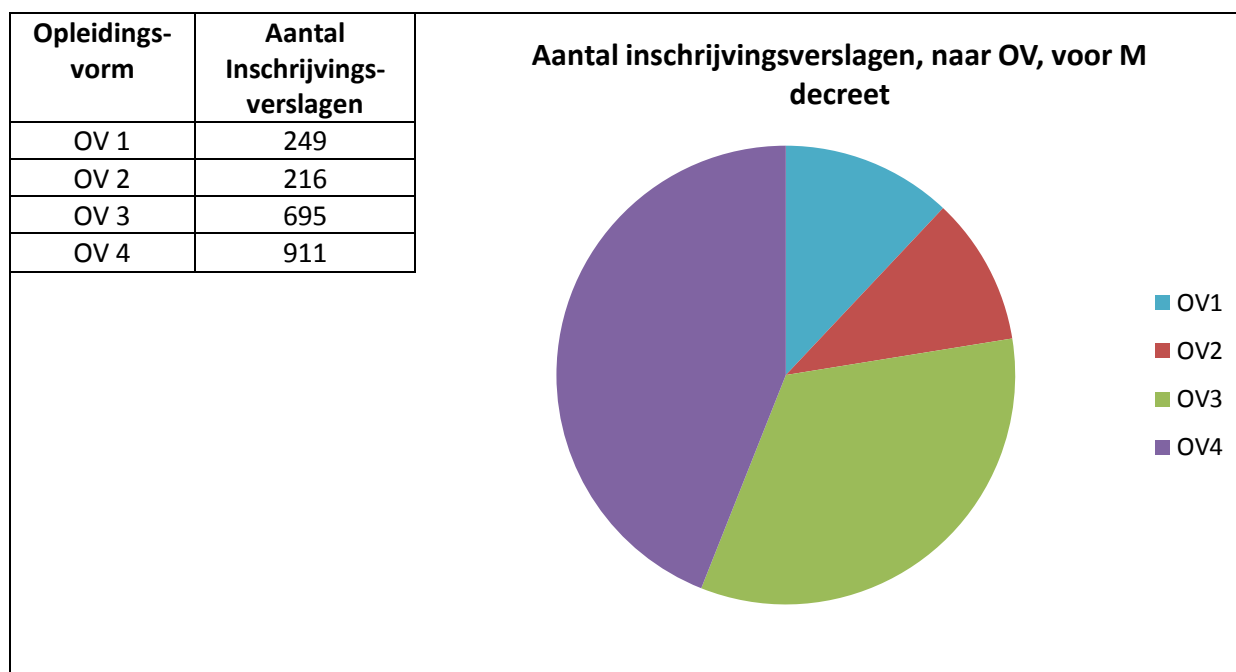
De uitgeschreven verslagen voor de types 1 en 8 sinds de start van het M-decreet (2de grafiek) hebben betrekking op leerlingen die in het 2de of 3de trimester van het schooljaar nog zijn ingestroomd.

Opleidingsvorm buitengewoon secundair onderwijs

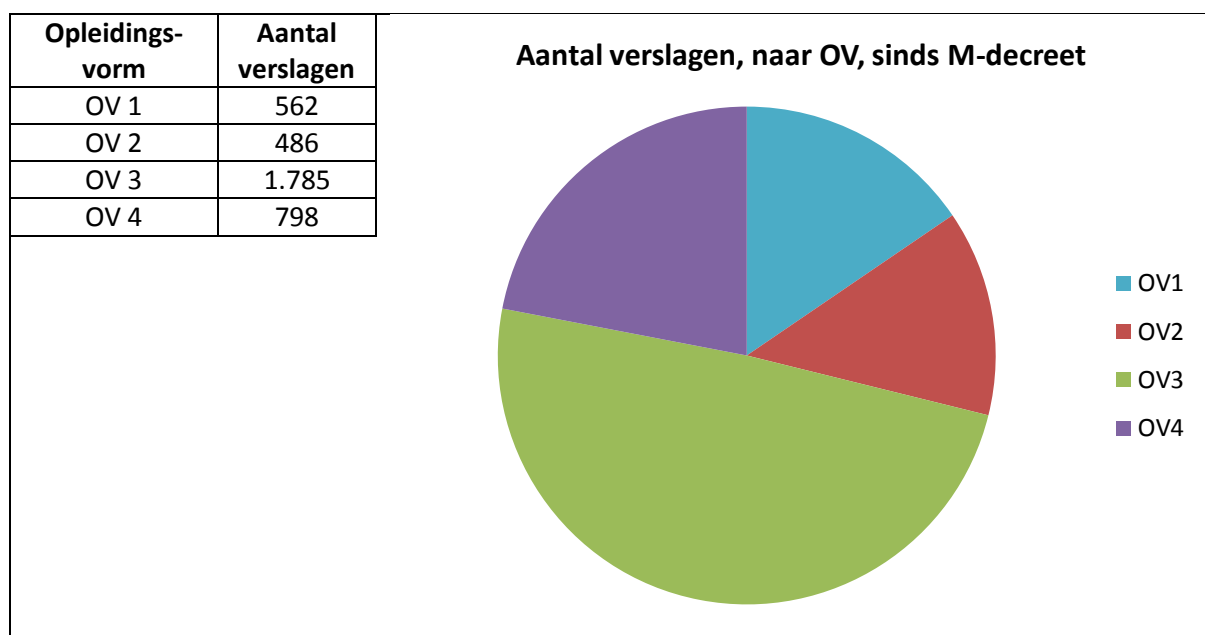
In het buitengewoon secundair onderwijs bevat het verslag, naast de vermelding van het type, ook een vermelding van de opleidingsvorm. Er bestaan vier verschillende opleidingsvormen¹⁵:

Opleidingsvorm	Richt zich op
1	Maatschappelijke participatie en ev. arbeidsdeelname in een omgeving met ondersteuning
2	Maatschappelijke participatie en tewerkstelling in een omgeving met ondersteuning
3	Maatschappelijke participatie en tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu
4	Maatschappelijk functioneren en participeren, al dan niet in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is, en op het aanvatten, binnen de context van het gemeenschappelijk curriculum, van vervolgonderwijs of op tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu, al dan niet met ondersteuning

Hierbij de verdeling van het aantal uitgeschreven verslagen naar opleidingsvorm.

¹⁵ Bron: Departement Onderwijs, *Buitengewoon secundair onderwijs*, online raadpleegbaar via <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/default.aspx/so/bus0>

In vergelijking met het schooljaar 2013-2014, stellen we een behoorlijke toename vast in de opleidingsvormen 1, 2 en 3. Opleidingsvorm 4 kent dan weer een grote daling. In totaal werden er minder verslagen uitgeschreven in het schooljaar 2014-2015.

De komende schooljaren zullen alvast uitwijzen of deze trend zich voortzet.

Deel II: SCHOOLONDERSTEUNING

De schoolondersteunende werking van het CLB

Naast de verplichte en vraaggestuurde werking binnen de vier begeleidingsdomeinen die in het eerste deel van dit jaarverslag aan bod kwam, vervullen de CLB's eveneens een schoolondersteunende taak binnen deze vier domeinen. Deze schoolondersteuning heeft tot doel:

- ☑ het versterken van de deskundigheid bij leerkrachten bij het opvangen van leerlingen en inzake signaaldetectie;
- ☑ het versterken van de interne leerlingenbegeleiding en het zorgbeleid van de school.

In dit tweede deel wordt duidelijk gemaakt welke rol het CLB precies opneemt binnen dit schoolondersteunend kader. Binnen deze schoolondersteuning kan het CLB zowel informatie verstrekken, de draaischijffunctie inzetten (zie ook deel III), deelnemen aan het leerlingenoverleg op school en deelnemen aan projecten die de school inzet in het kader van het bereiken van prioritaire doelgroepen. Hiernaast bestaat de mogelijkheid dat het CLB deelneemt aan projecten die het gezondheidsbeleid van de school ondersteunen. Met dit jaarverslag zetten we enkele goed lopende schoolondersteunende projecten binnen de CLB-sector in de verf. De voorbeelden zoals hier aangehaald, dienen uiteraard niet als een volledige opsomming te worden beschouwd.

72 CLB's stonden in voor de begeleiding van 3.645 scholen, waarvan 2.587 uit het basisonderwijs en 1.058 uit het secundair onderwijs

De 72 CLB's stonden in het schooljaar 2014-2015 in voor de begeleiding van in totaal 3.645 scholen, waarvan de meerderheid uit het basisonderwijs¹⁶.

Informatieverstrekking

CLB GO! Rivierenland zet in op de coaching van leerkrachten basisonderwijs in het studiekeuzeprocess en de manier waarop leerkrachten de leerlingen hierin kunnen ondersteunen. Naast het geven van concrete tips, het aanbieden van materialen en het bespreken van relevante regelgeving, ondersteunt het CLB de school eveneens in het uitbouwen van een OLB¹⁷-visie op schoolniveau en het breed informeren van ouders en leerlingen over het volledige onderwijsaanbod. Zo bezoekt een CLB-medewerker jaarlijks de klassen uit het 6de leerjaar om uitleg te geven aan de leerlingen over de structuur van het secundair onderwijs.

VZW Toppunt, een samenwerking tussen de 3 Gentse CLB's¹⁸, organiseert een jaarlijkse HGW-ontmoetingsdag waarbij handelingsgericht werken (HGW) en handelingsgerichte diagnostiek (HGD)

¹⁶ Bron: *Statisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs- schooljaar 2014 – 2015, deel 3 (onderwijsinstellingen) voorpublicatie*. Te raadplegen via <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/2014-2015/statistischjaarboek2014-2015/publicatiestatistischjaarboek2014-2015.htm>

¹⁷ OLB: Onderwijsloopbaanbegeleiding

¹⁸ Dit zijn CLB GO! Gent, Interstedelijk CLB Gent en VCLB Gent.

binnen een onderwijsspecifieke setting worden benaderd en toegepast in aanwezigheid van CLB-medewerkers, maar ook leerkrachten, zorgcoördinatoren en schooldirecteurs. Op deze manier willen de CLB's bijdragen tot het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding van leerlingen.

Heel wat CLB's beschikken bovendien over een uitgebreide mediatheek waar scholen terecht kunnen om relevante literatuur of werkmaterialen te raadplegen.

Draaischijffunctie

CLB's sluiten allerlei samenwerkingsverbanden en –overeenkomsten af met relevante actoren zodat zij gepast kunnen doorverwijzen ter bevordering van het welbevinden van de leerling. Deze akkoorden komen ook de scholen ten goede: het CLB vervult hierbij de brugfiguur tussen de school en de hulpverleningspartner.

De Antwerpse CLB's¹⁹ richtten samen het Centraal Meldpunt (CMP) op, een netoverstijgend project dat een centrale rol opneemt in de aanpak van jongeren in een risicovolle situatie in Antwerpen. Dit CMP is het centrale aanspreekpunt voor jongeren die dreigen uit te vallen in onderwijs of voor wie het onderwijstraject ernstig bedreigd is omwille van gedragsproblemen, socio-emotionele problemen, crimineel gedrag, spijbelgedrag, radicalisering enz. Het CMP ontwikkelt jaarlijks een spijbelrapport en stelt dit eveneens op per school, zodat de school aan de hand van deze 'spijbelspiegel' zijn spijbelbeleid onder de loep kan nemen en waar nodig kan bijsturen. Zowel het CLB als de school zelf kunnen een leerling aanmelden bij het CMP.

Deelname schooloverleg

Het CLB neemt actief deel aan schoolinterne (zorg)overlegmomenten. In het volgende deel (waarbij de draaischijf van het CLB besproken wordt), komt aan bod met welke schoolse actoren het CLB contact/overleg heeft. Afspraken over aanwezigheid van het CLB op overlegmomenten, worden vastgelegd in de afsprakennota die de school met het CLB afsluit.

CLB's nemen hiernaast eveneens deel aan gestructureerd overleg met schoolpersoneel. Zo neemt CLB GO! Mechelen sinds 2003 deel aan een gestructureerd overleg op niveau van de scholengroep waaraan ook zorgcoördinatoren en SES-leerkrachten participeren. De bedoeling van dit overleg is het uitwisselen van goede praktijkvoorbeelden en materiaal, het houden van intervisie, het opvolgen van actuele ontwikkelingen en tot slot ook het uitbouwen van een gemeenschappelijke zorgvisie. In dit kader vindt er eveneens een jaarlijkse intervisiedag plaats waar de relatie school-CLB centraal staat. Hierbij gaan alle schooldirecteurs, zorgcoördinatoren, leerlingenbegeleiders en CLB-medewerkers samen aan de slag rond een specifiek thema met ondersteuning van de pedagogische begeleidingsdienst. Tijdens het schooljaar 2014-2015 stond de intervisiedag secundair onderwijs in het teken van sticordi-maatregelen²⁰.

¹⁹ Dit zijn CLB GO! Antwerpen, Provinciaal CLB Antwerpen, Stedelijk CLB Antwerpen en VCLB De Wissel.

²⁰ Sticordi-maatregelen: STImuleren – COördineren – Remediëren en Differentiëren.

Kansenbevordering

CLB GO! Brasschaat en VCLB Ami 1 werkten, samen met o.a. de Kar vzw en de Brechtse scholen, de ideeënbundel *Gelijke kansen voor elk kind op de school*²¹ uit. Deze bundel bevat heel wat concrete tips die ervoor kunnen zorgen dat ieder kind zich thuis voelt op school. De tips voor scholen variëren van het voorzien in betaalbare turnkledij en het bewust omgaan met de schoolfactuur, tot het aanduiden van een vertrouwenspersoon voor ouders en het betrekken van ouders bij het nastreven van een eenvoudig taalgebruik inzake schoolcommunicatie.

Het project *Wakannekik*, waaraan VCLB Kempen meewerkt, ondersteunt leerkrachten en scholen in de zoektocht naar talentontwikkeling bij leerlingen zodat deze leerlingen een positief zelfbeeld ontwikkelen. Het project biedt o.a. een draaiboek met kant-en-klare lessen aan, een theatervoorstelling en een film voor leerlingen van de derde graad secundair onderwijs. Scholen en leerkrachten die deelnemen aan het project kunnen eveneens vormingen volgen. Het doel van dit project is het bieden van zo veel mogelijk kansen op een succesvolle schoolloopbaan aan alle leerlingen.

De Lierse CLB's (nl. CLB GO! Lier en Vrij CLB AMI 2) stelden vast dat niet alle ouders bereikt werden bij acties die werden opgezet vanuit de school of het CLB. In het bijzonder kwetsbare gezinnen bleken niet of nauwelijks betrokken te zijn. Naar aanleiding van deze vaststelling, werkten beide CLB's in samenwerking met de stad Lier, een schoolondersteunend initiatief uit waarbij het perspectief van kwetsbare gezinnen wordt meegenomen. Hierbij wordt op tweejaarlijkse basis een infomoment georganiseerd voor ouders van kleuters uit de eerste en tweede kleuterklas. Dit infomoment, met als titel 'Ik speel ... dus ik leer' gaat door op een neutrale plaats en heeft twee doelen voor ogen: enerzijds het verhogen van de kleuterparticipatie (door het belang van onderwijs aan te tonen), en anderzijds de ouders laten kennismaken met het CLB op een laagdrempelige en positieve manier. Deze infoavond blijkt een groot succes. Ook het schoolpersoneel wordt betrokken in dit initiatief, zodat zoveel mogelijk ouders het infomoment kunnen bijwonen. Zo krijgt elke kleuter op de dag van het infomoment een polsbandje omgedaan waarop een korte boodschap ter herinnering staat.

Teach is een ander project dat door de Gentse vzw Topunt wordt ingericht. Teach staat voor *Translating and implementing Evidence based theory and Assessment into the Classroom practice to Heighten education for all*, wat betekent dat het verbinden van theorie en praktijk bij de implementatie van effectieve en inclusieve klaspraktijken centraal staat. Binnen dit Europees project, dat loopt voor de duurtijd 2014-2016, wordt samengewerkt met de Universiteit van Granada (Spanje), het Departement Onderwijs van de stad Tallinn (Estland) en het Departement voor Kinderopvang en Opvoeding van de stad Mölndals (Zweden).

In de schoolondersteunende opdracht ontwikkelt het CLB activiteiten die de draagkracht van de leerkracht verhogen en de leerlingenbegeleiding op school versterken. Vanuit deze taak, en op specifieke vraag van de scholen, ontwikkelde het CLB GO! Mandel & Leie een pakket relationele en seksuele vorming specifiek gericht naar OKAN-leerlingen. Anderstalige nieuwkomers vormen immers een prioritaire doelgroep voor het CLB. Het gaat om leerlingen die in een 'risicosituatie' vertoeven en nood hebben aan extra ondersteuning. Jongeren uit andere culturen praten vaak anders over relaties

²¹ Bron: Werkgroep onderwijs van de Kar vzw, *Gelijke kansen voor elk kind op de school*, 2008.

en seks. Door gebrek aan voorlichting, is hun kennis over deze thema's ook dikwijls miniem. In het verleden werd enkel gebruik gemaakt van de IDRISS-koffer. Op vraag van scholen werd dit pakket vanuit het CLB Mandel & Leie uitgebreid met aandacht voor thema's als diversiteit, sociale vaardigheden, rolpatronen, cultuurverschillen, sociale verwachtingen enzovoort. Bij de ontwikkeling van de materialen werd aandacht besteed aan de overbrugging van de vaak aanwezige taalkloof (dit door middel van concreet materiaal en visualiseringen). Bij aanvang werd deze vorming in de klasgroepen gegeven vanuit het CLB, samen met leerkrachten, om hen hierin sterker te maken zodat zij dit na verloop van tijd zelfstandig kunnen opnemen.

Preventieve projecten

CLB-medewerkers van het VCLB Gent en VCLB Meetjesland werkten samen het project *Kinderen, aan Tafel!*²² uit om ouders op een laagdrempelige manier te betrekken bij de werking rond gezondheid op school en in het CLB. Hierbij werd een werkmap ontwikkeld die scholen kunnen gebruiken om een gezondheidsbeleid met ouderbetrokkenheid op poten te zetten. De werkmap bevat bv. een stellingenspel, belegtips, tips en aanbevelingen omtrent handenwassen en tafelmanieren en concrete materialen om kookworkshops op school te organiseren met leerlingen en ouders.

VIGeZ, VCLB Koepel en 3 vrij CLB's gingen samen aan de slag om via concrete schoolondersteunende acties meer te leren over het proces schoolondersteuning, met als centrale vragen "hoe loopt dat best?" en "wat helpt erbij?". VCLB Kempen stapte in een project op gemeentelijk niveau: vier scholen in Oud Turnhout wilden aan één zeel trekken om kinderen aan te sporen tot gezond bewegen. VCLB Deinze zette een 20-tal scholen aan het denken over wat er 's middags gebeurt in de refter en hoe dat het eetgedrag van kinderen beïnvloedt. VCLB Maasland gaf samen met een multiculturele school een nieuwe impuls aan een beleid rond relationele en seksuele vorming. De drie partners in het project deelden inhoudelijke input, en detecteerden ook wat cruciaal is om een project hier-en-nu te laten olievlekken naar een werking die wat stabiliteit over de tijd heen geeft, en wat er nodig is om een project te "verpotten" naar een andere school of een ander doelpubliek.

CLB's nemen actief deel aan het LOGO (Lokaal Gezondheidsoverleg). Er zijn in totaal 15 LOGO's in Vlaanderen en Brussel. Via het LOGO worden allerlei projecten en initiatieven gelanceerd die de school i.s.m. het CLB kan opzetten. Voorbeelden hiervan zijn de wedstrijd rookvrije klassen, het project TuttiFrutti (fruitproject voor gezonde tussendoortjes op school) en DOS: drugsbeleid op school.

²² Voor meer info: <https://www.vclbgent.be/kat/>

Deel III: CLB & DE DRAAISCHIJFFUNCTIE

Samenwerking met een netwerk

Zoals reeds aan bod kwam bij het vraaggestuurd leerlinggebonden aanbod, werkt het CLB waar nodig samen met netwerkpartners zodat de leerling wordt doorverwezen naar de meest gepaste hulpverlening. De onderstaande tabel illustreert voor welke begeleidingsdomeinen de leerlingen werden doorverwezen binnen het netwerk.

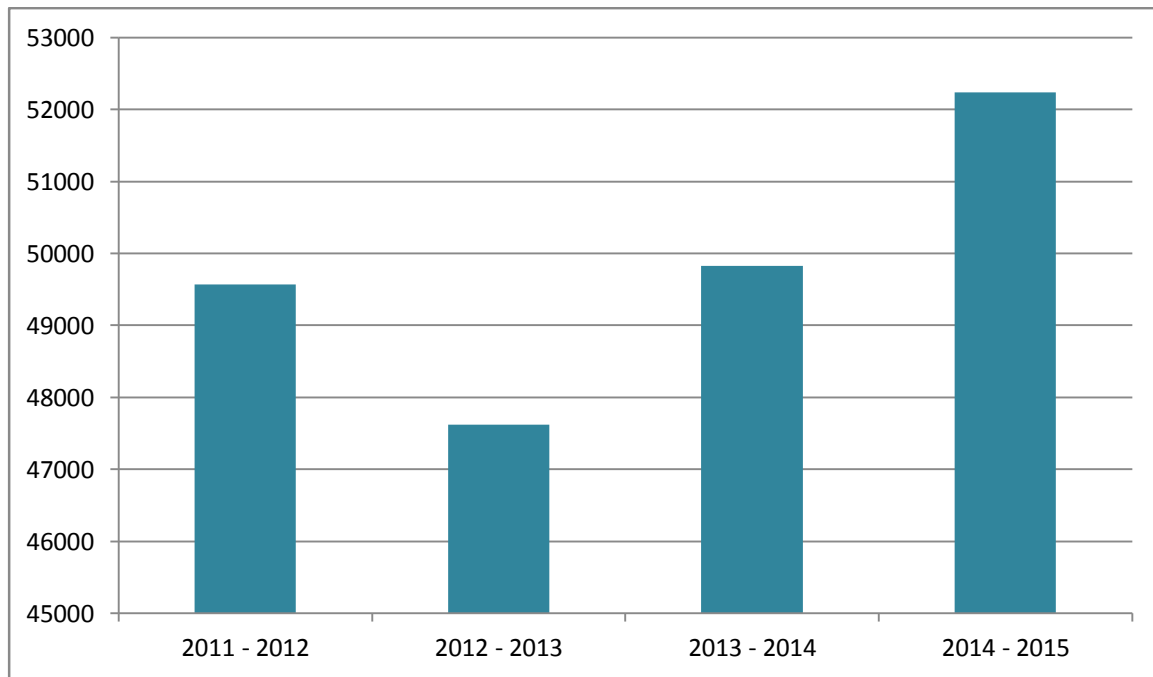
Domein/onderwerp	Aantal leerlingen
Leren en studeren	19.115
Onderwijsloopbaanbegeleiding	17.543
Preventieve gezondheidszorg	9.390
Psycho-sociaal functioneren	21.235

CLB's blijken het vaakst door te verwijzen in het kader van een PSF-vraag, op de voet gevolgd door leren en studeren en onderwijsloopbaan. Voor PSF hebben de doorverwijzingen vnl. te maken met problemen thuis en sociale ontwikkeling. Binnen leren en studeren gebeurt dit dan weer in het kader van leren en cognitie (taal-, spraak- en algemene ontwikkeling) en werkhouding en aandacht (concentratiestoornissen). Binnen de onderwijsloopbaan wordt samengewerkt met partners rond leerplicht en buitengewoon en inclusief onderwijs.

De samenwerking met het netwerk voor PGZ gebeurt vnl. binnen de onderwerpen pubertaire ontwikkeling, psychomotoriek en visus. Deze doorverwijzingen gebeuren na het ontvangen van een vraag en moeten dus los gezien worden van de reguliere doorverwijzingen die het CLB voert als opvolging van een medisch consult (zie eerder).

In tegenstelling tot de kortdurende begeleidingen, stellen we een stijgende trend vast wat betreft het aantal doorverwijzingen naar het netwerk.

Schooljaar	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014 - 2015
Aantal leerlingen	49.568	47.621	49.829	52.238

Dit toenemend belang van de samenwerking met netwerkpartners, bevestigt de belangrijke rol die CLB's opnemen binnen de toeleiding naar (buitenschoolse) hulpverlening en het zorgaanbod.

Typerend voor de CLB's is dat zij niet enkel doorverwezen naar actoren binnen onderwijs, maar eveneens daarbuiten. In de meeste gevallen gaat het hierbij over een welzijnspartner, bv. een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) of een revalidatiecentrum. Hiernaast wordt eveneens samengewerkt met actoren uit de beleidsdomeinen werk (bv. de VDAB), binnen de gerechtelijke context (bv. de politie) of gezondheid (bv. de huisarts). CLB's werken tot slot ook samen met domeinoverstijgende actoren zoals het Kinderrechtencommissariaat. Gezien het brede toepassingsgebied van de draaischijffunctie en de cruciale positie waarop CLB's zich bevinden (nl. op het kruispunt tussen onderwijs en welzijn), lijkt een verdere verfijning van de draaischijffunctie aangewezen. CLB's dienen binnen dit kader bovendien meer mogelijkheden te krijgen om een regiefunctie te claimen.

Een groot deel van de doorverwijzingen gebeurt binnen het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp (of kortweg IJH).

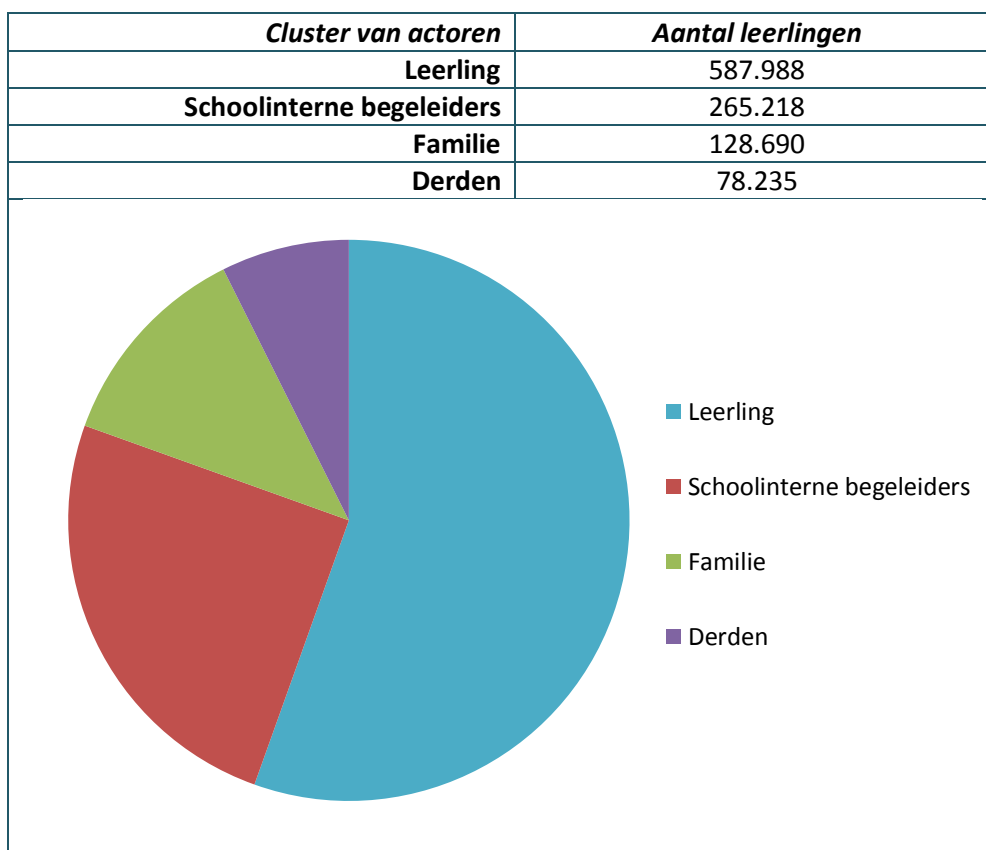
Met wie werkt het CLB samen?

Om de begeleiding van een leerling zoveel mogelijk kansen op slagen te geven, is het noodzakelijk dat het CLB samenwerkt met vele actoren uit de directe en minder directe omgeving van de leerling. De thuis- en schoolomgeving zijn bepalend voor de opvoeding van een kind of jongere. Ook hier vervult het CLB een draaischijffunctie als het ware, waarbij het CLB het aanspreekpunt vormt voor vele partners die betrokken worden bij de leerlingenbegeleiding.

Indien er andere actoren betrokken worden bij de leerlingenbegeleiding, wordt dit steeds besproken met de leerling. Bovendien heeft het betrekken van deze actor(en) als enig doel het verhogen van het welbevinden van de leerling.

Naast de actoren die worden besproken in dit deel, vinden er heel wat CLB-activiteiten plaats waar geen andere actor dan het CLB bij aanwezig is. Een voorbeeld hiervan is een multidisciplinair overleg.

We onderscheiden vier grote clusters van actoren die betrokken worden bij de leerlingenbegeleiding.

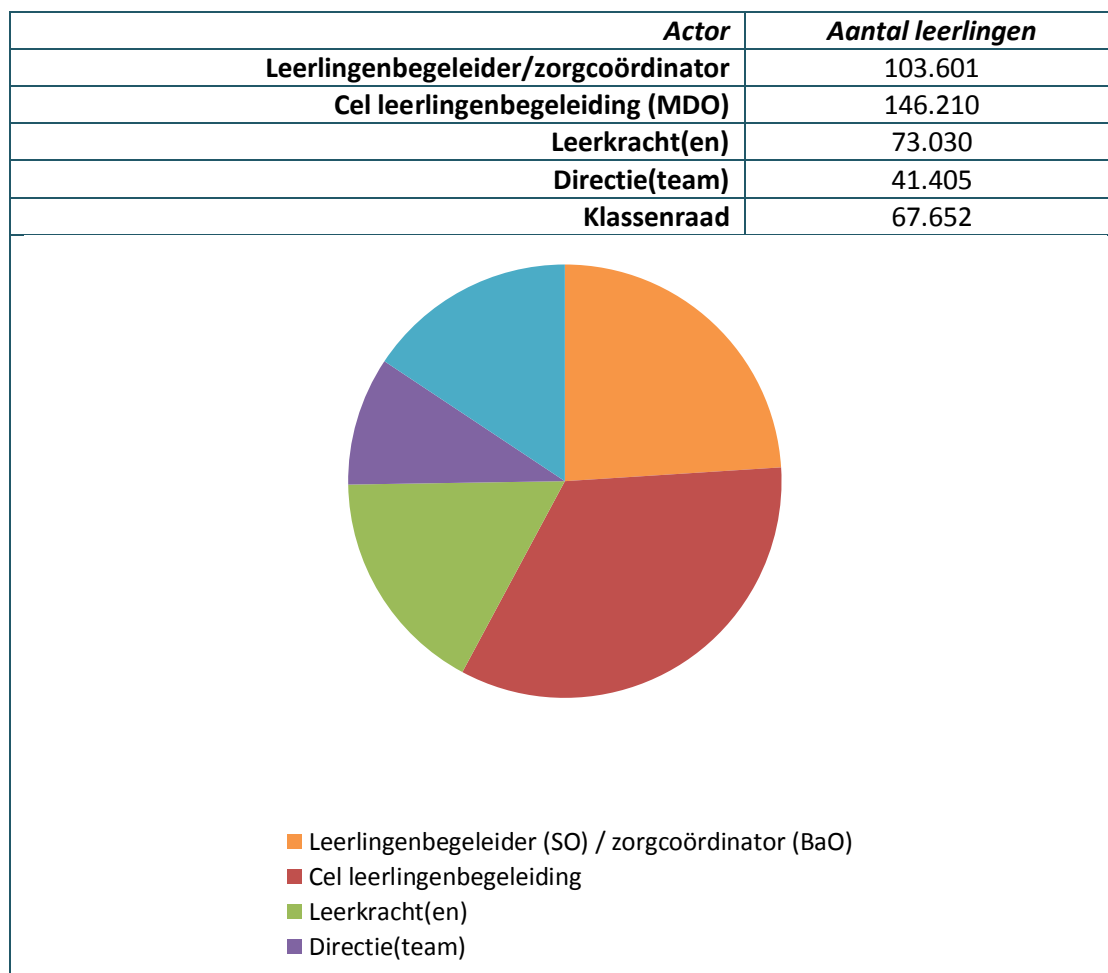

De actor die het vaakst betrokken wordt, blijkt de leerling zelf te zijn. Deze kan betrokken worden op verschillende manieren. In de eerste plaats kan het CLB een individuele leerling betrekken, bv. door het voeren van een gesprek of een kortdurende begeleiding. Hiernaast kan ook een leerlingen- of klasgroep betrokken worden. Dat is bv. het geval bij een klassikaal gesprek over pesten of een toelichting rond de studiemogelijkheden. Een laatste mogelijkheid is om de schoolpopulatie (volledig

of gedeeltelijk) te betrekken. Dat gebeurt bv. wanneer er acties moeten ondernomen worden in het kader van de profylaxe.

Cluster schoolinterne begeleiders

Binnen de school worden verschillende actoren door het CLB betrokken. De onderstaande tabel toont aan welke actoren op school betrokken worden door het CLB:

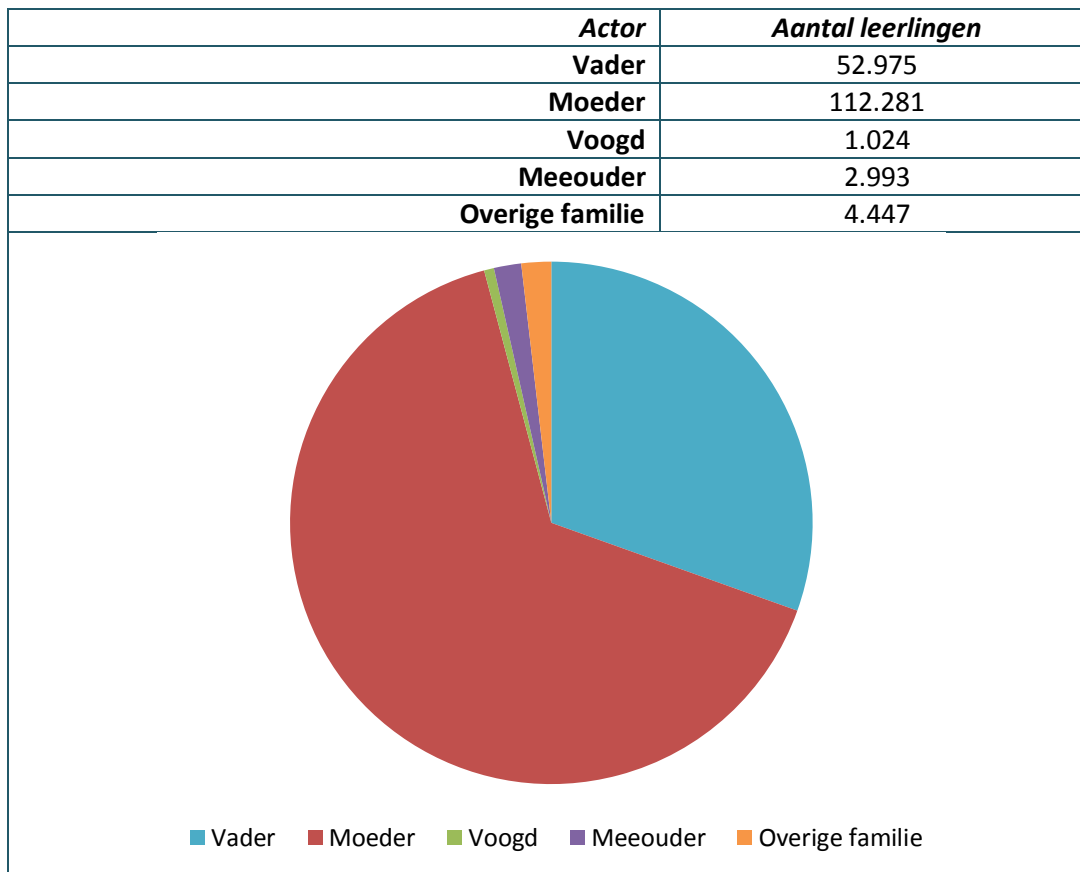

Hieruit blijkt dat de cel leerlingenbegeleiding (MDO) de schoolse actor is die het vaakst wordt betrokken bij de CLB-begeleiding. De cel leerlingenbegeleiding is een overlegorgaan waarin verschillende personen vertegenwoordigd zijn. Meestal zijn dit de CLB-medewerker, directeur, zorgcoördinator en GOK-coördinator. Naargelang de concrete zorgvraag die besproken wordt op dit MDO wordt de cel uitgebreid met bv. een klastitularis, opvoeder of een vakverantwoordelijke.

Aangezien de CLB-begeleiding zich altijd focust op de onderwijsbehoeften en –context van de leerling, hoeft het niet te verwonderen dat het CLB vaak beroep doet op schoolse actoren in het kader van een begeleiding. Belangrijk daarbij is dat het CLB steeds het beroepsgeheim respecteert, en enkel de informatie doorgeeft aan de school die de school dient te weten in het belang van de leerling. Een voorbeeld hiervan is dat het CLB samen met de school in overleg gaat over de maatregelen die de school kan nemen om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van de leerling, zodat ook de leerling zich goed voelt op school.

Cluster familie

Naast de schoolomgeving, is ook de thuisomgeving zeer belangrijk binnen de begeleiding van een leerling. Een leerling die zich thuis niet goed in zijn vel voelt, kan ook op school niet goed functioneren.

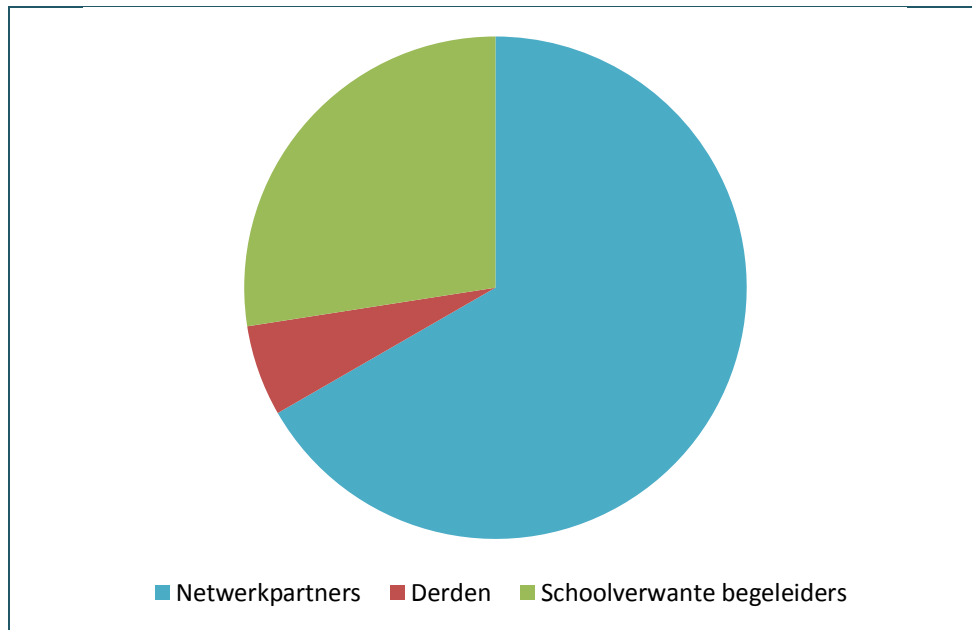

De moeder wordt het vaakst betrokken bij de CLB-begeleiding. Voor bijna 10% van de schoolpopulatie of 1 leerling op 10, neemt het CLB contact op met de moeder. Voor vaders is dit de helft: 5 % of 1 leerling op 20.

Derden

De cluster derden tot slot bevat drie actoren. Voor definities verwijzen wij u graag door naar bijlage II.

<i>Actor</i>	<i>Aantal leerlingen</i>
Netwerkpartners	62.513
Derden	5.493
Schoolverwante begeleiders	25.742

Ook hier blijkt uit het aantal betrokken actoren dat het CLB tijdens het schooljaar 2014-2015 vaker heeft samengewerkt met het netwerk.

De CLB's binnen het jeugdhulpverleningslandschap

In het vorige jaarverslag werd vermeld dat de CLB's sinds 1 september 2013 deel uitmaken van de vernieuwde jeugdhulp: de Integrale Jeugdhulp of kortweg IJH. Ook in het schooljaar 2014-2015 vervulden de CLB's hun rol binnen de brede instap, rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en als multidisciplinair team IJH (MDT). De CLB-sector zou graag zijn belangrijke rol binnen IJH in de verf zetten, onderbouwd door cijfermateriaal. Tot onze spijt stellen wij vast dat de CLB-sector voor het 3de jaar op rij geen (actuele) cijfers ontvangt van Jongerenwelzijn. Sinds 1 september 2015 zijn de CLB's gestart met een eigen registratie van een aantal taken die worden opgenomen binnen IJH, zoals de aanmelding van een A-document en verontrusting. Wij hopen volgend jaar dan ook meer uitgebreide cijfers te kunnen presenteren.

Verontrusting

Soms maakt een leerkracht, buurvrouw of CLB-medewerker zich zorgen over de opvoedingssituatie van een minderjarige. Dit wordt *verontrusting* of een *verontrustende situatie* genoemd binnen de Integrale Jeugdhulp. Waar nodig worden deze vermoedens en vragen zoveel mogelijk binnen de vrijwillige hulpverlening opgenomen. Waar dat niet kan, bv. wanneer de ouders niet willen meewerken of de veiligheidssituatie van de minderjarige in het gedrang komt, is er echter nood aan het inschakelen van hulpverlening. In dat geval kan beroep gedaan worden op het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg, kortweg OCJ. Het OCJ kan vervolgens een aantal stappen ondernemen, gaande van het ondersteunen van hulpverleners bij het omgaan met een verontrustende situatie, tot het inschakelen van gerechtelijke jeugdhulp.

Tijdens het kalenderjaar 2014²³ werd 22 % van de aanmelding bij het OCJ aangemeld door een partner binnen de Integrale Jeugdhulp. Hiervan werd meer dan de helft (nl. 56,2 %) door het CLB aangemeld.

Een crisissituatie kan door iedereen (dus ook bv. door een leerkracht of buurvrouw) worden aangemeld bij het crisismeldpunt.

Crisishulp

Wanneer een leerling in een zware noodsituatie of hoogdringende situatie terechtkomt, spreekt men over een *crisis*. Een crisis betekent dat de leerling onmiddellijk bescherming nodig heeft tegen iemand uit zijn/haar (thuis)omgeving en dus onmiddellijk nood heeft aan crisishulp. Een crisissituatie kan zowel zeer plotseling ontstaan, uit het niets als het ware, als het gevolg zijn van de escalatie van conflict dat reeds langer loopt.

In 2014 stond het CLB in voor de aanmelding van 15,44 % van alle crisissituaties in Vlaanderen en Brussel. Hiermee wordt het CLB aanschouwd als de tweede aanmelder van crisissituaties, na de jeugdrechtbanken die een goede 18 % voor hun rekening nemen.

²³ Bron: Jongerenwelzijn, *Jaarverslag 2014*, te raadplegen via <http://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/publicaties/#jaarverslagen>

Netoverstijgende ondersteuning van de CLB's bij de implementatie

Tijdens het schooljaar konden de CLB's eveneens verder rekenen op de ondersteuning van het PICOV-project: *Project Integrale Jeugdhulp voor de CLB-Ondersteuning in Vlaanderen*. Dit project werd mogelijk gemaakt dankzij een projectsubsidie vanuit het Departement Welzijn.

Het PICOV-team bestaat uit een voltijdse medewerker per provincie. Zij staan de CLB's bij in de implementatie van IJH en vormen een brugfiguur tussen de CLB-sector, beleidsinstellingen en netwerkpartners. Door middel van standaarddocumenten en nieuwsbrieven zorgen zij ervoor dat de implementatie van het nieuwe landschap vlot verloopt voor de CLB's. Via regelmatige samenkomsten met CLB-medewerkers wordt voldoende ruimte gecreëerd voor intervisie tussen de CLB-medewerkers. De inspanningen van het PICOV-team worden dan ook zeer gewaardeerd, zowel door de CLB-sector als door netwerkpartners en beleidsinstanties.

Het PICOV-project liep ten einde op 1 juni 2015. Bij het beëindigen van het project werd een eindrapport gepubliceerd²⁴.

Het MDT binnen IJH

De CLB's nemen binnen IJH de rol van MDT of Multidisciplinair Team op. Dit multidisciplinair team mag niet verward worden met de multidisciplinaire werking die binnen de reguliere CLB-werking wordt opgenomen. Het MDT IJH vervult nl. een specifieke rol in de toeleiding van leerlingen naar de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, of NRTJ. Het MDT dient hiervoor een aanvraagdocument (of kortweg A-doc) in bij de Intersectorale Toegangspoort. Hierbij stelt het MDT een indicatievoorstel op. Op vraag van de Intersectorale Toegangspoort kan het MDT eveneens diagnostiek aanleveren.

Alle CLB's zijn gevat door een MDT IJH, dit ofwel via een eigen erkenning MDT, of via een samenwerkingsverband met andere CLB's. Een beperkter aantal MDT's heeft eveneens een erkenning als MDT bij het VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap) voor zorgvragen voor meerderjarigen.

De MDT's CLB staan in voor een groot deel van de aangemelde A-documenten bij de Toegangspoort.

²⁴ Eindverslag PICOV, raadpleegbaar via www.picov.be

DEEL IV: ORGANISATIE EN STRUCTUUR

De CLB-sector in een notendop

In de vorige hoofdstukken kwam reeds de inhoudelijke werking van de CLB's aan bod. Hieruit werd duidelijk dat de leerlingenbegeleiding te situeren valt binnen 4 begeleidingsdomeinen: leren en studeren, onderwijsloopbaanbegeleiding, preventieve gezondheidszorg en psychosociaal functioneren.

Aan de basis van de CLB-werking liggen een aantal belangrijke principes. Deze principes werden in 2003 vastgelegd in het Mission Statement van de CLB's. De 72 CLB's engageren zich om deze werkingsprincipes dagdagelijks toe te passen in de leerlingenbegeleiding.

Vertrouwen: de basis voor de relatie tussen het CLB en zijn cliënten (de leerling, zijn ouders, de leerkracht en de schooldirectie) is wederzijds vertrouwen.

Onafhankelijk: de Centra treden onafhankelijk op met als belangrijkste doelstelling het welzijn van de leerling.

Discreet: de Centra garanderen discretie vanuit een respect voor alle betrokkenen.

Respect voor de privacy: de Centra verzamelen en gebruiken enkel gegevens die relevant zijn voor de uitvoering van hun opdracht.

Deskundig: alle medewerkers van de Centra waken over hun deskundigheid en bekwamen zich steeds verder in functie van hun taak.

Laagdrempelig: de Centra stemmen hun werking af op en staan open voor hun doelgroepen. De begeleiding is kosteloos.

Preventief: de Centra ondernemen, waar noodzakelijk en nuttig, tijdig actie om samen met alle betrokken partijen het welzijn van de leerlingen te vrijwaren of te bevorderen.

Emancipatorisch: de Centra werken samen met de school aan de versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de leerling en stimuleren zijn ontwikkeling tot zelfredzaamheid, zelfvertrouwen en zelfsturing met respect voor de identiteit van de leerling.

Maatschappijgericht: de Centra houden voeling met de maatschappelijke evoluties en houden hiermee rekening bij de uitvoering van hun opdracht.

Teamwerk: de Centra werken multidisciplinair.

Prioritair: de Centra besteden bijzondere aandacht aan leerlingen die bedreigd zijn in hun ontwikkeling of opgroeien in een risicovolle omgeving.

Personeel & middelen

Voor de uitvoering van hun opdracht ontvangen de centra enerzijds werkingsmiddelen, en anderzijds omkaderingsgewichten voor het inzetten van personeel. In het begrotingsjaar 2015 werd beslist, door de Minister van Onderwijs, om een besparing van 10 % toe te passen op de werkingsmiddelen

van de CLB's. Hiernaast werden de werkingsmiddelen in 2015 voor nascholing eveneens met 2,2 % verminderd ten opzichte van 2014.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de evolutie van de financiële werkingsmiddelen van de CLB's, sinds de oprichting in 2000 tot nu (schooljaar 2014-2015).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
13.212.275	13.684.342	13.869.073	14.039.662	14.229.198	14.150.000	14.365.227	14.598.771

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
14.795.010	16.081.220	15.922.000	15.922.000	15.922.000	15.922.000	16.157.632	14.624.000

Een van de onderdelen van het PwC-auditrapport bevatte een onderzoek naar de kostenstructuren van de CLB's. PwC stelde vast dat de 11 voornaamste kosten van een CLB, zoals huisvesting, verplaatsingskosten en leerlingenvervoer, tijdens de voorbije 3 jaar met 7 % zijn toegenomen omwille van de indexering. PwC concludeert dat, wat betreft de werkingsmiddelen, veel elementen wijzen in de richting dat de bodem bereikt is voor de CLB's, of dat men zelfs door de bodem zit.

Naast de werkingsbudgetten, krijgen de CLB's eveneens omkaderingsgewichten ter beschikken voor de invulling van de personeelsformatie. Bij de opstart van de CLB's in 2000 werd een vast contingent van beschikbare omkaderingsgewichten vastgelegd door de overheid. Sinds 2000 werd dit contingent bevroren wat betekent dat de CLB's werken onder een gesloten enveloppefinanciering.

Dit contingent omkaderingsgewichten wordt op een driejaarlijkse basis onderling verdeeld tussen de 72 CLB's. Hierbij worden de gewogen leerlingenaantallen als eerste parameter gehanteerd. Zoals in het volgende hoofdstuk aan bod zal komen, steeg dit gewogen leerlingenaantal met 8,5 % sinds de oprichting van de CLB's. Het gewogen leerlingenaantal wordt bekomen door aan elke leerling een gewicht toe te kennen o.b.v. het onderwijsniveau waarin hij/zij les volgt. De onderstaande tabel toont aan welke gewichten hiervoor gehanteerd worden. Deze worden decretaal vastgelegd.

Gewicht	Onderwijsniveau leerling
7	▪ Buitengewoon onderwijs ▪ Geïntegreerd onderwijs (GON) ▪ Deeltijds secundair beroepsonderwijs ▪ Deelnemers erkende vormingen
4	▪ Eerste leerjaar B ▪ Beroepsvoorbereidend leerjaar ▪ 2e en 3e graad beroepsonderwijs ▪ Anderstalige nieuwkomers in het basis en secundair onderwijs
2	▪ Kleuteronderwijs ▪ Lager onderwijs
1,5	▪ 1e graad secundair onderwijs, m.u.v. eerste leerjaar B en het beroepsvoorbereidend leerjaar ▪ Leerlingen kunst- en technisch secundair onderwijs
1	▪ Alle overige leerlingen secundair onderwijs

Naast deze lineaire omkadering o.b.v. het leerlingenaantal, voorziet de overheid eveneens in een bijkomende omkadering o.b.v. SES-kenmerken en densiteit.

In totaal beschikken de CLB's over een contingent van 2.898,85 omkaderingsgewichten. Deze gewichten bevinden zich sinds 2000 in een gesloten enveloppefinanciering, wat betekent dat het totale contingent onveranderd is gebleven sinds 2000. Ook een stijging in het leerlingenaantal betekent geen toename in omkadering voor de CLB's.

Het PwC-rapport beveelt de overheid aan om na te gaan of de huidige gesloten enveloppe de financieringsnood van de centra dekt, vnl. rekening houdend met het aantal taken dat aan de sector is toegekend. Ook de CLB-sector kan deze vraag onderschrijven.

Personeelsformatie

Nadat de CLB's hun personeelsomkadering ontvangen o.b.v. de berekening die eerder werd toegelicht, wordt de personeelsformatie per CLB ingevuld. Hierbij wordt rekening gehouden met de wettelijke minimumeisen wat betreft de basisformatie²⁵, waarna de CLB-directeur de overige omkadering inzet al naargelang de noden van de plaatselijke context.

Een CLB werkt steeds multidisciplinair. Om deze multidisciplinariteit te kunnen realiseren, heeft de directeur keuze uit een aantal vastgelegde CLB-ambten. Deze worden hieronder opgesomd. Ieder ambt kent vervolgens een bepaalde kost o.b.v. de hieraan gekoppelde looneisen.

Kost omkaderingsgewicht	Ambt
1,6	Directeur
1,6	Arts
1,3	Consulent
1,3	Psycho-pedagogisch consulent
1	Administratief werker
1	Maatschappelijk werker
1	Paramedisch werker
1	Psycho-pedagogisch werker
0,7	Medewerker
0,7	Intercultureel bemiddelaar
0,5	Ervaringsdeskundige

Invulling personeelsformatie

Nadat de personeelsformatie werd ingevuld op basis van bovenstaande regels, heeft de CLB-sector een overzicht van het totaal aantal voltijdse ambten die de CLB's hebben ingericht onder de gesloten enveloppe. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de evolutie van deze voltijds tewerkgestelden in de CLB-sector. Tijdens het schooljaar 2014-2015 werden 2.739 voltijdse equivalenten aangesteld. In vergelijking met 2007 stellen we een daling vast van 40 VTE of 1,44 %.

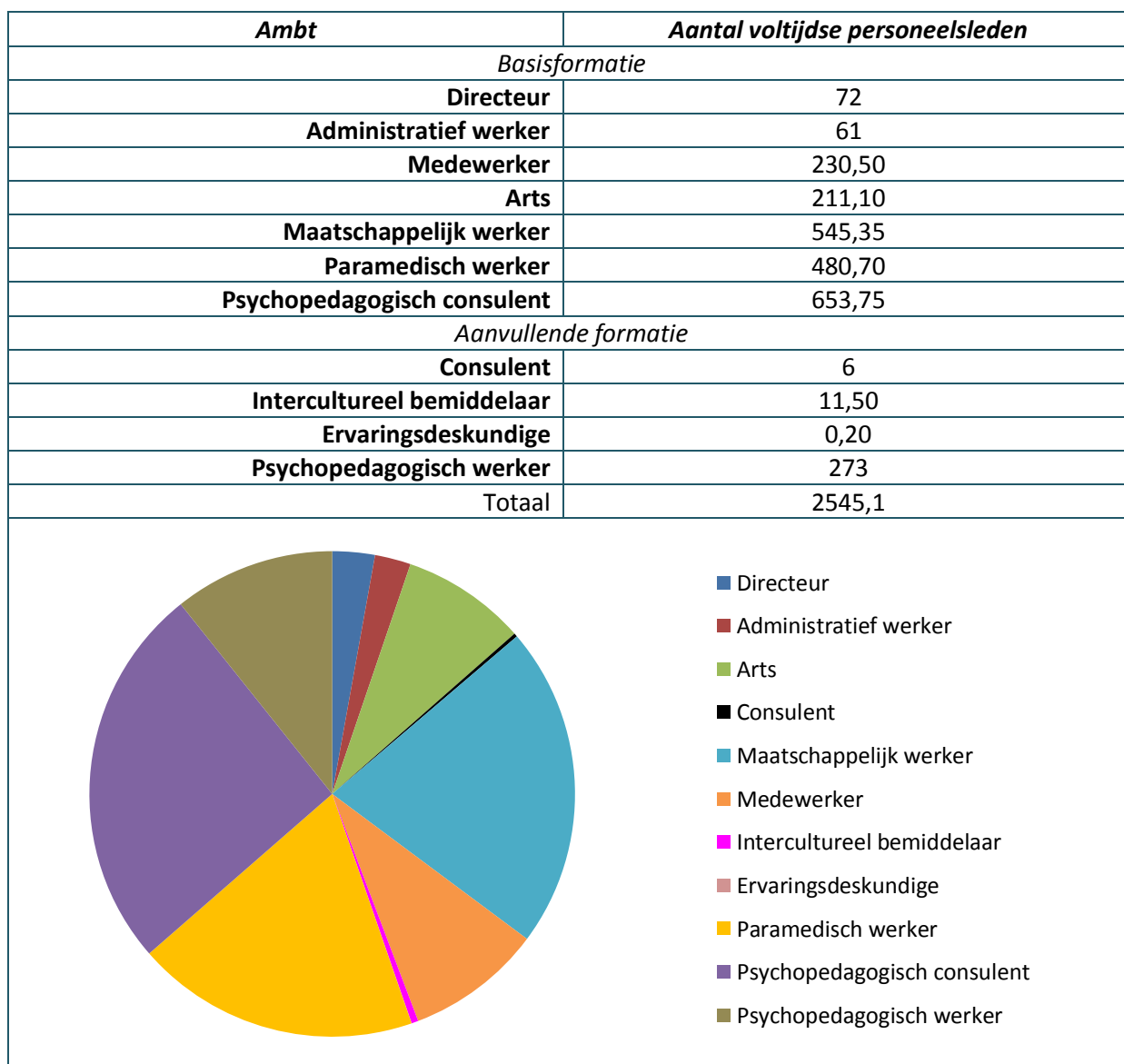
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2.799	2.786	2.777	2.771	2.763	2.742	2.749	2.739	2.739

²⁵ Deze basisformatie bestaat uit een (voltijdse) arts, directeur, 2 maatschappelijk werkers, 2 paramedisch werkers, 2 psycho-pedagogische consulenten en 1 administratief werker of medewerker.

Multidisciplinair teamwerk

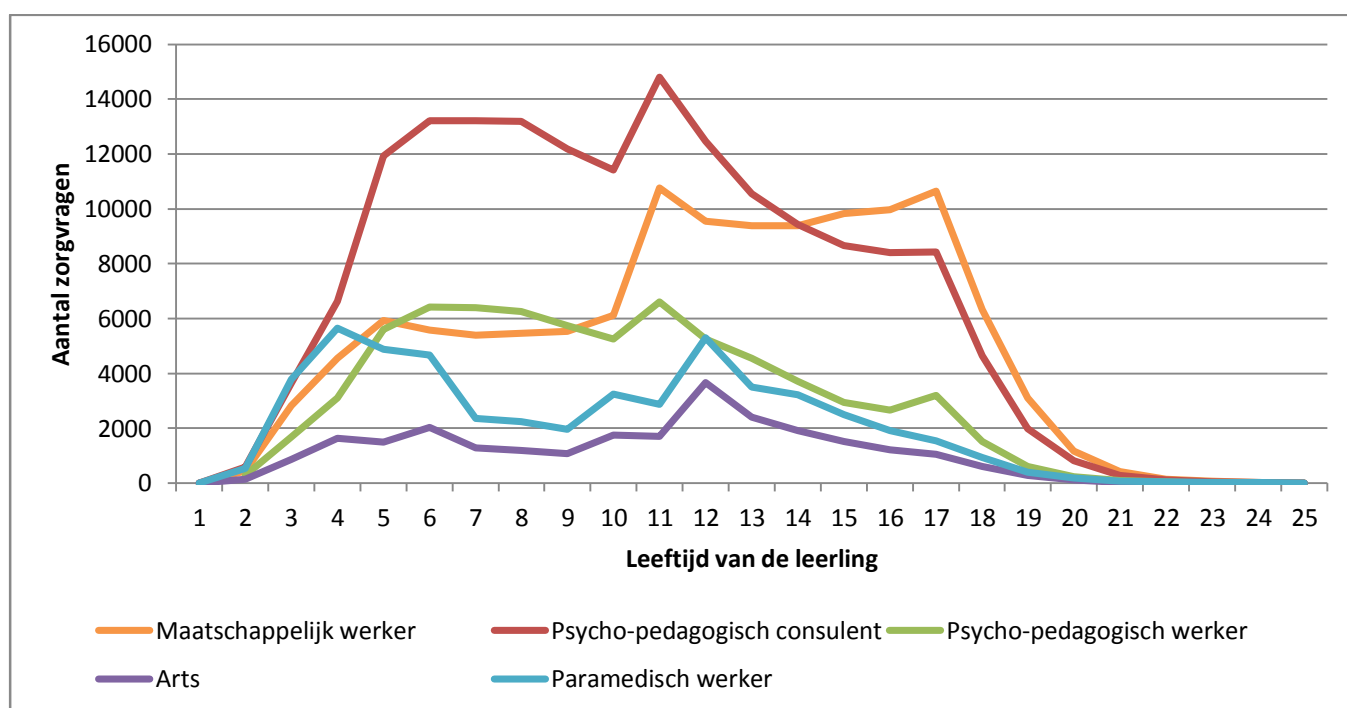
De multidisciplinariteit binnen de CLB's vormt een van de kernwaarden van de CLB-begeleiding. Zorgvragen en verplichte begeleidingen worden steeds benaderd vanuit een holistisch perspectief, waarbij de verschillende CLB-teamleden vanuit hun achtergrond (hetzij medisch, sociaal of psychopedagogisch) een multidisciplinaire bijdrage leveren. Het team kan eveneens uitgebreid worden met medewerkers die een bijkomende bijdrage kunnen leveren, bv. vanuit een interculturele achtergrond. Zowel het auditrapport van PwC, als de wetenschappelijke review²⁶ die achteraf plaatsvond, vermelden dat de multidisciplinariteit van het CLB een van de sterktes is van de huidige werking.

De onderstaande tabel toont aan op welke manier deze multidisciplinariteit wordt ingezet in de Centra voor Leerlingenbegeleiding:

²⁶ Struyf et al (2015), *Leerlingenbegeleiding in een internationaal perspectief – een reviewstudie. Eindrapport 2015*. Universiteit Antwerpen, KU Leuven, Online raadpleegbaar via http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/rapporten/Review_Leerlingenbegeleiding_Eindrapport.pdf

Ook de leeftijd van de leerling blijkt een belangrijke factor te zijn m.b.t. de discipline die door het CLB wordt ingezet. De onderstaande grafiek illustreert de vraaggestuurde begeleiding van het CLB, verdeeld op basis van de leeftijd van de leerling, en het ambt van de CLB-medewerker die instaat voor de vraaggestuurde begeleiding. In deze grafiek werden enkel de CLB-medewerkers in beschouwing genomen die effectief als veldmedewerker aan de slag zijn en dus instaan voor de begeleiding.

Op basis van bovenstaande grafiek stellen we vast dat de psycho-pedagogisch consult het sterkst aanwezig is in het basisonderwijs. Vanaf het secundair onderwijs, zien we dan weer een sterke stijging van de begeleidingen uitgevoerd door de maatschappelijk werker. Vanaf het moment dat de leerling 15 jaar wordt, vormt de maatschappelijk werker de belangrijkste CLB-medewerker wat betreft de vraaggestuurde begeleiding. Maatschappelijk werker blijken vnl. actief binnen begeleiding m.b.t. de leerplicht, en het domein psycho-sociaal functioneren (problemen thuis). Psycho-pedagogisch werkers en consultants worden vnl. betrokken wat betreft leren en studeren en psycho-sociaal functioneren (sociale ontwikkeling).

Bij de arts zien we een duidelijke piek wat op de leeftijd van 12 jaar. Ook bij de paramedisch werker doet zich dit voor, al kennen zij ook een groot aantal zorgvragen in het kleuteronderwijs.

Netoverstijgende samenwerking

De CLB's worden ingericht door 4 verschillende onderwijsnetten of -koepels, nl. het Gemeenschapsonderwijs (GO!), het Provinciaal Onderwijs (POV), het Onderwijs van Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG) en de Vrije CLB-koepel. Deze 4 verschillende inrichtende machten overleggen op regelmatige en structurele manier, zodat de leerlingenbegeleiding in Vlaanderen op eenzelfde manier benaderd wordt. Hiernaast worden er op netoverstijgend niveau een aantal projecten ingericht, die enerzijds tegemoet komen aan de noden

die leven bij medewerkers op het werkveld, en anderzijds bijdragen tot de uniformiteit en professionaliteit van de CLB-begeleiding.

Op beleidsniveau werd de ISC of Internettensamenwerkingscel in het leven geroepen. Binnen de ISC, die maandelijks samenkomt, worden gezamenlijke afspraken gemaakt, samenwerkingsverbanden met andere sectoren afgesloten en overleg gevoerd met diverse actoren en partners. Hiernaast staat de ISC in voor de aansturing van de netoverstijgende projecten.

Een belangrijk agendapunt tijdens het schooljaar 2014 – 2015 was de opvolging van de audit die werd uitgevoerd door PwC, en waarnaar reeds een aantal keer in dit rapport werd verwezen. De ISC werd vertegenwoordigd in de klankbordgroep die de verschillende onderzoeksfasen van de audit van nabij opvolgde, en gaf eveneens advies waar nodig.

Een tweede belangrijk thema waarop gefocust werd, was de voorbereiding en implementatie van het M-decreet in de CLB's. Op netoverstijgend niveau werd o.a., i.s.m. het Departement Onderwijs, nieuwe sjablonen met schrijfwijzers voor verslaggeving opgesteld, richtlijnen uitgestuurd m.b.t. de verslaggeving rond het nieuwe type 9 en multidisciplinaire diagnostiek, en een pre-waarborgregeling uitgewerkt. Ook een aantal reeds bestaande samenwerkingsovereenkomsten (zoals bv. met CAR) werden aangepast aan de nieuwe regelgeving.

Hiernaast werkte de ISC tijdens datzelfde schooljaar een basiskader uit voor de samenwerking tussen CLB en de Diensten Maatschappelijk Werk (DMW) van de mutualiteiten, werd een ad hoc werkgroep opgericht in het kader van de vluchtelingenproblematiek, en sloot de ISC een samenwerkingsakkoord af met de Centra voor Ontwikkelingsstoornissen (COS) en met de Centra voor Geestelijke Gezondheid (CGG). Tenslotte kwam de CLB-sector ook aan het woord in de parlementaire hoorzittingen die gevoerd werden n.a.v. de implementatie van het decreet integrale jeugdhulp.

Netoverstijgende projecten

Naast gezamenlijke afspraken op beleids- en regionaal niveau, werken de CLB's netoverstijgend samen rond een aantal projecten die het ondersteunen van CLB-medewerkers in de dagelijkse praktijk tot doel hebben.

LARS

Een eerste project werd ingericht rond het elektronisch leerlingendossier LARS. De dagelijkse werking van LARS wordt opgevolgd door een implementatieteam, die o.a. met een helpdesk de CLB-medewerkers bijstaat in het dagelijks gebruik van LARS. Tijdens het schooljaar 2014-2015 werd voorbereidend werk geleverd rond de uitwisseling van het Kinddossier van Kind&Gezin naar het CLB. Ook de implementatie van het M-decreet binnen het leerlingendossier werd opgevolgd.

Onderwijskiezer

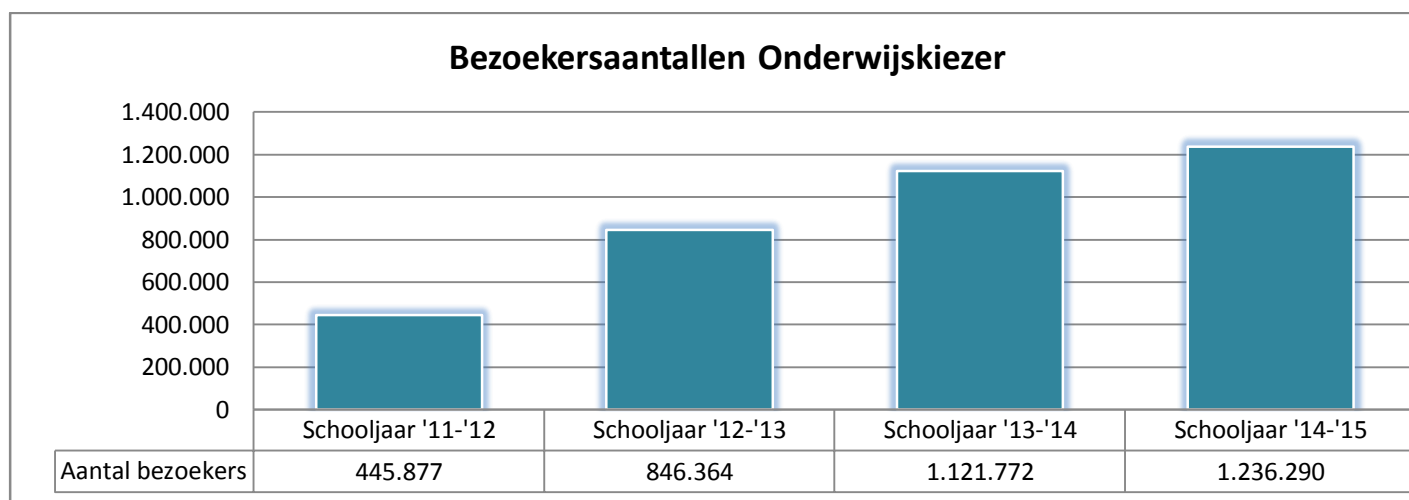
Een succesvol netoverstijgend engagement van de CLB-sector is de website Onderwijskiezer (www.onderwijskiezer.be). Deze website informeert leerlingen, ouders, leerkrachten en CLB-medewerkers over het Vlaamse onderwijslandschap. De website bevat een databank met alle mogelijke scholen in het Nederlandstalig onderwijs en biedt uitgebreide informatie over het hoger en voortgezet onderwijs. Bovendien werden enkele testen ontwikkeld (bv. de I-like, I-prefer en I-Study) die peilen naar de belangstelling en studiemotivatie

van de bezoeker. Dat deze aantrekkelijke website goed scoort bij jongeren en hun ouders blijkt uit de bezoekcijfers. Tijdens het schooljaar 2014 – 2015 telde de website maar liefst 1.236.290 unieke bezoekers. Dit betekent dat het aantal bezoekers aan de website hoger ligt dan het totaal aantal leerlingen die les volgen in het Vlaamse onderwijs.

Onderzoek van de Gezinsbond²⁷ toont aan dat meer dan de helft van de ouders de website Onderwijskiezer kent.

Bovendien stellen we vast dat het bezoekersaantal jaar na jaar stijgt, wat onderstaande grafiek aantoonst:

De website wordt zeer druk bezocht in de kerstvakantie, tijdens de paasvakantie en op het einde van het schooljaar. Deze piekperiodes wijzen erop dat de website vaak bezocht wordt tijdens de zogenaamde sleutelmomenten wat betreft studiekeuze. Bezoekers krijgen de mogelijkheid om via de website eveneens vragen te stellen aan het team van Onderwijskiezer. Tijdens het schooljaar 2014 – 2015 werden zo in totaal 1569 vragen gesteld. Onderwijskiezer engageert zich om deze vragen binnen de 24 uur te beantwoorden. Vragen komen zowel van leerlingen, studenten, ouders, leerkrachten, CLB-medewerkers en andere (bv. een grootouder of instelling hoger onderwijs).

²⁷ Gezinsbond, E-dossier: *Mijn kind in het secundair onderwijs*. Online raadpleegbaar via <https://www.gezinsbond.be/publicaties/Gezinspolitiek/kinds/o/>

Ook tijdens de zomervakantie blijft het team achter Onderwijskiezer actief. Tijdens de zomervakantie 2014 – 2015 ontvingen zij in totaal 266 vragen, die allen binnen de 24 uur werden beantwoord. 103 van die vragen hadden als onderwerp studiekeuze hoger onderwijs, 100 vragen werden gesteld i.v.m. de studiekeuze secundair onderwijs, en 34 vragen waren gerelateerd aan het volwassenenonderwijs.

Om het succes van Onderwijskiezer te vieren, trakteerden de medewerkers van Onderwijskiezer de Minister van Onderwijs (Hilde Crevits) op taart. Op het moment dat zij bij de Minister op bezoek gingen, werden de zelftesten van Onderwijskiezer door meer dan 500.000 leerlingen ingevuld. De bezoeker heeft hierbij keuze uit de zelftesten *I-Like*, *I-Prefer* en *I-Study*. Van de *I-study* en *I-Like* testen bestaan zowel een junior (secundair onderwijs) als een basic versie (voor leerlingen uit het basisonderwijs).

PRODIA

Ook voor het afnemen van diagnostiek en het doorlopen van een handelingsgericht diagnostisch proces, kunnen CLB-medewerkers gebruik maken van centraal ontwikkelde materialen en procedures. Hiervoor is het project PRODIA (Prodiagnostiek) verantwoordelijk²⁸. Alle materialen die zij ontwikkelen, worden opgesteld i.s.m. universiteiten en hogescholen en volledig aangepast aan de onderwijscontext.

Tijdens het schooljaar 2014 – 2015 werd het reeds bestaande protocol lezen-spellen herwerkt. Dit brengt het totaal aantal bestaande protocollen op 7. CLB-medewerkers kunnen op dit moment gebruik maken van de protocollen rekenen, zwakbegaafdheid/verstandelijke beperking, hoogbegaafdheid, motoriek, spraak-taal, gedrag & emotie en zoals eerder vermeld, lezen-spellen.

Naast deze protocollen bevat de website van PRODIA eveneens een rijk aanbod aan materialen die de CLB's kunnen ondersteunen in het diagnostisch proces.

SID-in

Naar jaarlijkse gewoonte worden eveneens provinciale studie-informatiedagen ingericht, kortweg de SID-in's. Deze worden door de CLB's i.s.m. het Departement Onderwijs georganiseerd. De SID-in's bevatten talrijke informatiestanden van hogescholen, universiteiten, beroepssectoren en overheidsdiensten zoals CLB maar ook Onderwijskiezer.

De onderstaande tabel toont aan hoeveel bezoekers deze SID-in beurzen telden tijdens het schooljaar 2014 – 2015. Naast de bezoeken voor scholen (overdag), vindt er eveneens een nocturne en een zaterdagopening plaats.

Provincie	Totaal aantal bezoekende leerlingen met de school	Totaal aantal bezoekers
Antwerpen	7.270	12.286
Limburg	7.201	10.220
Oost-Vlaanderen	8.735	15.021
Vlaams-Brabant & Brussel	8.285	10.514
West-Vlaanderen	6.755	12.874
Totaal aantal bezoekers		60.915

²⁸ Voor meer info, zie www.prodiagnostiek.be

De Vlaamse schoolbevolking

In dit laatste hoofdstuk wordt het Vlaamse schoollandschap kort toegelicht, aangezien dit een idee geeft over de omstandigheden waarin de CLB's werken.

Netgebonden organisatie

Een totaal van 1.146.541²⁹ leerlingen volgden tijdens het schooljaar 2014-2015 les in het Vlaamse basis- of secundair onderwijs. Deze leerlingen zijn verspreid over drie verschillende onderwijsnetten: het GO!-onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO) en het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO).

	GO!	OGO	Vrij onderwijs
Aantal leerlingen	190.873	194.059	761.609

Het *GO!* is het officieel onderwijs dat georganiseerd wordt in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap.

OGO omvat de scholen aangesloten bij OVSG (*Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap*) en bij POV (*Provinciaal Onderwijs Vlaanderen*). Concreet zijn dit de scholen georganiseerd door enerzijds de gemeentebesturen, en anderzijds de provinciebesturen.

Het *vrij gesubsidieerd onderwijs* ten slotte, wordt door een privépersoon of organisatie ingericht. Dit bestaat hoofdzakelijk uit katholieke scholen, die verenigd zijn in het VSKO (*Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs*). Ook andere confessionele scholen (protestantse, islamitische, joodse en orthodoxe scholen) en niet-confessionele scholen (niet aan een godsdienst gebonden, dit zijn voornamelijk methodescholen) behoren tot het vrij gesubsidieerd onderwijs.

Eerder werd al aangehaald dat deze leerlingen worden begeleid door CLB uit vrije verschillende centrumnetten (GO!, OVSG, POV en de Vrije CLB-koepel). De CLB-centra van het GO! en de vrije CLB-centra die zijn aangesloten bij de VCLB-koepel begeleiden – naast de scholen uit respectievelijk het GO! en het VSKO - ook leerlingen uit een aantal scholen ingericht door OVSG en POV.

Kenmerken schoolbevolking⁹

De meerderheid van de Vlaamse leerlingen volgt les in het gewoon onderwijs. De laatste 10 schooljaren is de populatie in het buitengewoon onderwijs gestegen met 9 % (vorig jaar was dit nog 10,65 %).

²⁹ Bron: *Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs – schooljaar 2014 – 2015, voorpublicatie*. Te raadplegen via <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/>. Voor het berekenen van de schoolpopulatie in dit jaarverslag wordt gebruik gemaakt van de schoolpopulatie zoals weergegeven in LARS. Het cijfer in LARS is meer correct, aangezien het cijfer uit het Statisch Jaarboek o.a. ook leerlingen bevat die huisonderwijs volgen (en dus niet door CLB begeleid worden), en eveneens een aantal dubbele leerlingen bevat die in meerdere scholen werden ingeschreven.

Vorig schooljaar is de populatie in het buitengewoon basisonderwijs voor het eerst sinds 1992, gedaald. In het buitengewoon secundair onderwijs stellen we nog steeds een lichte stijging vast.

Gewogen leerlingenaantal

Zoals werd aangetoond in het vorige hoofdstuk, ontvangen de CLB's omkadering o.b.v. het gewogen leerlingenaantal. Omwille van de gesloten enveloppefinanciering heeft dit als pervers effect dat enkel de CLB's met de grootste toename in leerlingenaantallen, ook effectief meer omkadering ontvangen.

Onderstaande tabel geeft de evolutie van deze gewogen leerlingen over de afgelopen schooljaren. De referentiejaar in deze tabel hebben betrekking op de jaren waarin de CLB-omkadering werd berekend.

2000	2003	2006	2009	2012	2014
2.440.599	2.505.366	2.531.555	2.549.428	2.609.460	2.647.146

Bovenstaande tabel toont aan dat het aantal gewogen leerlingen in de periode 2000 – 2014 gestegen is met 206.547 gewogen leerlingen, of 8,5 %, en dit zonder het voorzien in extra omkadering voor de CLB's.

Op basis van het gewogen leerlingenaantal, legt de overheid een zogenaamde omkaderingseenheid vast. Deze omkaderingseenheid bepaalt het aantal gewogen leerlingen die een CLB nodig heeft, om 1 omkaderingseenheid te verkrijgen³⁰. De onderstaande tabel schetst de evolutie van deze omkaderingseenheid:

2000	2003	2006	2009	2012	2014
952,26	977,53	987,75	994,72	1.018,15	1.032,85

Naar analogie met het gewogen leerlingenaantal, is ook de omkaderingseenheid gestegen met 8,5 %.

Geïntegreerd onderwijs (GON)

De introductie van het M-decreet zet de beweging richting inclusief onderwijs verder. Met deze tendens wil het tegemoet komen aan het hoge aantal leerlingen die les volgen in het buitengewoon onderwijs, en meer leerlingen d.m.v. redelijke aanpassingen les laten volgen in het gewoon onderwijs.

Sinds 1 september 2015 hebben leerlingen nood aan een gemotiveerd verslag, uitgeschreven door het CLB, om toegang te krijgen tot GON. Momenteel wordt werk gemaakt van een nieuw kader betreffende GON en ION. De onderstaande tabel toont de evolutie het aantal leerlingen in het geïntegreerd onderwijs aan:

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

³⁰ Naast deze zogen. *lineaire* omkadering ontvangt het CLB eveneens een omkadering voor SES en densiteit.

De centra voor leerlingenbegeleiding in cijfers: schooljaar 2014-2015

4.453	5.871	7.359	8.759	9.809	10.788	11.677	12.237	12.305	12.768	13.382
-------	-------	-------	-------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het aantal GON-leerlingen tijdens de afgelopen 10 schooljaren verdrievoudigd is.

Nabeschuiving

2014 – 2015 was een belangrijk en cruciaal jaar voor de Centra voor Leerlingenbegeleiding. De introductie van het M-decreet, de verdere uitwerking van de Integrale Jeugdhulp en de audit naar de werking van de CLB's, uitgevoerd door PwC, vormden de rode draad doorheen dit drukke schooljaar.

Vanuit de hele sector werd reikhalzend uitgekeken naar het eindrapport van PwC, en de hierbij horende wetenschappelijke review op de leerlingenbegeleiding. Hoewel beide publicaties zeker en vast een aantal herkenbare pijnpunten aanhalen, wordt hiernaast ook een aantal goede punten van de CLB-werking in de verf gezet. Een van de pijnpunten, nl. de beperkte financiering en omkadering o.b.v. een gesloten enveloppe, kunnen door de sector andermaal enkel onderschreven worden. Ook in dit jaarverslag wordt aangetoond dat het werken met een beperkt werkingsbudget en een gesloten enveloppe moeilijk zijn, zeker indien blijkt dat het gewogen leerlingenaantal met 8,5 % toeneemt.

De sector wil ook in het schooljaar 2015 – 2016 verder werk blijven maken van een goede registratie van leerlinggegevens in het elektronisch leerlingendossier. De beslissing om sinds 1 september 2015 ook cijfers m.b.t. de werking binnen Integrale Jeugdhulp te registreren, kan alvast in dit kader gesitueerd worden.

De 72 CLB's hebben eveneens de intentie om verder te blijven werken aan gelijkgerichtheid. Deze gelijkgerichtheid is evenwel geen uniformiteit, wat betekent dat de lokale noden en context van het CLB een plaats moeten blijven krijgen in de werking. Het leveren van een begeleiding op maat van de leerling, m.a.w. maatwerk, werd dan ook geprezen als een sterk punt in het auditrapport. De gelijkgerichtheid die door de CLB's, met ondersteuning van de onderwijsnetten en –koepels, wordt nagestreefd, heeft zich tijdens het schooljaar 2014 – 2015 bijvoorbeeld geuit in de ontwikkeling van een gezamenlijk sjabloon voor verslaggeving in het kader van het M-decreet. De sector kan met enige trots zeggen dat het sjabloon, door de sector zelf ontwikkeld, door alle 72 CLB's gebruikt wordt.

Dat communicatie en imago belangrijk zijn, zal niemand in de CLB-sector tegenspreken. Het pleidooi van de Vlaamse Scholierenkoepel, die met “de 6 D's³¹” pleit voor een duidelijk, dichtbij, discreet, duurzaam CLB met oog voor imago en participatie, werd dan ook aandachtig onthaald in de CLB-sector. De volgende schooljaren zal hard gewerkt worden om het imago van het CLB beter bekend te maken bij leerlingen en ouders. Het verduidelijken van de rollen en taken van iedere actor binnen de leerlingenbegeleiding, een intentie van minister Crevits³², zal hier ongetwijfeld toe bijdragen. Ook de sector zelf neemt initiatieven om te werken aan het imago. De start van een netoverstijgend chatproject op 1 februari 2016, is hier een duidelijk voorbeeld van. In het jaarverslag van het schooljaar 2015 – 2016 zal dit alvast uitgebreid worden toegelicht.

³¹ Zie Vlaamse Scholierenkoepel, “Waar is het CLB?”, gepubliceerd op 25 oktober 2015 via <https://www.scholierenkoepel.be/info/standpunten/6DsLeerlingenparticipatie/persbericht>

³² Vlaamse Regering, Krijtlijnnnota voor de hervorming van de leerlingenbegeleiding, gepubliceerd op 11 december 2015 via <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2015/12-11-leerlingenbegeleiding.htm>

Bijlage I: LARS-nomenclatuurlijst functies

Zoals geldig en toegepast in het schooljaar 2014 -2015

FUNCTIE	VERDUIDELIJKING
Onthaal	• is het voor het eerst beluisteren van een inhoudelijke vraag betr. de cliënt • leidt meestal tot vraagverheldering • impliceert verduidelijken van rechten & plichten van de cliënt; als dit door omstandigheden niet zou kunnen tijdens het onthaal (vb. bij crisistussenkomst, als het onthaal niet face-to-face met de cliënt gebeurt) kan het ook in een navolgend contact met de cliënt; moet in feite bij elk nieuw traject gebeuren, ook al is de cliënt door vorige contacten al vertrouwd met het CLB • in een traject kan slechts 1 keer de functie onthaal voorkomen
Vraagverheldering	• is het uitvoerig verkennen van problematiek en oplossingsalternatieven opdat zowel cliënt als hulpverlener beter inzicht verkrijgen: wie stelt de vraag, wat houdt de vraag in, op wie heeft de vraag betrekking, wat wenst de cliënt te bereiken. • kan in een traject enkel als er onthaal aan voorafgaat, of in één activiteit gecombineerd met onthaal • kan in eenzelfde traject meerdere keren voorkomen, in verschillende activiteiten, evt. met verschillende actoren (de cliënt, ouders, leerkracht...)
Informatieverstrekking	• is het aanbieden van informatie zonder bijkomende overwegingen of uitspraken over opportuniteit, haalbaarheid, alternatieven, ... en geeft meestal geen aanzet tot verdere begeleiding of opvolging. vb: opleidingsaanbod van hogeschool bezorgen aan leerling informatieavond overgang LO->SO voor oudergroep geven • kan in een traject enkel als er onthaal aan voorafgaat, of in één activiteit gecombineerd met onthaal
Advisering	• Heeft 2 betekenissen, te onderscheiden obv. actoren: 1. informeren en handelingsgericht advies geven <i>aan cliënt of personen uit de leefomgeving</i> over keuzemogelijkheden en gedragalternatieven; evt. aanraden van bepaalde hulp 2. informeren en handelingsgericht advies geven <i>aan leerkrachten</i> om hun draagkracht te versterken bij de opvang van een leerling met zorgvragen (zgn. 'consultatieve leerlingenbegeleiding') • kan in een traject enkel als er vraagverheldering aan voorafgaat
Diagnostiek – algemeen	In geval men een casus niet als HGD-traject benadert: • slaat op het gericht onderzoeken van inhoud en omvang van hulpvraag en ermee samenhangende factoren, bedoeld om op objectieve basis oplossingsalternatieven te formuleren • doorgaans gebruikt men specifieke methodieken (vb. gestructureerd vraaggesprek, analyse leerlingendossier, observatie in klas) of materiaal (test, apparaat, vragenlijst) en wint men informatie in bij school en/of externe diensten (vb. opvragen diagnostische gegevens) om tot een zo volledig mogelijk beeld van de cliënt te komen. • resulteert in een gemotiveerd oordeel over benodigde hulp (= indicatiestelling) • kan in een traject enkel als er vraagverheldering aan voorafgaat

Diagnostiek - HGD – intake	• In geval men een casus expliciet als HGD-traject benadert: • is het scherp stellen van de vraag van de cliënt, de klacht en het probleem analyseren (negatief en positief, relevante kind-, school- en gezinskenmerken) en afstemming zoeken mbt. wensen en verwachtingen bij betrokkenen (leerling, gezin, school); • kan in een traject enkel als vraagverheldering eraan voorafgaat: als uit deze vraagverheldering blijkt dat diepgaander onderzoek nodig is, stappen we over naar diagnostisch traject, waarvan HGD-intake het startpunt is.
Diagnostiek - HGD – strategie	• Fase van reflectie: het CLB-team 'trekt zich terug' om gegevens uit de intakefase te ordenen, te objectiveren en te taxeren op ernst en om na te gaan of er bijkomend diagnostisch onderzoek nodig is om de hulpvraag te beantwoorden. In dat geval formuleert het CLB-team hypothesen met daaraan verbonden onderzoeksvragen. • Bevindingen en voorstellen worden voorgelegd aan en besproken met betrokkenen (leerling, ouders, school). • Kan in een traject enkel als er diagnostiek - HGD – intake aan voorafgaat
Diagnostiek - HGD – onderzoek	• Verzamelen van bijkomende informatie aan de hand van een breed spectrum aan onderzoeksinstrumenten (genormeerde diagnostische testen, observatie, vragenlijsten, ...) Naast CLB'ers kunnen leerlingen, ouders en leerkrachten fungeren als mede-onderzoekers. • Verwerken en beoordelen van de onderzoeksresultaten en de vooraf geformuleerde hypothesen er aan toetsen • Kan in een traject enkel als er diagnostiek - HGD – intake aan voorafgaat
Diagnostiek - HGD – indicering	• Fase van reflectie: het CLB-team integreert resultaten tot één geheel op basis waarvan, samen met het zorgteam van de school, wenselijke en haalbare veranderdoelen omschreven worden. • Dit vormt basis voor opvoedings-, onderwijs- en ondersteuningsbehoeften die het CLB-team in overleg met zorgteam, ouders en cliënt formuleert. • Tenslotte maakt het CLB-team, bij voorkeur in overleg met het zorgteam, een lijst van mogelijke maatregelen en aanbevelingen, met telkens argumenten voor en tegen. Ze worden gerangschikt van meest wenselijk naar minimaal noodzakelijk. • Kan in een traject enkel als er diagnostiek - HGD – intake aan voorafgaat
Diagnostiek - HGD – advies	• Het CLB-team informeert cliënt en ouders over de aanbevelingen, met argumenten pro en contra. • Alle betrokkenen overleggen over de aanbevelingen en er wordt een keuze uit gemaakt. De gekozen aanbeveling(en) krijg(t)(en) kracht van advies. • Het advies wordt neergeschreven in een verslag en er worden concrete afspraken gemaakt over uitvoering en evaluatie ervan. • Kan enkel als er in het traject er diagnostiek - HGD – intake aan voorafgaat
Formalisering attest/advies	• Dit is het formaliseren en neerschrijven in een attest of een gemotiveerd verslag, van een advies dat een "toegangsticket" inhoudt tot een keuze OLB, een voorziening in de hulpverlening, een specifieke zorg,... Zonder dit attest of verslag kan de cliënt reglementair geen toegang krijgen tot bepaalde keuzes, voorzieningen of zorg. (Vb. attest BuO, verslag POT, Multidisciplinair Verslag VAPH,...) • Kan enkel als er in het traject advisering of diagnostiek-HGD-advies aan voorafgaat. • Om verwarring met 'advisering' en/of 'diagnostiek-HGD-advies' te

	vermijden, gebruiken we 'Formalisering attest/advies' enkel in specifieke gevallen (zie limitatieve lijst)
Kortdurende begeleiding	• Het bieden van professionele, multidisciplinaire ondersteuning, gericht op het samen met de cliënt zoeken naar antwoorden en oplossingen voor de problematische situatie. • Er is rechtstreeks contact met de actor (face tot face, per e-mail, telefoon, ...) of groep van actoren (vb. ADHD-groepjes, sociale vaardigheidstraining, ...). • Bestaat in principe uit een aanbod van twee tot acht sessies. • Kan enkel als er in het traject vraagverheldering aan voorafgaat.
Samenwerking met netwerk	Slaat op de opdracht van CLB om te fungeren als draaischijf tussen onderwijs en hulpverlening, en omvat overleg met actoren in het hulpverleningsnetwerk • om haalbaarheid of zinvolheid van doorverwijzing te toetsen of om doorverwijzing te faciliteren en te realiseren (inclusief <i>opmaken</i> van een verslag tbv. de hulpverlener of de dienst waar men naar verwijst) • om informatie en inzichten van de externe hulpverlener te kunnen vertalen naar de schoolse context (inclusief <i>ontvangen en verwerken</i> van een opvolgingsverslag of een respons vanwege de hulpverlener of de dienst waar men naar verwezen heeft).
Algemeen consult	Een consult is een specifieke vorm van diagnostiek, binnen de verplichte preventieve opdracht. Kan in groep (klas) aangemaakt worden of individueel per leerling.
Gericht consult	
Selectief consult	
Bijzonder consult	

Bijlage II: LARS-nomenclatuurlijst actoren

Zoals geldig en toegepast in het schooljaar 2014 - 2015

ACTOR	VERDUIDELIJKING
Leerling	leerling die aanwezig is op het moment van de tussenkomst
Klasgroep	alle leerlingen uit één bepaalde klas (in de groepsstructuur van LARS: een subgroep) binnen één bepaalde school
Leerlingengroep	verschillende leerlingen die geen klasgroep vormen; kunnen uit verschillende klassen of uit verschillende scholen/vestigingen komen
Leerlingen schoolpopulatie	alle leerlingen van één bepaalde school
Moeder	natuurlijke of adoptiemoeder
Vader	natuurlijke of adoptievader
Mee-ouder	bij lesbisch of homokoppel: de partner van de natuurlijke of adoptiemoeder resp. vader, die wettelijk ouderlijke rechten uitoefent
Voogd	persoon die officieel het ouderlijke gezag uitoefent, maar niet de moeder of vader of mee-ouder is
Ouders van klasgroep	ouders van alle leerlingen uit één bepaalde klas binnen één bepaalde school
Oudergroep	groep ouders van leerlingen die geen klasgroep vormen; kunnen uit verschillende klassen of uit verschillende scholen/vestigingen komen
Ouders schoolpopulatie	ouders van alle leerlingen van één bepaalde school
Leerkracht(en)	personeelslid van de school dat vanuit zijn individuele opdracht als lesgever aanwezig is bij de activiteit (dus niet in een structu-reel verband als MDO/cel llbgl, klassenraad, ...)
Zorgcoördinator / leerlingenbegeleider	personeelslid van de school dat instaat voor de interne leerlingenbegeleiding of is aangesteld als zorgcoördinator
Directie/directieteam	schooldirectie (NIET directeur van het CLB; die is eigenaar of deelnemer)
Klassenraad	vergadering van leerkrachten die aan eenzelfde klas lesgeven; selectie van deze actor impliceert aanwezigheid van directie gezien die voorzitter is van de klassenraad
Cel leerlingenbegeleiding / MDO	structureel overleg tussen een vast team van de school en het CLB met dubbele taak: individuele leerlingen opvolgen (= cliënt-type leerling) en vorm geven aan het zorgbeleid (= cliënttype school)
Schoolverwante begeleiders	personeelslid in schoolse context, dat geen leerkracht, zorgcoördinator, leerlingenbegeleider of directeur is; bv. opvoeder, internaatsmedewerker, medewerker MPI, GON-begeleider, leertrajectbegeleider, secretariaatsmedewerker, ...
Netwerkpartners en hulpverlening	professionele hulpverleners, niet verbonden aan school, CLB-medewerker(s) van een ander centrum.
Derden	andere dan de opgelijste personen die bij de activiteit aanwezig zijn Let op: - NIET interpreteren als 'buitenstaander' want er is geen ver-band met de mate van betrokkenheid op de problematiek of de begeleiding - stiefmoeder of -vader, oom of tante, grootouders, pleegou-ders, broers en zussen, vrienden van de leerling, ... zijn allemaal voorbeelden van derden